Muhit

Sene **4** *N.* **39** *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Kânunusani 1932*

Müvezzilerden Korse kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

İktisat ve Tasarruf Şiarları

Büyük Millet Meclisi ve İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Kâzim Paşa Hazretlerinin Nutkundan

İktisadi Vazifelerimizin En Ehemmiyetlisi Yerli Malı Kullanmaktır.

Yiyecek içecek ihtiyaçlarımızı memleket mâmulât ve mahsulâtı ile têmin edemeyeceğimizi kim iddıa edebilir?

Her Türk vatandaşı yerli malı kullanmanın hem kendi şahsi hem de milli menfaatı îcabıdır.

Memleketimizde yerli malı mefhumunu bir milli ahlâk haline sokmak lazımdır.

Yerli malı kullanan bir vatandaş milli ve vatani vazifelerinden en ehemmiyetlisini yaptığını duymalı ve millet tarafından kendisine eyi gözle bakılacağını bilmelidir.

Bütün Türk vatandaşları birbirlerini yerli malı kullanmaya teşvîk ve kontrol etmekle mükelleftirler.

Sulh zamanında, fakat îktisadi harp içindeyiz. Bu yeni îktisadi cihan harbinde Türk millei yeni bir Dumlupınar zaferi kazanmalıdır, ve behemehal kazanacaktır.

İktisadi vazifelerimizden biri de tasarruf etmektir. Tasarruf edebilmek için çok para kazanmaya luzum yoktur. Luzumu olan şey burada da îtiyat ve şuurdur.

Damlaya damlaya göl olur, demiyormuyuz? En mühim mesele damlaları bir araya getirebilmektir.

Beş milyon Türk vatandaşı günde beş kuruş biriktirse senede yirmi millyon lira toplanır.

MUHİT in İlavesi

Büyük Millet Meclisi ve Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Muhterem Reisi

KÂZIM PAŞA HAZRETLERİ

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 4 İkinci Kânun, 1932 № 39

Edebî Musahabe

Bizim Klasiklerimiz?

— 2 —

Garp edebiyatlariyle temasa geldikien sonra.

AHMET CEVAT

HAYATI muhayyel (veya hakikî) şerait altında terkip eden edebî eserler yaratmak safhası, bizde, Garp medeniyeti ve Garp edebiyatlarile temasa geldikten sonra açılmıştır, ve pek feyizli üç devre vucut vermistir.

Kuvvetli bir romantik ruhun ilhamları altında millî duyguları alevli ve şa'şaalı bir lisanla yığınlara kadar sirayet ettiren Kemal-Hamit devri; mutedil bir realizm-naturalizm in têsirleri altında, alevsiz şa'şaasız fakat îtinalı—çok defa tesannu derecesinde îtinalı—ve husranlı bir lisan ile mahdut bir zümre için san'at eserleri yaratan Halit Zıya-Cenap devri; muayyen bir *-izm* in inhisarı altında kalmayarak, daha basit ve daha umumî bir lisanla san'at eserlerile edebiyatımızı zenginleştiren Reşat Nuri-Yakup Kadri (yeni lisan) devri. Bu üç devrin her birinden ikişer siymaya işaret etmekle iktifa ediyorum, fakat bu devirlerin edipleri hakikî birer bürç, birer ülkerdir ki en parlak yıldızları bu işaret ettiğimiz siymalar olmakla beraber yanlarında ve etraflarında daha az - hattâ bâzan onlar kadar-parlakları vardır ve öyle olduğu için tam birer edebî bürç teşkil edebiliyorlar.

Bu üç devrin hangi eserleri klasiktir? Benim gibi orta tahsilini bir askerî îdadisinde kırk sene evvel yapmış edebiyat aşıkları için, bu üç devrin her birinden klasik namına layık san'at eserleri vardır. Vatan aşkının ateşli heyecanlarını sinirlerimize geçiren Vatan veya Silistre leri, Akif Beyleri, Rüya ları; *şövalöresk* bir milliyetçiliğin şehametli heyecanları ile edebî zevkimizi besleyen Cezmileri, Celaleddin Harezm-şah ları nasıl klasik eserler saymayız ki bunların her sahifesini, hurriyetimiz ve istikbalimiz pahasına okuduk, el yazmalarını ve broşürlerini gizli gizli, elden ele dolaştırdık. Bu eserler bir durgun su müntinliği içinde kokup çürüyen saltanat ın külünü savurmak idealini inkılapçılara telkîn eden Kemalin volkan ruhundan feveran etmiş yıldıramlardır. Ben ne zaman bu eserleri açıp bir kaç sahifesini okumaya fırsat bulsam eski heyecanlarımı tazeleyebiliyorum, ve eminim, benim neslimden kalan edebiyat aşıkları da aynı heyecanı duyarlar.

HAMİT o devrin büsbütün müstesna bir siymasıdır; edebî birkaç şahsiyeti kendinde cem eder. O, büyük latin klasik şairi *Sénèque le Tragique* ile yan yana konulabi-

lir. Eserlerindeki heyecanlar yığınlara kadar nüfuz edememişse sebebi, onun, yaşadığı tarihî devrenin şeraitile olan mutabakatsizlikleridir. Hamit tarihin bağlarile bağlanmayan bir dehadır. Onda hakim olan vasıflar felsefe îtidali ve derinliğidir. O, Türk edebiyat semasının muhteşem bir kameridir, latif bir mehtap içinde ruhlara serenat veya ilahî okur; ruhlar ise o devirde harekete gelmek için Kemal gibi erit'ci bir güneşin kızgın kamçılarile sürülmeye muhtaçtı. Hamidin eserlerinde ruh ebedî hakîkatler sofrasında imiş gibi doya doya mütelezziz olabilir, fakat o mütezelzil saltanat devrinde millî emniyet ve metîn kültür zamanlarına mahsus olan felsefe ve şiir açlığı duyulmamıştı ve duyulamazdı. Ancak yaşanılan tarihin şeniyetlerinden heyecanlar toplayabilen yığınlar için Hamidin pek mahdut bazı kahramanları, mesela Târık ı, anlaşılabilirdi. Halbuki Arslan bey, Akif bey, Cezmi, Celaleddin millî yükselme idealinin güzel, birbirinden güzel mümessilleri olarak bütün bir neslin ruhunda yaşayabilmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ Selimlerin, İkinci Mahmutların zamanından evel, Türk azamet ve iktidarı Avrupa nın buhar sınaati karşısında, yeniçeri kaftan ve kavuğunun sipahi kılıcına geçirilmesinden yapılmış, at meydanına dikilmiş bir korkuluktan ibaret kalmıştı. Tanzimat devrinin sonları, Avrupa sarraflarının önünde müstemlekeliği kabulde muztar bir tarihî iflas tasfiyesinin yüz kızartacak, şeref ve haysiyet kanını damarlarda kaynatacak siyasî miskinlik hadiselerile geçiyordu. Bu safhada edebiyatımız Kemal-Hamit devrini hazırlayan inkişafı takip etmişti.

93 Rus muharebesi gibi millî bir felaketin iztıraplarını sarmak fırsatından istifade eden Abdülhamidin istipdadı aynı iztırapların yarattığı edebî volkanı söndürmüş, ortalığı zücret karanlığı ve sükûtu kaplamıştı. Yeni siyasi şerait içinde oportünistlerin (başlıca mümessilleri: Ahmet Mitat Efendi) tefrika romanları yığınları oyalarken kaçak mal kabilinded memlekete girebilen Garp harsinin terbiyevi têsirleri altında yetişebilen yeni bir gençliğin bir avuç mümessilleri ikinci edebî inkişaf devrinin eserlerini ince, orijinal bir kuyumculukla işlemeğe başlıyordu.

Bu devrin edebî mahsulleri ister istemez derin bir bedbinlik damgasını taşıyacaktı. Karanlığı emniyet vasatı sayan istipdadı şüpheye düşürecek bir alev parlayışı onlarda görülemezdi. Okuyucu yığını ve neşir vasıtaları onlar için pek mahduttu. Ticarî mesleklere hiç bir hazırlıkları ve hayatta resmî mêmurluklardan başka teşebbüs ufukları yoktu. Alelâde görüşme ve yaşama bile daimi ve sıkı bir polis nezareti altında idi. Faaliyet sahasının bu darlıkları ve boş zamanların bolluğu içinde müstesna edebî istîdatlar için üsluba îtina etmekten büyük san'at zevkı yoktu, ve bu îtinaya kendilerini öyle kaptırmışlardı ki adeta sün'i bir lisan ile yazıyorlardı: modern bir Veysi nesri doğmuştu: Serveti-Fünun argosu. Yeni edebiyat ülkerinin kahramanlarına, entriklerine verecek zamanları vardı. Hattâ ihtimal romanlarında yarattıkları şahıslardan başka muhabbetlerini sarf edecek kimseleri yoktu.

Bu çalışma şeraiti ve tarzı içinde, kendi janrlarında, hakîkî san'at eserlerine vucut vermişler, ve bu eserler bin üç yüz yirmi dört (1908) inkîlabına kadar, en seçme bir mektep gençliğinin edebî zevkîni yaratmış, ruhunu beslemiştir. Kemal-Hamit devrinin yükseklere pervazı bunlarda olamazdı. Son felaketler ve korkunç istipdat millî ruhun kanatlarını kırmıştı; bu mektebin hazin ve sakin bedbinliğinden hâlâ gençliğimiz kurtulmamıştır. Hüseyin Cahidin Hayatı-Muhaeyyel i o tazyik altındaki gençlik ruhundan sızan ilk ümit, azm, teşebbüs ve isyan şuaıdır. Aynı gencin cesur kaleminden çıkan «Hayati-Hakîkîye sahneleri» nde doğmağa başlamış inkîlapçı ruhun ilk aleni tenkîtlerini fark etmek mümkündür. Fakat o devrin bütün husran heyecanlarını yaşatan en büyük san'at eserleri Halit Ziyanın romanlarıdır. Bunlar da genç adamın (Mavi ve Siyah), genç kızın (Ferdi ve Şürekâsı), genç kadının (Aşkı-Memnu) hayattan mêyus ve mağlup çıkmalarının tasvirleri vardır Halit Ziyanın küçük hikâyeleri arasında metîn tevekkülü, kahramanca vazifeserverliği, hattâ neş'eli feragati tasvir eden hakîkî san'at incileri vardır.

LİSAN îtibarile bu devre bağlanan büyük bir san'atkârımız da Cenaptır. Peyizajın, çölün, denizin, şehrin istampacısıdır. Onda Abdülhamit istipdadının ne melali ne de aksülame-

Cenap Şahabeddin Bey.

Namık Kemal Bey.

Aptulhak Hâmit Bey.

Halit Ziya Bey.

li görülüyor. San'at için San'at prensipini samimi bir «*neme lazım*» neş'esile, Cenap kadar tatbik eden başka bir Türk edibi tanımayorum. Bu çok kültürlü san'atkârın da eserlerinde klasik sayılacak, daima edebî heyecanla okunabilecek sahifeler az değildir.

İki devirden hangisine mensubiyeti tâyin edilemeyen çok kîymetli bir siyma da Sezai bey dir (Bir sergüzeşt).

MEŞRUTİYET ve cumhuriyet inkîlapları matbuatın zincirlerini kırdı, sahnenin kapılarını açtı, yığınlarla san'atkârlar arasında yeni siyasi, içtimai ve iktisadi münasebetler tesis etti. Bunun neticesi olarak Servet-i Fünun edebiyatının sun'i lisanına harp îlan edildi. Tarihimizde, birinci defa, Türk muharrirleri şuurlu olarak sade ve zengin bir umumî, millî lisanımızın mevcut olduğuna akıl erdirmiştir; o lisanı mes'ut bir san'at aleti olarak kullanabilmiş gençler yetişiyor ve henüz içinden çıktığımız iki evelki edebiyat safhasının mahsullerinden hiç bir suretle geri kalmayacak hakîkî san'at eserleri yetiştiriyorlar. Memleket Hikâyeleri, Çalı Kuşu, Hüküm Gecesi; Ateş ve Güneş, Yaz İhtisasları, Bize göre, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu... bu yeni semanın en parlak yıldızlarıdır. Türkçemizin en nefis güzel sahifeleri bu eserlerdedir. En ziyade yaşamağa namzet görünen eserler de bunlardır. Yalnız, bu yıldızlar arasında muayyen bir bürç teşkil edecek yakınlıklar yok. Bünun için son edebî safhayı, yukarıda yaptığımız gibi, şahıslara ithaf etmek tamamile doğru değildir. En eyisi, ona «yeni lisan edebiyatı» namını vermelidir.

Bu safhanın yeniliği eserlerinin kîymeti hakkında hüküm vermeğe mani olamaz.

İŞTE edebiyat hayatımızın yetmiş seksen senelik bir icmalinden çıkarken kendimizi hiç de zann olunduğu gibi edebiyatsız, klasiksiz bir millet görmeyoruz. Şüphesiz cihanşümul şöhretler kazanmış klasiklerimiz yoktur; içimizden bir Shakespear, bir Molyer, bir Balzak, bir Tolstoy, bir Dostoyefski, bir İbsen, bir Muse, hattâ bir Danunçio, bir Kipling... yetişmemiştir. Fakat bunun sebebini henüz Garp ile olan münasebetlerimizin yeniliğinde, yeni medeniyet hayatındaki gençliğimizde aramalıdır, istîdatsizliğimizde değil.

A. Benettin mülahazalarını mebde alarak tetkikimizi yürüttük ve gerek eskilerde gerek yenilerde edebiyat aşıklarının zevk ile okuyabildiği eserlerin, yani klasik eserlerin mevcut olduğuna kanaat getirdik. Beynelmilel şöhreti haiz klasikler bir Ummandır; bizim klasikler, onlara nisbeten, bizim Marmara kadardır. Bunu nekadar küçültürsek küçültelim, sıfıra endiremeyiz; kemiyyet sıfır olamaz.

Lisanın tekâmülü edebî klasik terbiyeye yeni ve müşkül bir manzara vermiştir.

İstikbalimizi hazırlayanların en çok düşüneceği meselelerden biri gençliğe verilecek klasik edebî terbiyedir. Bu pek mes'uliyetli mesele şimdiki halde hemen hemen tesadüfün cilvelerine terk olunmuş görünüyor. Başka bir müsahebemizde düşündüklerimizi söylemeğe çalışacağız.

Reşat Nuri Bey.

Yâkup Kadri Bey.

İsmet Paşa Hz. nin Büyük İktisadi Nutku

İktisadi Hayatımızın Bütün Mes'elelerinden Büyük ve Derin Bir Salahiyetle Bahs Eden ve Tassaruf Haftası Münasebetiyle İrad Olunan Bu Nutku Aynen ve İftihar ile Sahifalarımıza Derc Ediyoruz.

Milli Paranın isttîkrarı.— Ecnebi dövizlere gövenenlerin aldığı ders.— Türk parasının kîmetini muhafaza için alınan tedbirlerin isabeti.— Türk parasını tasarruf edenleri tebrik.— Milli îktisadi düsturlar : açığı kapamak; ne kadar kazanıyorsak âzami o kadar sarf etmek.— İthalatın tahdidine neden luzum görüldü.— İstîkbali nasıl kurtaracağız.— İhtikâr ve sui-istîmal endişelerine karşı.— Tedbirlere taraftar olmayanlar: kaçakçılar; muhtekirler.— Umumun îtimadı.— Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyetini takdir ve teşvîk.— İktisadi teşkilat yaratmak luzumu.— İstîkbale karşı ümitler.

MİLLİ iktisat ve tasarruf mücadelesinin ikinci senesini bitirdik, şimdi üçüncü senesine başlıyoruz. Nadir teşebbüsler vardir ki haiz oldukları müsbet mahiyeti ve zaman geçtikçe bütün bir milletin alâkasile onun senei-devriyeleri bayram günleri gibi umumî bir meserrete vesile teşkil eder. Bugün onlardan biridir.

HANIMFENDİLER, Beyfendiler: hatırlarsınız, iki sene evvel, 1929 senesinin bu gününde, millî paranın kıymeti üzerinde hasıl olan büyük teşevvüş milletin umumî endişesini ve merakını tahrik etmişti. Millî paranın kıymeti üzerinde alınan tedbir bugün için bir mütearife kabilinden her memleketin kabul ettiği bir usuldür. Fakat, o gün, bilhassa millî paranın kıymetini tutmak için malî tedbirlere çok ehemmiyet veriyorduk. Biz millî paranın kıymetini tutmak için malî tedbilerden ziyade iki mühim âmile istinat ettik. Bunlardan birincisi milletin îtimadı, ikincisi iktısadî muvazenedir.

Milletin îtimadını ruhî muvazene âmili olarak aldık. İktisadî muvazeneyi memleketin istihsal ve istihlâki noktai nazarından mütalea ettik. Milletin emniyetine istinat eden millî para iki sene zarfında kıymetini muhafaza etti. Ve ehemmiyetini daha çok tebarüz ettirdi. İşte iki sene sonra, bugün, görüyorsnnuz ki, devrilmez zannolunan dağlar temeline kadar sarsılmiş ve Türk parası sapsağlam Türk vatandaşlarının elinde bulunuyor. (Şiddetti alkışlar.)

TÜRK parasını saklamaktan ise köşede bucakta buldukları ecnebi dövizlerini bankaya yatırmış olanların hepsi çok acı sukutu-hayallere uğradılar. Ümit ediyoruz ki, bu tarzda millî paranın kıymetini takdir etmemiş olanlar, aldıkları derslerden âti için mütenebbih olmuşlardır. Hulâsa emniyet âmili fiilen kendisini göstermiştir, kıymetini ispat etmiştir.

Sabit olmuştur ki, bugün bir Türk için en sağlam, hiç sarsılmaz ve asla endişe edilmiyecek olan para, Türk parasıdır. (Şiddetli alkışlar).

Vatandaş Türk parasına olan bu îtimadını tecrübeye müstenit ve millî, vatanî hissiyatının emrettiği vazife olarak muhafaza ediyor. Bu asil ruhî âmili muhafazaya saik olan nokta şudur: Millî parayı tutmak için B. M. Meclisi ve onun hükûmetleri her tedbiri almağa azm etmişlerdir. Dahilde ve hariçte bilhassa sabit olmuştur ki, bu azm ve karar millî parayı zuhur edebilecek her ihtimale karşı emin vaziyette bulunduran başlıca âmildir.

HER memleket kendi parasını tutmak için ne derece tedbir alacak, hangi kıymette tutmağa çalışacak? acaba parasını mahsus mu düşürüyor? Muayyen bir noktaya varmak için mi ufak tefek temevvücata müsamaha etmiştir? Bunların hududunu bilmeğe ne imkân vardır ne de buna karışmağa salâhiyetimiz.

Fakat, Türk için muhakkak olan vaziyet kendi parasıdır. Parasının kıymetinde, o kıymeti muhafaza için alacağı tedbirlerin şekil ve cinsinde Türk için tereddüde mahal yoktur.

Türk parası için, bütün vatandaşlar, her şeyi düşürebilirler ve vatandaşların bütün kudretlerini temsil eden Büyük Millet Meclisi, her tedbiri alabilir. Vatandaşın bu hususta kat'î bir karar sahibi olması lâzımdır.

Size ve huzurunuzda bu millete karşı tekrar söylüyorum; Türk parasını muhafaza için alınan tedbirlerin isabeti sabittir. Alınan tedbirler ve kararlar kat'îdir.

Bu tedbirler kifayet etmezse behemehal Büyük Millet Meclisinin kararı dahilinde daha isabetli tedbirler alınır. Onun için, Hanımefendiler ve Beyefendiler, iki senelik acı tecrübelerden sonra anlaşıldı ki, *paramız bütün memleket paralarının en sağlamıdır. Ve ati için kıymetinden endişeye asla mahal yoktur.* (Alkışlar).

Tasarruf etmek için Türk parası olarak bir kaç kuruşunu bir tarafa atabilen vatandaşların akıllarını tebrik ederim.

MİLLÎ paranın kıymetini muhafaza etmek için bizim esas tuttuğumuz diğer yol, milletin umumî hayatındaki açığı kapamaktır.

Ne kadar kazanıyorsak azamî o kadar sarfetmek... bu düsturdur. Bütün millî hayatta bunu tatbik ettirmek için çalışıyoruz. Bu noktai nazardan resmî ve hususî birçok tedbirler alınmıştır. Alınan resmî tedbirler umumî hayatın serbestisini müteessir etmiyecek hudut dahilindedir.

Hususî alınan tedbirler ise sureti - umumiyede bilhassa bize bu toplanma vesilesini hazırlayan Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti gibi birçok teşvik ve irşat vasıtalarile, millete *hepimiz ne kadar kazanıyorsak azamî o kadar sarfetmek lüzumunu telkine çalışmaktır.*

Geçen senelerde de bu hususta müspet çalışıldı. Fakat, dünya buhranı, fiyatların düşüklüğü ile tezahur eden buhran tabiî yollardan milletin istihsal ve istihlâk muvazenesini, daha doğru tabirle satış ve alış muvazenesini tutmağa imkân bırakmadı. Onun için nihayet muvazeneyi maddî ve riyazî bir surette tesis etmek için müdahaleye mecbur olduk.

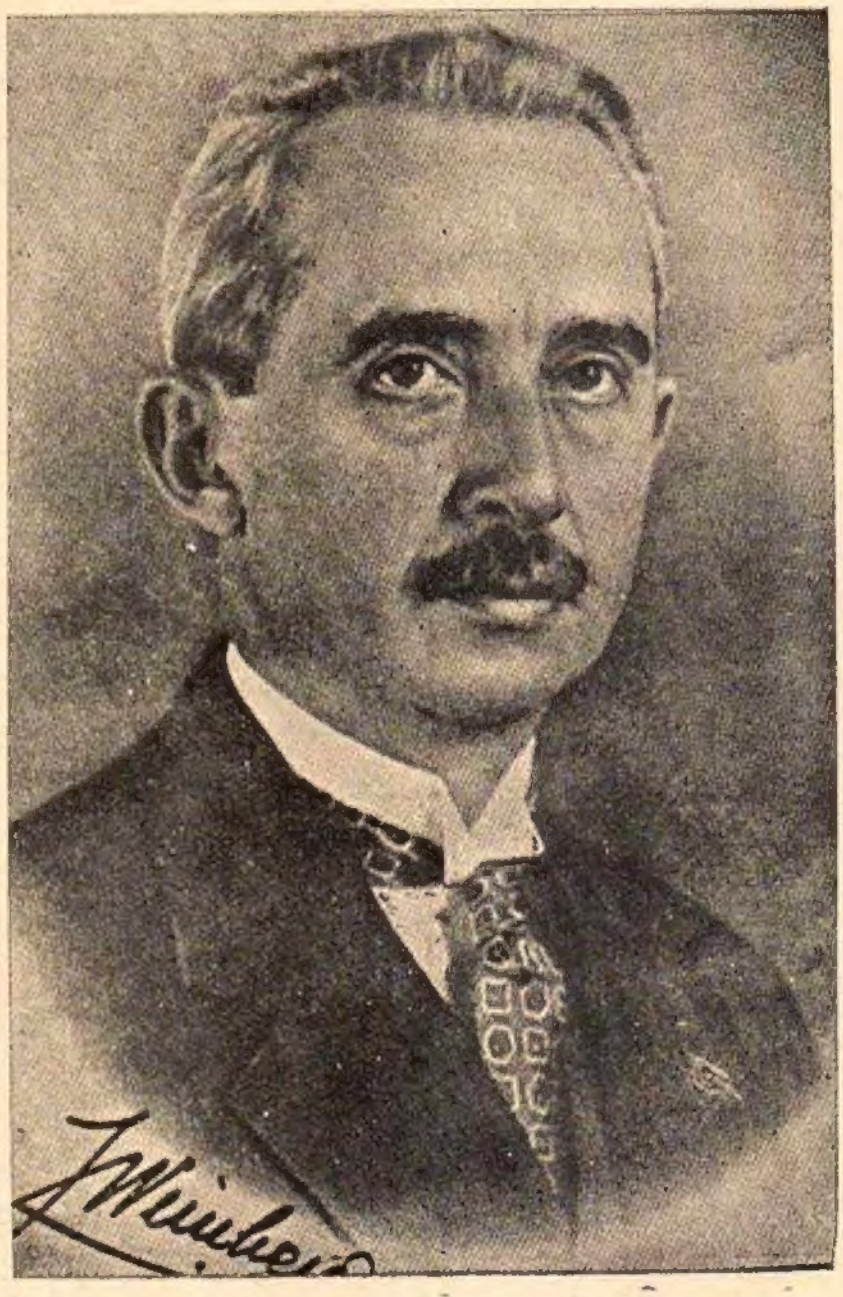

İsmet Paşa Hazretleri.

SON defa ittihaz ettiğimiz tedbirin mahiyetini bu tarzda müşahede etmek lâzımdır. İdhalâtın tahdidi üzerinde aldığımız vaziyete temas edeceğim. Alınabilecek umumî tedbirlerle, teşvik vasıtalarile harice sattığımız eşyanın malûm fiatı kadar mal satın almak neticesini elde edemeyince bu sefer hükûmet kuvvetlerile idhalât miktarını tahdit ederek muvazneyi riyazî bir surette tesis etmeğe teşebbüs ettik. Bu hususta en evvel teşebbüs alanlardan değiliz. Bütün memleketler bu endişeleri izhar ettiler ve peyderpey tedbir almağa başladılar.

Hariçte alınan tedbirlerin beynelmilel mübadele âleminde, Türkiyenin mevcudiyetini müdafaaya saik olması tabiî idi. Onun için bu tedbiri aldık. Bu tedbir, idhalât ve ihracat muvazenesini müdahale ile tanzim etmek tedbiri, iktisadî ve malî hayatımızda aksülameller yapacaktır. İktisadî hayatımızdaki aksülameller, serbestçe ve ucuz fiyatla almak istediğimiz birtakım eşyadan ya mahrum kalacağız, yahut mahdut miktarda alacağız.

Malî hayatta uğradığımız müşkülât devlet bütçesi ve idarei-hususiye gibi umumî müessesat bütçelerinde *varidatın azalması suretinde tezahur edecektir.* Nitekim tezahür etmektedir.

Alınan tedbirlerin müspet tarafına heyeti-celilenizin nazarı-dikkatini celbederim. Çok büyük tedbirlerin müşkül safhasına temas etmeden evvel, o tedbirlerle varılması lâzım olan neticeyi vazıh, berrak olarak görmek lâzımdır. Bu görülmedikçe, evvelâ müşkülât tarafına bakıldıkça insanın mukavemeti ve elde edilecek semerelerin ehemmiyeti azalır.

Memlekete hariçten çok altın getirecek kadar bol bol satabilme imkânı olsaydı, teşvik ile memleketin istihsalâtı ve satışları, ne kadar mal girerse girsin, ona tefevvuk edecek dereceyi bulsaydı, bütün bu tedbirlere lüzum kalmazdı. Nazari olarak, böyle bir akıl vermek elbette müreccahtır. Çalışmalı, çok kazanmalı, çok satmalı, o kadar çok satmalı ki, memlekete ne kadar mal girerse girsin hepsine bu vasıta ile karşı koymalı. Ne güzel şey amma, dünya üzerinde böyle bir memleket kalmadı. Hiç kimse hesapsız, satabileceğine güvenerek, satın almak mevkiinde değildir. Binaenaleyh böyle bir vaziyet karşısında her şeyden evvel kendi mevcudiyetimizi muhafaza için tedbir almak mecburiyetindeyiz.

HANIMEFENDİLER, Beyefendiler; bu tedbirlerin müspet taraflarını kemali-dikkatle görmek lâzımdır. Ancak bu tedbirler sayesindedir ki, memleketin muvazenesini, iktısadî muvazenesini sun'î tedbirle muvakkaten düzelecek bir halden çıkarmak ve bu müda-

hale ve tahdit devrinde alınacak tedbirlerle daimî uzun vadeli istikbali tarsin edecek neticelere ermek mümkündür.

Maksadımı açık söylemeğe çalışıyorum. *Eğer idhalâtın tahdit olunduğu devirlerde memleketin istihsalini artıracak, hiç olmazsa muhtaç olduğu maddelerden birçoğunun dahilde tedarikini mümkün kılacak tedbirler alabilirsek,* o zaman ati için memleketin iktisadî hayatını daimî bir muvazeneye bağlamış ve ilerde bu tedbirlerden her gün biraz daha kurtulmuş oluruz.

Eğer idhalâtın tahdit olunduğu devirlerde yiyeceklerimizi, bilhassa giyeceklerimizi harice muhtaç olmıyacak kadar veya harice ihtiyacımızı azaltacak kadar dahilden tedarik edecek olursak iki üç sene sonra memleketin vaziyeti, iktisadî vaziyeti, dahilî inkişafı ve iktisadî muvazenesi, birçok tedbirlere ihtiyaç brakmıyacak kuvvet ve resaneti peyda etmiş olacaktır.

Millî Tasarruf Ccemiyetinin ve bütün aklı olanların, bütün teşebbüs sahiplerinin bugün vatanda telkin etmeğe çalıştıkları noktai-nazar budur. Hepimiz bileceğiz ki, idhalâtın tahdidi, hükûmetin müdahalesi suretile vücude getirilen muvazene fevkalâde zamanlara mahsus, nihayet muvakkat tedbirlerdir. Bu fevkalade zamanlarda ati için daima istifade edilecek netiçeler almak lâzımdır. Bu yolda sarfettiğimiz gayret semere verirse iktisadî muvazenesinin temeli sağlam bir devlet oluruz.

Vatanda istihsale ehemmiyet vereceğiz. Harice mümkün olduğu kadar az para vereceğiz. Bu gibi mülâhaza ve teşviklere, ciddî olarak itimat edilebilirse, o zaman âtide yalnız kendi teşebbüslerimizle kendimizi kurtarabilecek, muhtaç olduğumuz şeylerin dahilde tedarik olunduğunu görerek iktısadî hayatı müvazeneye raptedeceğiz. Görüyorsunuz ki, arkadaşlar, geçirdiğimiz müşkilat, tedbirini bilmek sayesinde iktiham olunabiliyor.

Alınan tedbirler, yalnız müşkilâta mukabele eden müdafaa tedbirleri değildir. Atiyi müsbet esaslara vardıracak feyizli tedbirlerdir. Bunlardan istifade edebilirsek bir daha böyle tedbirler almak zaruretine maruz kalmıyacağız. Çünkü ihtiyaclarımızın bir çoğunu kendimiz tedarik edebilecek kadar iktısaden yükselmiş olacağız. Bilhassa heyeti-celilenizin nazarı-dikkatini celbederim. O zaman ithalâtımızın biraz tahdidi ve resmî dairelerin bütçelerindeki müşkilâtı karşılayacak tedbirler talî bir dereceye inecektir.

Mülâhazatım, millî para, millî iktisat hususunda aldığımız tedbirlerin ve takip ettiğimiz hattı-hareketin umumî hatlarını göstermeğe matuftur.

İTHALÂTIN tahdidi suretile aldığımız tedbir üzerine memleketin her tarafına temas ettiğim vatandaşların ciddî endişelerine şahit oldum. Bu endişe tedbirin feyizli olduğu kanaatile beraber memlekette *ihtikâr* ve *süi-istimalata* mahal vereceği endişesidir. Her rastgeldiğim arkadaşım, her kes bilâ istisna resmî salâhiyeti olsun olmasın bana bu endişeleri cesaretle ve mübalâğa ile söylediler. Bu endişeler ilk günlerde çoktu. Bugün de azalmış değildir. Fakat, heyeti-celileye şunu arzetmek isterim ki alınan tedbirin isabetinde herkes ittifak ediyor. *Alınan tedbirlerin nasıl süi-istimallere mahal vereceğini herkesin bilmesi süi-istimalciliği yıldırmak için başlı başına bir kuvvettir.*

Bu umumî endişe şunu gösteriyor ki, süi-istimaller, ihtikârlar, oyuncular ve hilekârlar yetişecek kadar endişe husule gelecek ve buna teşebbüs edenlere karşı tedbir almak için herkeş gördüğünü, aklının erdiğini biribirine söyliyecek; bu cihet o fenalıklara karşı çok şuurlu bir istikamettir. Bunun karşısında onlarla mücadele istiyenlerin kuvvetleri pek ehemmiyetsizdir ve çok zayıftır.

BUNUNLA beraber memleket için bu kadar hayatî olan ve bu kadar feyizli olan tedbirlerin aleyhtarları da vardır. Bunu da burada bir defa mütalea etmeliyiz. Millî paranın ve memleket iktısadî muvazenesinin kendi menfaati yüzünden taraftarı olmayanların birinci safında kaçakçılar gelir. *Kaçakçılar, millî paranın kuvvetine kastedenlerdir. Malî ve iktisadî muvazeneyi istemeyenlerdir. Kaçakçılar bir defa devlet bütçesini tahrip ederler.* Çünkü devlet hazinesine ait olan bir şey devlet hazinesine girecek para, onların kanuna mügayir hareketlerile bir daha o hazineye giremez. Bunun tesirini bütün vatan hisseder.

Muhtelif tahminlere göre her sene 20-25 milyon lira her nevi kaçakçılar yüzünden devlet hazinesine giremiyor. Bunun yarısı doğru olsa devlet hazinesine kaçakçılar yüzünden giremiyen 10 milyon lira, girmiş olsa almak mecburiyetinde bulunduğumuz çetin bir tedbire lüzum kalmazdı. Devlet bütçesinde 10 milyonluk bir açığa meydan vermemek için son zamanlarda baş vurduğumuz çareleri, tekmil maaş, ücret ve yevmiyelerden yüzde bir kısmını kesmek mecburiyetinde kaldığımızı hatırlarsınız. Görüyorsunuz ki kaçakçılar, devlet hazinesine el uzatmakla namuslu vatandaşların maişetlerine daha evvel el uzatmış oluyorlar. Harice sattığımızla hariçten aldığımız muvazene peyda etsin mülâhazasile birçok tedbirlere tevessül ediyoruz. Birçok mevadın ithaline müdahale ediyoruz. Eğer bu hariçten girecek mallar devletin resmî kanallarından girmeyip te kaçakçılar marifetile diğer bir yerden girecek olursa bütün aldığımız tedbirler boştur. Demek ki kaçakçı, kaçak mal alarak ne kadar kazanıyorsa, ucuz mal veriyor mülâhazasile onun cebine giren nekadar para varsa hepsi devletin hazinesinden, bütçesinden çalınmış oluyor. Şüphesiz ki kaçakçıların bu fena hareketlerinde kendilerini teşvik eden

(Devamı 72 inci sahifede)

Güzelliğe Dair

EMERSON dan.

İLMİN gayesi, tabiat içinde, insan kudretinin her cihetten büyümesidir, tâ ki elleri yıldızlara irişsin, gözleri yerin içindekileri görsün, kulakları kurdun kuşun dilini, rüzgârın mânasını anlasın; gök ve yerle dostluk bağlasın ve onlarla konuşsun. Fakat bizim ilmimiz öylemi ya? Şu jeolojiler, kimyalar, heyetler bilgilerimizi artırır görünürler, ancak hakîkatte bizi olduğumuz halde brakıyorlar. İlim zamanımızda nazariyeye kıskançlıkla sarılıyor, aşk ve mâneviyatın ise isminden bile nefret ediyor, ve bu insanlığa yakışmaz halinin, yine kendi, cezasını görüyor: mektep çocuğu ilimden yüz çeviriyor, ve, ben hocama benzer bir insan olmak istemem, diyor. Tabiiyat meraklısı bütün otları kurutup kolleksiyonunda saklayor, fakat neş'esini ve tabiatle ruhi alâkasını kayıp etmiştir. Bütün yılanları, kertenkeleleri tutup kavanozlara koyuyor, fakat ilmle uğraşması tarzı da onu kolleksiyonluk eşya gibi kurutup bir şişeye koymuştur. Diyorlar ki vaktiyle yerli kabîlelerden birine mensup bir prens, bir gün ormanda dolaşırken neşelerinden koşup sıçrayan bir sürü geyik görmüş, "Şu otlayan geyikler ne bahtiyar!.." demiş, ve düşünmüş: "Bizim kâhinlerimiz rahat rahat yiyip içiyorlar, niçin bu geyikler gibi gezip eğlenmesinler?"

Kasabaya gelince kabîle reisine fikrini açmış. Reis de ona: "Bir hafta için kabîlenin reisliğini sana brakıyorum, hafta nihayetinde ise îdam olunacaksın", demiş. Zavallı adam haftayı nasıl geçirdiğini bilmemiş, kederinden bir deri bir kemik kalmış. Müddet bitince reis onu huzuruna çağırarak: "Ne için böyle zaifladın" deye sormuş. "O da: Her an dehşetle ölümümü düşündüğümden" cevabını vermiş. Reis bunun üzerine ona demiş ki: "Korku içinden çıksın, oğlum; yaşa ve bahtiyar ol, fakat bu dersten de ibret al. Sen yalnız bir hafta ölümün dehşetini düşündüğün için bu hale girdin, ya kâhinler nasıl gülüp eğlensinler ki bütün hayatları ölümü düşünerek geçiyor?" İşte bizim de alimlerimiz, doktorlarımız hep cansız, ölü meşguliyetlerinin kurbanı olmakta, tabiatle olan sevgi ve neş'e alâkalarını kesmektedirler...

GÜZELLİK zekânın, kâinatı tetkîk için, tercih ettiği şekildir. Güzelliğin muhtelif nevi'leri vardır: umumiyetle tabiat güzelliği, insan cemalinin güzelliği, etvar güzelliği, dimağ veya metot güzelliği, mânevi güzellik veya ruh güzelliği.

Eskiler inanıyorlardı ki bir ecinni veya ifrit her faniyi, doğar doğmaz, hükmü altına alıyor ve bütün hayatınca ona kılavuzluk ediyor. Bu ecinniler ve ifritler bâzan alev şeklinde görünürmüş, hükümleri altındaki insan eyi ise bu alev baş ucunda olurmuş, fena ise etlerine girip onu yakarmış; insan ölünce de ecinnisi yeni doğan bir çocuğa gidermiş. Eskiler geminin yoluna bakıp kılavuzunu bilebildiklerini iddıa ederlerdi. Biz de aynı hadiseyi tasdîk ediyoruz, ancak ona başka isimler veririz. İnsanların kîmetini en eyi zamanlarına göre takdir edriz. Ara sıra delilikleri tuttuğunu biliriz, fakat bu halin geçmesini ve ecinnilerinin güzel ve emniyet verici yüzünü göstermesini bekleriz. İnsanlardaki mânevi güzelliği böyle düşünce kuvvetiyle, keşf ederiz.

Güzellik meselesi bizi şeylerin sathından ayrılıp derinliklerini tetkîk etmeye sevk ediyor. Göthe der ki: "Güzellik tabiatin gizli kanunlarının bir tecellisidir. Bu görünüş vuku' bulmadıkça güzellik ebediyyen bizden gizli kalır." Güzeli keşf etmek arzusudur ki insanı san'at eserleri arkasından koşturur. Çok defa sathi ve mânasız bir hevesle, her sene kafile kafile seyyahlar İtalyaya, Yunanistana, Mısıra yollanır. Herkes için güzellik bilgisinde elde ettiği her şey malûmatına ilave olunmuş bir kîmettir, ve güzelliği görebildiği nispette nazarında hayatın kîmeti artar.

Birçok filozofların muvaffakîyetsizliği benim için bir ihtardır, ve bunun têsiriyle güzelliğin târifini yapmaya teşebbüs etmeyeceğim. Ancak onun bâzı hassalarını sayacağım.

BİZ basit olan; luzumsuz kısımları olmayan, tastamam gayesine mutabık gelen; her şeye nispeti olabilen şeye güzel deriz. Güzellik eşyanın en devamlı ve en yüksek hassasıdır. Aşkı kör tasavvur ederiz ve Küpidon un resmini gözleri bağlı yaparız. Aşk kördür, çünkü neyi sevmemesi lazım geldiğini göremez. Vulkan ın kötürüm, Küpidon un kör tasvir edilmesi birinin hep göz, öbürünün hep el ayak olduğunu anlatmak içindir. Hakîkî esatirde aşk ölüm bilmez bir çocuktur, güzellik de ona bunu gösterir.

Tabiatte bizi en ziyade büyüleyen şekiller ve renk-

ler daha eyi bir sıhhatin, daha mükemmel bir hal ve hareketin alâmetidir. Hayvanda, kuşta veya insan çehresinde şekil zarifliği bir yapılış (bünye) mükemmelliğine delalet eder: güzellik, hislerimizle münasebete giren her şeyden gelen bir dâvettir. Nebatatta kanundur: aynı hassalar aynı şekillerle beraber bulunur. Bu daha geniş mîkyasta tatbîk edilen bir kaidedir, nebatta doğrudur, ekmek somununda doğrudur; her şeyde gayesine muvafıklık hassası arttığı nispette güzellik de artar. Yanakların şeftali renginde olması vucudun sıhhatini bildirir; bünye sağlamlığı gözlere revnak ve kuvvet verir. Bir vucudun hareketlerine zarafet veren, iskeletinin tam lazım olduğu gibi mütenasip olmasıdır. Kedi veya geyiğin hareketlerinde zarafet vardır; dans hocası ise yapılışı fena bir adama hoş yürümesini öğretemez. Çiçeğin renkleri köklerinden neş'et eder, sadefin parlaklığı hayvanın vucut bulmasiyle başlar. Her güzelliğin temeli uzvi bir teşekküldür. Seyr ettiğimiz her zaruri ve organik (uzvi) harekette bir güzellik buluruz. Atını suya götüren adam, tarlada tohum saçan çiftçi, gemi yapan işçi, örsünde çalışan demirci... görmesini bilen gözlere güzel gelir. Fakat tabii muhit haricinde bu hareketler mânalarını kayıp ederler. Cepheye hareket eden bir taburla bayram günlerinde üniformalariyle gördüğümüz askerler arasında ne büyük fark var...

GREKLERİN efsanelerinde Venus denizin köpüğünden doğmuş tasavvur edilir. Sert, katı, hududu muayyen şeyler bizde alâka uyandırmaz; ancak içindeki hayatla akan, hareket eden, daha öteye irişmeye çalışan şeyler alâkadar eder. Bir mâbedin veya sarayın gözlere verdiği memnuniyet taşların kaide ve metot sayesinde aldığı latif veya ulvi ifadeden ileri gelir. Güzellik intikal anında tecelli eder, o anda ki şekil dalgalanıp başka şekillere girmeye hazır sanılır.

Her hangi bir şeklin tenazuru güzel olduğu gibi, bu şekil akış ve dalgalanma halinde iken daha mükemmel bir tenazur arz eder. Muvazenenin bozulması göze tenazurun tekrar yerine gelmesini arattırır ve eski muvazeneye dönmek için geçirdiği şekilleri tâkîb ettirir. Suyun akışında, denizin dalgalanmasında, kuşların uçuşunda, hayvanların yürüyüşünde böyle bir büyü tesiri vardır. Dans da bu nazariyeye muvafıktır... bozulan muvazeneye cismin sert, keskin değil, tedrici, dalgalı hareketlerle dönmesidir. Gusto bahsinde tecrübe sahibi kimseler bana demişlerdir ki modalar tedrici bir kanuna tabidir, yoksa değişmeleri hiç bir zaman keyfi değildir.

Esatire ait diğer bir söz aynı mânayı ifade eder: Güzellik arslan sırtında yolculuk eder.

Güzelliğin hudut çizgisi mükemmel bir îktisadın neticesidir. Arı peteğinde her göz en az balmumu ile yapılır ve en ziyade dayanıklı olur. Kuşun göğüs kemiği en az kuvvetle en çok uçmaya müsait şekilde ve ağırlıktadır. Michel Ange buna "fazlalıkların budanıp atılması" diyor. Tabiatin yapılarında atılacak hiç bir şey bulunmaz. Bizim de san'atimiz tabiatten tasarruf dersi alınmış gibi, daha büyük bir maharetle, her fazla şeyi atar. Mîmari de bu sayede sütunlara bir şîriyet verir. Belagatte hazf ve îcaz denilen san'at kudret sırlarındandır, ve umumiyetle en büyük fikirlerin en basit yolda ifadesi yüksek kültür delili sayılır.

SAN'AT veya tabiat eserlerinde resmin bahtiyar tesirleri o güzelliğin gölgeleridir ki kemalini insanın suretinde bulur. Bütün insanlar o cemale aşıktır. Nerede bulunsa neş'e ve sevinç yaratır. En yüksek derecesine kadında irişir. Müslümanlar (Allah Havva ya cemalin üçte ikisini vermiştir) derler. Güzel bir kadın fili bir şiirdir, vahşi erkeği ünsileştirir, her nerede bulunsa orada sevgi, ümit ve cerbeze husule getirir. Tabiat ister ki kadın erkeği cezb etsin, ve çok defa o da, yüzünde işvebaz bir tehekküm gülüşiyle, şöyle söylemek ister gibidir: "Evet, ben cezb etmek isterim, fakat şimdiye kadar gördüğüm erkeklerden daha mükemmel bir enmuzecini ararım." Onbeşinci asrın Fransız vekayi'nemelerinde fazileti ve güzelliği ile şöhret kazanmış bir Pauline de Viguiere vardır, güzelliğinin büyüsü ile hemşehrilerinin kalbini öyle bir ateşe salmıştı ki vatanı olan Tuluz şehrinin ehalisi hukûmetin müdahalesiyle en az haftada iki defa balkona çıkıp halka görünmesini resmî karar altına aldırmışlardı. İngilterede de güzelliği ile şöhret bulan Gumning hemşirelerden Elizabet, Dük Hamilton un karısı olmuştu, arabasının geçeceği yolların üzerindeki kazino ve hanlara halk yığılır, yirmidört saat aynı yerde beklerdi; hattâ Düşes Hamilton saraya gittiği gün zadegân bile onu görebilmek için salonun masa ve iskemlelerinin üstüne çıkardı.

Fakat Argos lu Helen, Tuluz lu Pauline veya Düşes Hamilton un fevkalade güzelliği ile kendimizi neye avutalım. Acaba hangimiz o sihrin tesirine mağlûp olmamış, güzel gözlere vurulmaksızın, doya doya kim bakabilmiştir? Kadınlar etrafımızda güzel tabiatin unsurlarındandır, onlara meftun olan gençlik, şekillerini ay ve yıldızlarla, ormanlar ve sularla, baharın ve yazın ihtişamiyle karıştırır. Onlar bizim sıkılganlığımızı bakışları ve sözleri ile teşvîk ederler. En ciddi bir talebe üzerinde bile terbiyevi tesirleri müşahede edilebilir. Zihnine incelik ve açıklık verirler... ona kuru ve güç şeylere neş'e vermesini öğretirler.

Grekler güzel insanları layemut ilahların gizli bir lutfuna mazhar sayarlardı. Biz de öyle bir kadının gururunu aff ederiz ki güzelliğiyle her nerede bulunsa,

her nereye gitse, dıvarlara gölge salsa veya portresini yapacak san'atkârın önünde poz alsa âleme neş'e verir. Şunu da söyleyelim ki güzellik, en derin bir iptila telkîn eden şey değildir. İfadesiz, mealsiz güzellik yorarle ile duygular aynı zamanda memnuniyet hisselerini alamazlar. Wordsworth güzellikten bahs ederken "denizde ve karada olmayan bir nurdur," diyor ve bunula ancak temaşa edenin kendisinde bulunduğunu kast ediyor.

Biz, çirkin de olsa, kendisinde büyük faziletler ışıldayan çehreleri severiz. En biçimsiz kimsede askerlik, hatiplik, san'at veya îcat kudreti bulunsa en sevilmeyecek zahiri kusurları bile sevilir ve ona karşı hürmet ve hayranlığımız en yüksek dereceye varır. Dünyanın en büyük hatibi vucutça mânasız, sıska bir adamdı, fakat hep dimagdı; De Bouillon hakkında "kendisinde bir öküz sî masiyle bir kartal cevvalliği vardı" denilmiştir. Du Guesclin de kendisi için "bu kadar çirkinliğimle muvaffak olduğuma göre cür'ette kusur etmemişim demektir," diyordu. Bütün insanlığın sevgilisi Sir Sidney için de Ben Jonson diyor ki: "yakışıklı insan değildi; yüzü çıbanlarla ve sivilcelerle bozulmuştu, uzun ve kıpkırmızı idi." İnsanların mukadderatına binlerle seneler hakim olanlar güzel insanlar değildi. Fakat bir insan küçük bir şehri büyük bir memleket haline getirirse, ekmeği ucuzlatırsa, çölleri sularsa, buharlı makinaları yapabilirse, zaferler hazırlarsa, insanların fikirlerine kılavuzluk edebilirse, bilgileri genişletirse, yüzü arka kemiğine muvazi olmuş olmamış, burnu muntazam veya kendi büsbütün burunsuz olmuş, bacakları düzgün olmuş veya dizlerinden kesilmiş olsa ne ehemmiyeti vardır? Bu kusurlar ve sakatlıklar onun güzelliğini artıran birer zinet olur.

Emerson.

Güzelliğin en esaslı seciyesi bu hassalardan başkadır. Eşya zarif, hoş, muhteşem, latif, şirin... olurlar fakat muhayyileyi meftun edemedikten sonra güzel sayılmazlar. Bunun içindir ki güzellik her tahlilin hükmü haricinde kalır. Şimdiye kadar onun mahiyetini yakalamak, ele geçirmek kimseye nasip olmamıştır. Proclus diyor ki: "Güzellik şeklin ışıkları içinde yüzen bir şeydir." Fakat hakîkatta şekilde değildir, zihindedir. Ona ebediyyen irişilmez. Elim Çoban yıldızına değmiş olsa artık onda o güzellik kalırmı? Deniz ne sevimli şeydir, fakat içine girdiğimiz zaman bütün sihri kayıp olur. Muhayyi-

R. W. Emerson

(1803-1882)

BÜTÜN medeni dünyanın edebiyatı arasında klasik sayılan eserler ve muharrirler yalınız eski Yunana ve Romaya, veya Avrupanın muhtelif memleketlerine mensup değildir. Saadi, Hayyam, ve daha bazı Şark klasikleri de bütün cihana şamil bir şöhret kazandığı gibi Yeni Dünya dediğimiz Şimali Amerikanın da 19 uncu asır muharrirlerinden bazıları Eski Dünyaca büyük klasiklerden sayılmış ve eserleri Avrupa üzerine büyük tesirler göstermiştir. Bunlardan Ralph Waldo Emerson Amerikanın belki de en büyük klasik mütefekkiri sayılmaktadır.

Emerson 18 yaşında Harward kolejinden (Darülfünun undan) şehadetname almış, parlak ve mesut fakat kısa bir gençlik hayatından sonra karısının vefatı üzerine faal ve çok defa aksilliklerle dolu bir serbest neşriyat hayatına atılmıştır. Sık sık Avrupaya seyahat etmiş, zamanının en büyük muharrilerile görüşmüş ve dost olmuştur.

Bütün faaliyet devrinde muhtelif sehirlerde konferanslar vermış ve bu konferanslarını ve *Essai* lerini neşr etmiştir. *Dial, Atlantic Monthly* mecmualırının tê sis ve neşrine iştirâk etmiştir. Din mevzularında ve köleliğin lağvi meselesinde serbest düşünceleri ile yığınların îtikatlarına dokunarak muhabbetlerimi kayıp etmiştir.

Ömrünün sonunda hafızasını zayi ettiğinden neşriyatında da eski faaliyeti gösteremez olmuştu.

1835 den beri Conard da, ikinci karisile beraber yaşayordu; yine burada, kendi evinde vefat etmiştir.

Essai lerinden nakl ettiğimiz *Güzellik* makalesi *estetik* fikirlerinin bir zubdesi demektir.

Şair adlı bir *essai* si daha vardır. Onu da *Muhit* in karilerine, ihtisar ile, tanıtmak emelindeyiz.

SUMERLİLERİN LİSANI

Sumercenin Türkce ile Mukayesesi

II

AHMET CEVAT

Her iki lisanda ismin halleri

GEÇEN makalede her iki lisanda umumiyetle tasrifin son eklentileri "postfiks ler" ile olduğunu görmüştük. Fakat bu yapılış vasfı Türk lisanlarına münhasır olmadığından sırf bu morfolojik seciyeden dolayı sumerceyi mutlak ve kat'î olarak Türk lisanlarından saymağa ilmen hak kazanamayız. Ancak biz sumerce ile türkçenin (Türk lisanlarının) bazı ismî lahikalarında menşe birliği görüyoruz, ve şayet bizim görüşümüz kabul edilecek olursa iki lisanın, mazinin ta'yin edemeyeceğimiz eski bir devrinde, müşterek bir ana lisandan ayrılıp tekâmül ile çıkmış olduğuna çok kuvvetli bir morfolojik delil olur. İstinat ettiğimiz îzah şudur:

Sumercede *lokatif* "sükûn hali"nin lahikası *-a*, türkçede *-da*; sumercede *ablatif* "hareket hali" nin lahikası *-ta*, türkçede -dan (-tan) dır. Türk lisanlarında bu iki halin eskiden bir şekilde olduğu mâlumdur; mesela Orhon kitabelerinde bu iki halin şekli birdi. J. Deny en eski şeklin *-dan* (-tan) olduğuna ihtimal veriyor. O halde Türk lisanlarında belki de bütün mekân münasebetlerini ifade eden bu tek şekilden son *n* sesinin düşmesiyle sükûn ve hareket halleri birbirinden ayrılmıştır. Sumercede ise baş *t-d* sesinin de düşmesiyle kalan *-a* "sükûn" *lokatif* hali, *-ta* ise, bizdeki tekâmül seyrinin aksine olarak, "hareket" *ablatif* halinin morfemi olmuştur. Eklentiden baş sesin düşmesi lisanımızda *datif* "hedef" halinde de vakî olmuştur. Bu halin eski lahikası olan *-ga* (-ka)dan bizim lehçemizde baştaki damak sesinin düşmesiyle *-a* kalmıştır; şimal lehçelerinde ise bu ses muhafaza olunmuştur: takka = dağa.

Mogolcede datif-lokatif hali aynı şekilde olup bazı lehçelerinde *-da* (-ta) ve bazılarında yalnız *-a* iledir. (Les Langues du Monde S. 226).

Mançu dilinde *datif-lokatif* hali *-da* iledir. (Les Langues du Monde S. 241).

İşte mekân hallerinin bu mukayesesinden çıkabilen netice, bize göre, sumercenin bütün Altay lisanlariyle müşterek bir maziye malik olduğuna delil teşkil eder.

Sumercenin *datif* "hedef" hali *-ra* iledir. Biz bunda da bizim *-a* ile bir menşe birliği bulabiliyoruz. Tetkikimize göre bu iki şekli birleştiren tebadüller serisi şu olmalıdır:

g sesinden *ng* sesine;

ng sesinden *n* sesine;

n sesinden *r* sesine geçilmiştir. İspat olarak şu misalleri gösteriyoruz:

Sumerce *digir* den *dingir*; Türkçe *tengiz* den *deniz*; sumerce *unuk* dan *uruk* çıkmıştır.

Bu istidlale göre şimal türkçesinin *-ga* şekli muhafaza olunmuş en eski bir şekil oluyor; bundan *-nga* ve *-na -ra* şekline geçilmiştir. Biz, tabii, burada, tarihî seyri vesikalarla takibe imkân olmadığı için ancak mümkün, hattâ muhtemel sayılabilecek bir tekâmülü göstermiş oluyoruz.

MEKÂN münasebetlerini ifade eden hallerin her iki lisanda menşe îtibariyle ayniliğine kani olduğumuz gibi, teşpih edatının da ayniliğine kanaatimiz vardır.

Sumercede bu edat *gim* ve *gimin* dir. Bunu azerinin teşpih edatı ile yaklaştırmamak mümkün değildir. Azeride bu edat *kimi* ve *kimin* dir. Bütün Türk lisanlarında ise, her kesçe malum olduğu gibi, dudak seslerinde *m* den *b* ye geçilmiştir.

İşte bundan evvelki makalede gösterdiğimiz benzeyişlere bu morfolojik deliller ilave olununca, şimdiden davamızın müdafaası çok kuvvetlenmiş oluyor.

Her iki lisanda zamirler

TETKİMİZDE esas tuttuğumuz St. Langdon un gramerinde (s. 101) sumerce birinci şahıs zamiri *men* olarak gösteriliyor. Bunun da daha eski şekli olan "gen" den inkişaf ettiği söyleniyor. Bu zamirin şimal ve cenup Türklerindeki *men-ben* zamirinden başka bir şey olmadığı aşikârdır. Bu misal bize sumerce-türkçede mühim bir ses tebadülü serisi veriyor: g-m-b.

Fakat iki lisanın birinci şahıs zamirinde en mühim benzeyiş bu zamirden izafet şeklinin ve kopulanın (haber edatının) inkişaf etmiş olmasındadır. Türkçede malûm olduğu üzere muzaf lahikası *-"i"m* ve birinci şahıs kopulası (haber edatı) *-"y"-im* dir, birinci şahıs zamirinin eski şekli olan "men" den inkişaf etmiştir. Hattâ zamanımızda bile kopula olarak "men" zamirini kullanan Türk grupları vardır ki artık bu gibi vakıalar karşısında

"irmek-imek" filinden hal kopulasının neşet ettiği yolundaki eski tetkiksiz hükümlere nihayet vermek lazım gelir.

MİSALER:

Türkçede EV : EVim; Sumercede E: E mu;
Türkçede KRAL: KRALım; „ LUGAL: LUGALmu;
İhbari şekilde:
Türkçede ADAM-ım; Sumercede LU me
„ KRAL-ım ; „ LUGAL me
„ URBAU-yum; „ URBAU me

Diğer bir mukayese: Mongol ve Tonguz lisanlarında izafet şekli zamirin *genitif* i ile teşkil edilir. Buna göre Türkçe ile Sumerce arasındaki benzeyişin mongolca ve tonguzcadan daha ileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sumercede "possesif" morfeminin halleri iki şekilde yapılır: "muma".-"mu" subjekt ve objekt şekli, "ma" diğer hallerin şeklidir. Sumercenin bu hususiliği iki lisanda muzafların datif şekillerini birbirine daha ziyade yaklaştırıyor: LUGAL ma = KRAL ıma, gibi.

İkinci şahıs zamirleri birinci şahıs zamirlerine mümasil şekiller husule getirmişlerdir. Bunların asıl kökünde Türkçelerindeki "s-z" konsonunu buluruz.

Üçüncü şahısta kopula (haber edatı) zamirden inkişaf etmemiştir; bu morfoloji hadisesinden de her iki lisanın aynı tekâmülü takip ettiği anlaşılıyor. Türkçede üçüncü şahıs kopulası "-dir-dür" *durur* filinden çıkmış olduğu gibi sumercede dahi ayni şahıs kopulası "geam" (kaim olmak-turmak-durmak) manasını ifade eden bir filin hâl sıgasıdır.

Bu inkişaftaki tenazürün ilmî kîmeti pek büyüktür, iki lisanın uzak bir mazide ayniyetlerine delalet eden kuvvetli alametlerden biridir.

Üçüncü şahıs zamirinin muzaf "possesif" şekli sumercede "ni" dir. Objekt ve subjekt şeklidir. Bizde de üçüncü şahıs muzaflarının tasrifinde "n" sesi vardır. Anlaşılıyor ki her iki lisanda bu zamir dahi bir menşe' birliğine delalet eder. Ancak türkçemiz sonraki tarihî seyrinde başka bir lafzı müstakil olarak kullanmış, müşabehet yalnız muzafın objekt şeklinde kalmıştır. Fakat bu benzeyiş tamamiyle çarpıcıdır.

MİSALLER:

Sumerce AMA nı; Türkçe ANA-sı nı;
„ SU na ; „ EL-i ne;
„ SABBA na; „ YÜZ-ü ne; gibi.

Bu morfem sumercede tayin edatı vazifesini de görüyor ki bu cihetten de türkçemizle pek mühim bir tekâmül müşterekliği arz eder. Bizde de muzafın kuvvetli bir ma'rife teşkil ettiği, harfi-tariflerimizden biri olduğu malûmdur.

Azeride ma'rifelerin objektinde "n" sesi gelir ki bu da her iki lisanda tarif morfeminin ayni mahiyette olduğunu meydana koymaktadır.

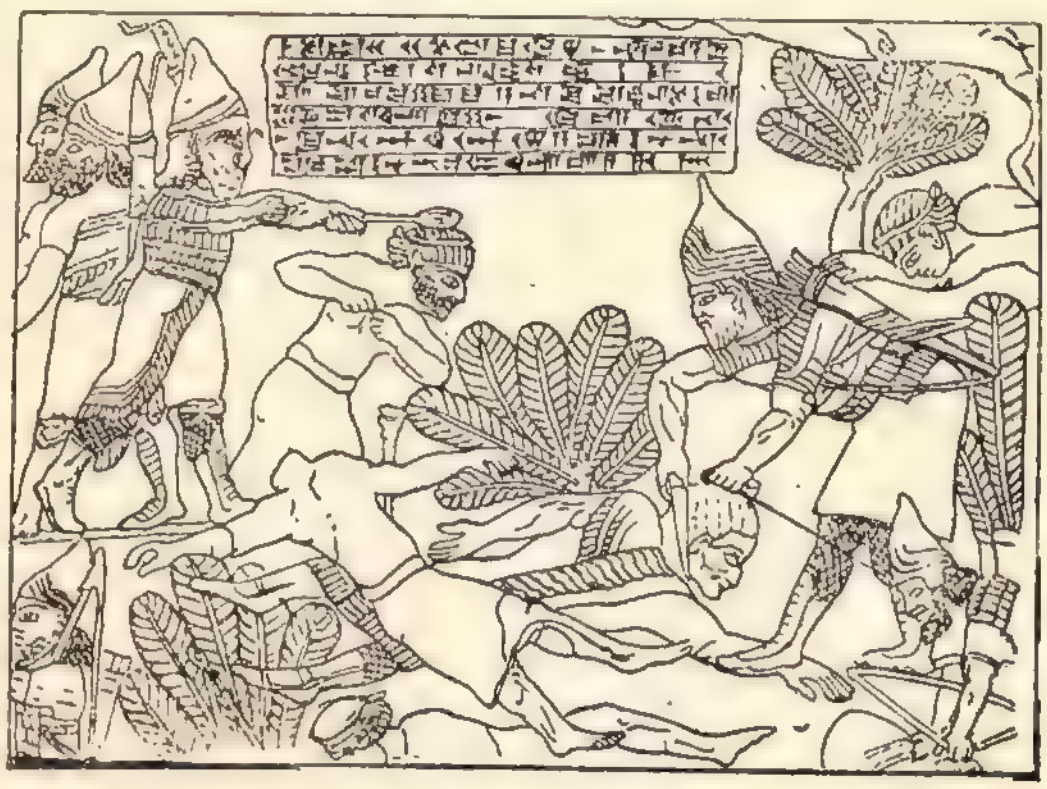

Elam Kralı Tenman ın îdamı (Layard: Nineve abideleri)

Tarif morfemlerinden biri de "bi" dir, "şey" lere mahsus şeklidir. Bu şeklin türkçe "bu" ile yaklaştırılmaması mümkün değildir. Sumercede kelimenin sonuna gelmesine şaşılmaz, çünkü bu lisanda umumiyetle determinatifler sona gelir ki evelce îzah olunmuştu.

İşaret morfemi.— Sumercede bu morfem kök olarak "r" sesidir "RU" ve "UR" şekillerini de alır. Langdon un gramerinde "r: l" tebadülü ile "ur: ul" tekâmülünü görüyoruz ki sumerce "ul" işaret lafzını türkçe "ol" ile yaklaştırmamak mümkün değildir. "u: o" tebadülüne diğer Türk lehcelerinde de tesadüf ediyoruz (ş. t. bolmak, bizde: bulmak).

En eski bir üstuvane mühür (Luvr Müzesi)

İki lisan arasında bulduğumuz bu morfolojik benzeyişler bizce son derece ehemmiyetlidir. Bu ehemmiyetin büyük lisaniyatçılar tarafından tastik olunacağına îtimadımız kuvvetlidir.

(Mukayeseye devam olunacak)

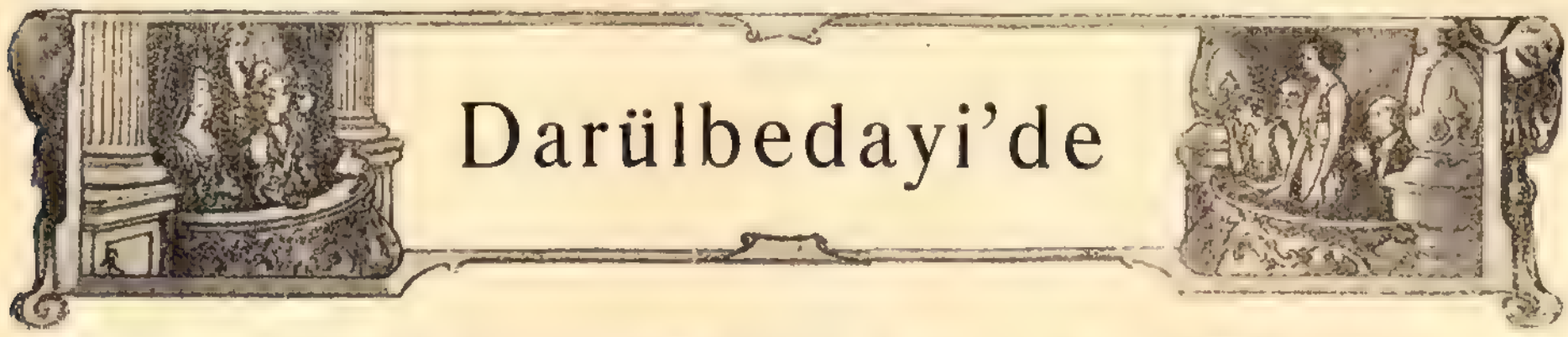

Darülbedayi'de

Doktor İhsan.— Mukaddes Alev.— Yanar Dağ.

Yazan: YAŞAR NABİ

DARÜLBEDAYİİN bu mevsim temsil ettiği beş güzel eserden sonra gelen "Doktor İhsan", bu beş eserin kıymetine erişmekten çok uzak, hafif bir vodvildir. Fodor Lazlo isimli Macar muharririnden adapte edilen bu eserin aslını bilmediğim için bunun hakkında bir şey söyleyemeyeceğim, lakin sahnede gördüğümüz komedi adapteye elverişli olmayan ve aynı zamanda fena adapte edilmiş bir eserdi. Hiç şüphesiz, "Doktor İhsan" da Darülbedayinin, her sene, biraz varidat têmin etmek için, repertuvarına ithal ettiği basit ve sudan eserlerden biridir, yalnız bilmem ki bu eser kendisinden beklenen varidatı da têmin ettimi? Bu da şüphelidir. İş böyle olunca bu ayarda, halka hiç bir şey öğretmeyen, düşündürmeyen, kabaca şakalarla güldüren bu nevi eserleri şehir tiyatrosu repertuvarında görmek istemezdik.

"Doktor İhsan" a bizzat tiyatroda da ehemmiyet verilmemiş olduğu dekorların fenalığından, aktörlerin rollerini ezberlememiş olmasından belliydi. Esasen Galip, Behzat, M. Kemal gibi en kuvvetli komedi elemanlarına yer verilmemiş olan bu eserin temsili de fena idi, aktörler de, kendilerine yabancı gelen rollerini isteksiz oynayorlardı, roller o kadar az ezberlenmişti ki insan bir tulûat kumpanyasını seyr ettiğini zann ediyordu.

"Doktor İhsan" tiyatromuzun lehine kayd edilecek bir muvaffakîyet olmaktan çok uzaktır.

GEÇEN sene yine Darülbedayi' sahnesinde temsil edilen Mektup isimli eseriyle Türk seyircilerinin tanımış oldukları Somerset Mangham ın diğer bir eseri olan Mukaddes Alev sahnemizde muvaffakîyetle oynandı.

Son seneler zarfında Avrupa edebiyat ve temaşa âleminde sık sık ismi geçen Somerset Mangham bugünkü beynelmilel şöhreti haiz İngiliz muharrirlerinden biridir. Muhtelif sahalarda tecelli eden edebî faaliyeti arasında bilhassa - dram ve komedi - piyesleri, daha ziyade halk için ve âzami bir teknikle yazılmış olmaları dolayısiyle çok rağbet kazanmış ve birçok memleketlerde şiddetle alkışlanmıştır. Bununla beraber biz Somerset Mangham ın sahnemizin her mevsim ancak yirmi eser ihtiva edebilen repertuvarı arasına her sene birer piyesi ithal edilmek îcab edecek kadar ehemmiyetli bir şahsiyet olduğuna kani' değiliz. Yüzlerce tiyatrosu ve trupu olan Paris de her sene müellifin birkaç eseri gösterilebilir, lakin bir tek tiyatrosu olan Türkiyede her sene bir Mangham oynamak zannımca fazladır.

S. Mangham ın bütün kuvveti, söylediğim gibi, eserlerinin teknik kısmındadır ve bütün eserlerinde bir İngiliz kaleminden çıkmış olduğunu derhal hiss ettirir. Entrika orada her şeyin fevkîndedir ve seyirci bir Şarlok Holmes romanı okuyormuş gibi eserin sonunu heyecanla bekler ve çok defa da hiç beklenmedik bir netice ile karşılaşır.

Büyük Fransız muharriri Jean Giraudoux birkaç gün evvel intişar eden bir konferansında tiyatro eserlerini ikiye ayırıyordu: Seyri can sıkıcı fakat okunması zevkli olanlarla, sahnede muvaffakîyet kazanan, lakin okunmaya değmeyenler. Ve tiyatro münekkîtlerinin daima bu ikinci şekildeki eserleri beğendiklerinden ve diğerleri için sahnede edebiyat yapılması doğru olmadığını ileri sürdüklerinden şikâyet ediyordu. işte Somerset Mangham ın eserleri ve bu meyanda Mukadees Alev ismiyle lisanımıza çevrilmiş olan piyes de seyr etmek için eyi, fakat okunmaya değmez eserlerdendir.

Jean Giraudoux tasnifinde bir nevi' eseri de zikr etmeyi unutmuştur, o da hem temsile hem de okumaya elverişli olan Shakespeare ve Molière in trajedi ve komedileri gibi hakîkî temaşa şahserleri.

Mukaddes Alev de bir de ahlakî tez cephesi vardır: Evlat katli gibi, bahsi bile tüyler ürperten bir cürmü irtikâb etmiş olan bir ananın mâsum ve bu cürmün bir fazilet eseri olduğunu müdafaa ve bunu herkese teslim ettirmek. Bu hususta, şüphesiz ki, muvaffak olmuştur.

Madam Tabreit in Moris ve Kolin isminde iki oğlu vardır ve biri bir kaza neticesi beş seneden beri kötürüm olan Moris in karısı Stella ile Kolin sevişmektedirler ve, karısına pek fazla merbut olan sakat oğlunun bir gün onun tarafından haklı olarak terk edilmesinden ve oğlunun bu yüzden ıztırap çekmesinden korkan ana geliniyle öteki oğlu arasında başlamış olan bu gayrımeşru' münasebeti, Stella yı evlerine bağlayacak bir bağ telakkî ederek sevinçle karşılamıştır. Lakin günün birinde Stella gebe kalmıştır. Senelerden beri Moris kocalık vazifesini îfadan âciz olduğu için bunu haber alınca aldatıldığını da anlayacağı aşikârdır. Belki daha uzun bir ömrü kalmamış olan oğlunun hadiseyi haber alarak ıztırap içinde intihar etmesini beklemedense, Madam Tabreit, onu kendi elleriyle zehirleyerek öldürmüş ve bu suretle meselede alâkadar olan her üç şahıs için en muvafık bir tarzda hareket etmiştir. Lakin uzun zamandan beri hastaya bakan Beatris ismindeki Japon kadın zeki bir polis hafiyesi gibi ehemmiyetsiz izlerden bu cinayetin farkına varmış ve çok sevdiği Moris in ölümünden karısı Stella yı itham ve cinayeti ihbarla tehdid etmiştir,

lakin madam Tabreit oğluna zehiri yukarıda söylediğimiz sebepler dolayisiyle, bizzat kendisi verdiğini îtiraf edince Beatris bu mert kadının hareketini mâzur görüyor ve cinayeti polise ihbardan vazgeçiyor. Lakin seyirciler hakîkî katilin kim olduğunu ancak son dakîkada öğrenerek muammayı hall ediyor ve meraktan kurtuluyorlar.

Eser sahnemizde çok güzel oynandı. Stella rolünde Bedia, Madam Tabreit rolünde Neyyire, Beatris rolünde Şaziye hanımlar rollerini eyi ve anlayarak oynadılar. Talât, Galip ve E. Beliğ beyler de kusursuzdular.

SENİHA Bedri Hanım bu sene mevsimin ilk piyesi olarak oynanan ve almancadan tercüme ettiği Namus isimli piyesten sonra sahnemize Ludwig Fulda dan tercüme ettiği Yanar Dağ adlı komediyi hediye etti.

Namus müellifinden biraz daha evvel yazmaya başlayan Ludwig Folda ondokuzuncu asır sonlarında şöhret almış bir Alman muharriridir. Yanar Dağ bir vodvil değil tam mânasiyle bir komedidir, ve karı koca geçimsizliğinin bâzan ne kadar ehemmiyetsiz ve esassız sebeplerden husule geldiğini satirik bir tarzda teşhir et mektedir. Bilhassa kadın asabiyetinin, kadın hırçınlığının yalnız erkeğin değil hattâ yine kadının dahi hüsnüniyetine rağmen ailenin temelini nasıl yıktığını, göstermektedir, şüphesiz ki Sabine tipi fazla mubalâğalı bir kadın tipidir; esasen komedi her şahsın ve vak'anın gülünç taraflarını mubalâğalandırmak demektir ki Molière in komedileri de buna en güzel bir misaldir. Sabine tipinde kadınlara hayatımızda pek sık tesadüf ederiz ve böyle kadınlara koca olan erkekler de şüphesiz ki bir cehennem hayatı yaşarlar ve karılarını ne kadar seviyorlarsa -ki Eduard Henning de bu vaziyettedir- felaketleri o nispette büyüktür.

Doktor İhsan dan bir sahne

Yanar Dağ bir aile ocağıdır. Eğer Muhsin nakl ettiği diğer bir esere bu ismi vermemiş olsaydı "Vulkan" ı "Cehennem" ismi altında tercüme etmek daha muvafık olurdu. Çünkü geçimsizliğin hükümran olduğu aile ocaklarını tasvir için bizde "Yanar dağ" değil "Cehennem" tâbiri kullanılır.

Eser baştan aşağıya, 4 perde devamınca karı koca kavgasını göstermektedir, lakin böyle olmasına rağmen can sıkıcı değildir ve münakaşalar ve kavgalar o kadar muvaffak bir şekilde sıralanmış ki bâzan insan âdeta hakîkî bir aile kavgasına şahit olduğunu zann ediyor.

Mevzu' gayet basittir ve kısaca hulasa edilebilir: karı koca geçinemeyorlar ve sinirlerini tedavi için üçer ay müddetle sanatoryoma gidiyorlarsa da dönüşte kavga daha ilk karşılaşmada yine başlayor, bunula beraber hüsnü-niyet sahibidirler, geçinmek için fedakârlık yapmak isteyorlar, lakin arzuları hilafına kavganın kendi kendine çıktığını görüyorlar ve nihayet geçinemeyeceklerine kat'iyen kanaat getirdikten sonra ayrılmaya karar veriyorlar. Bunun için erkek arzusu hilafına ve sırf karısına talâk dâvası için bir sebep teşkil etsin deye kendi rızasiyle ona ihanet ediyor, lakin karısının kıskançlık damarları uyanıyor, ayrılmayacağını söyleyerek kocasına hakaret ediyor, bu defa koca bu hakareti sebep göstererek talâkı elde etmeye muvaffak oluyor. Lakin ayrıldıktan sonra, birbirlerini seven ve alıştıkları kavga ve munakaşanın eksikliğini hiss eden sabık karı koca yine birbirlerini buluyorlar ve âdeta mahçup iki sevgili gibi evlenmek üzere yeniden nişanlanıyorlar ve perde bu karardan sonra yeni başlayan bir kavga ile kapanıyor.

Neyyire H. asabi ve hırçın kadın rolünü çok büyük bir muvaffakîyetle ve büyük bir ciddiyetle oynadı. Yalnız o kadar seri' konuşuyordu ki tefefonda muhatabına ifadei-meram imkanını bahş edecek kadar fasıla bile vermeyordu. Koca rolünde Vasfi Rıza bermûtat vodvil tarzına kaçtı. Halbuki ayırd etmek lazımdır, vodvil başka, komedi başkadır ve bunların oynanış tarzları da yine başkadır. Fazla laubali, jestli ve kahkahalı temsil tarzları komediye ciddiyetini kayb ettirir, halbuki komedide ciddiyet asıldır. Halkı güldürecek olan karakterlerin ve vak'aların gülünç taraflarıdır, yoksa vodvilde olduğu gibi aktörün yaptığı hokkabazlıklar değil.

İki tarafı körükleyerek kavgaları kızıştıran sütuine rolünde - ki bu rol de piyeste ehemmiyetli bir karakter göstermektedir - Halide H. daima olduğu gibi çok muvaffaktı. Halide hanımın sahnemizin çok kîymetli ve yeri doldurulmaz san'atkârlarından biri olduğu muhakkaktır. Hazım ın oynadığı Avukat rolünü Galip oynamış olsaydı temsil daha muvaffakîyetli olacaktı.

Mahmut, Şayeste ve Melahat ın rolleri çok ehemmiyetsiz olduğu için bunları meskût geçiyorum.

Her halde Yanar Dağ tiyatro meraklılarına hoş ve istifadeli bir gece geçirtti, eğer seyr eden aileler arasında, tiyatro dönüşü, bir kavgaya meydan vermedi ise!

SAN'AT SEYAHATI

Yazan: Y. K.

Bu hikâye MUHİT in birinci mükâfatını kazanmıştır, Muharririnin neşr olunmuş başka hiç bir hikâyesi yoktur. İmzası meşhur ediplerimizden birinin ismine mutabık geldiği için, karışıkığa çare olarak, yalnız baş harfleri kullanılmıştır.

NEZİHE ÜLKER son ikmal imtihanını iki gün evvel vermişti. Liseden almaya artık hak ettiği şehadetname ona sevinçten de fazla bir heyecan veriyordu. Kendisini bir san'atkâr ailesine mensup saydığı için niyeti, çoktan beri, Güzel San'atlar Akademisine girmekti.

Hakîkaten babası kaymakam mütekaidi Hasan Sami bey Kuleli askerî îdadisinden kendi kendine yetişmiş bir ressamdı. Deniz ve cami', onun otuz sene tercih ettiği mevzulardı. Sulu boyaları oldukça şöhret de kazanmış, o tarihte İstanbul a uğrayan seyyahlar tarafından satın alınır olmuştu. Fakat biçare ressam romatizmadan elleri fırça tutamaz bir hale gelmiş ve bu memleketin ihtiyar emektarlarına nasip olan unutulmak gölgelerinde son günlerini inleyerek geçirmişti.

Ağabeysi Münif Şevkî nin neş'eti Darüşşafakadandı, fakat mektebin camiinde müezzinlik ederken heyeti idare âzalarından bâzı sarıklıların da *dâvudî* deye beğendiği sesi onu Darüşşafaka mêzunlarına gedik teşkil eden Posta ve Telgraftan ayırmış, Şehzade Başı sahnelerine intisab ettirmişti. Burada çabuk feyzini almış, amatör artistlerden teşkil ettiği ve ara sıra İstanbul a gelerek yeni yıldızlarla donattığı bir Operet kumpanyası ile vilayet vilayet dolaşıyordu.

Seste ağabeyinden aşağı kalmayan ablası Nîmet birkaç sene Münif in kumpanyasına iştirâk ettikten sonra bir hanende ile evlenmis ve ancak ikinci çocuğu onu sahneden çekilmeye mecbur etmişti. Anneleri İhsan Hanım bile san'at mevhibesinden mahrum değildi, semtte, hattâ bütün İstanbul da bir zamanlar çalgısı anılmıştı. Kadınların çalışmada erkeklerle müsavi hnkuk kazandığı Balkan muharebesi senesinde çarşıda kocasının tablolarını teşhir edebilecek bir dükkân açmıştı. Şimdi de gitgide antikacı dükkânı halini alan aynı yerde ailenin darlaşan maişetine biraz refah verecek küçük bir kazanç têmin ediyordu. Henüz Onüçüne basan kardeşi Seniha da ağabeylerinin operetinde ilk rolüne hazırlanıyordu.

İşte Nezihe Ülker in iftihar ile mensup olduğundan bahis ettiği san'atkâr ailesinin âzaları bunlardı.

Nezihe Ülker in sesi yoktu, resimde de manazırı becerememeyordu. Onun tabiati daima tabiate muhalefet etmekti. Her eserde nispetsizlik ararlardı. Belki karikatürist olabilirdi. Son zamanlarda çıkan kübiklerin levhalarını bir bodurum katında kurulan son sergilerinde seyr ederken aklına birdenbire büyük bir fikir gelmişti: kübizmi heykele tatbık etmek!.. Bu karikatür fikir bir kere zihnine girdikten sonra bütün ruhi hayatına hakim olmuştu: heykeltraşlığın ve kübizmin klasik memleketlerini, İtalya ile Fransayı mutlaka ziyaret etmeliydi. Bu iki memleketin şaheserlerinden alacağı ilhamlarla İstanbul un Güzel San'atlar Akademisine dönecek, san'atın iki şûbesini birleştirerek yeni bir mektep têsis edecekti.

Bu projenin hakîkat olmasına küçük bir engel kalıyordu: seyahat parasını nasıl tedarik edecekti? Eylül ortasında İstanbul dan çıkacak, sonbaharın iki güzel ayını da dünya eğlence paytahtında geçirecek, akademinin ikinci sömestrine yetişecekti. Eğlenceyi düşünmeyordu, kalbinde yalnız san'at aşkı vardı ve bu aşk ona seyahatinin mevsim ve aylarını böyle tanzim ettiriyordu.

Fakat... Evet, seyahat parası lazımdı. Para: idealine engel olan bu süfli madde, bu kirli kâğıt paçavraları... Ömründe daha büyük bir istihkar ile onlara karşı nefret duymamıştı. Annesi İhsan Hanımın Nezihe ye büyük zâfı vardı. Kendisine en çok benzeyen kızı bu idi. Ona teselli vermeye çalışıyor, paranın bulunabileceğini de ümid ettiriyordu.

* * *

RUMLARIN mahacereti esnasında Samsun kiliselerinin birisinden çıkmış bir mozayik İhsan Hanımın eline geçmişti. Antika simsarı Mişon efendi bir gün dükkândan geçerken, bir köşede, hırdavat içinde duran bu güzel eser gözüne ilişmiş, yüreği de hoplamıştı. Yüzünün rengini değiştirmemeye, sesini titretmemeye çalışarak:

— Yok a canım, o kadar eski değil. Hem Bizans eserine benzemeyor.

– İhsan Hanım, şu gâvur putuna ne istersin? deye sormuştu.

Mişon un bütün gayretine rağmen yüzü de dönmüş, sesi de titretmişti. İhsan hanım mozayiğin ehemmiyetini ilk defa olarak tamamiyle anlayordu:

— Siz ona bir eyice bakın, Mişon efendi, dedi, tam onbir asırlık bir mozayik.

— Yok a canım, o kadar eski değil. Hem Bizans san'atine benzemeyor.

— Ya ne san'ati imiş?

— Bu, Venedik taklidi gibi bir şey.

— Öyle ise fiatını anlayıp da ne yapacaksınız?

— E... belki de bir acemisine raslarız da okuturuz.

Mişon bu esnada eğilmiş, Meryem ile Mukaddes Çocuğu temsil eden mozayiği eline almış, bir iki tarafındaki ince yazıları okumaya çalışıyordu. İhsan hanım fiat söylemeyor, Mişon un bir şey teklif etmesini bekleyordu. Nihayet yahudi simsarın ağzından:

— Bir ellilik banknot, sözü çıktı; bunu da hani sizin hatır için, diyordu, hani beyefendi merhum oldu da onun için...

İhsan hanım kat'i olarak:

— Kalsın, Mişon efendi, satmayacağım, deye redd etmişti.

Kurnaz simsar o gün daha ziyade ısrar etmemişti. Fakat ondan sonra birkaç defa sanki sırf yolu uğradığı için tekrar dükkâna gelmiş ve her defasında elli lira artırmak üzere fiatı 250 liraya çıkartmıştı. İşte İhsan hanımın umduğu ve kızına va'd ettiği para bu satıştan gelecekti. O da tahkik etmiş, Bizans eseri olduğu tahakkuk ederse 2000 liraya satılabileceğini anlamıştı. Üç dört güne kadar, müzenin mutahassıs bir mêmuru son cevabı getirecekti. Fakat İhsan hanım şimdiden emindi, çünkü mozayik taklit olsaydı Mişon 250 kuruş bile vermezdi.

NEZİHE Ülker in sabırsızlığı o dereceye varmıştı ki yerinde duramaz olmuştu. Bir öğleden sonra, kendini oyalamak için, oturdukları Beyazıt dan tramvayla Tepebaşına kadar çıktı. Bu küçük sefere çıkarken zihninde muayyen bir şey yoktu. Fakat Tepebaşından yürüye yürüye kendisini Galatasaray ın önünde bulunca seyahat biletleri satan müesseseye girip fiatları sormak fikrine mukavemet edemedi. Gişelerden birinde oturan delikanlıya:

— Ben İtalyaya gitmek isteyorum, dedi. Delikanlı da:

— Böyle bir seyahati kim arzu etmez, Hanımefendi? sözleriyle onu teşci' ettikten sonra hareket edeceği tarihi sordu:

— Eylülün 20 sine doğru. Vapur büyük, şık, içinde kış bahçesiyle, tenis yeriyle, banyoları... olsun:

— Sizin dediğiniz vapurlar Atlantiği aşarlar, Hanımefendi.

— Beni deniz çok rahatsız eder. Bari sallanmayan biri olsun.

— Maatteessüf gemilerin eski huyudur, hepsi sallanırlar. Ama ayın ondokuzunda *Dumlupınar* hareket ediyor. İdarenin aldığı en yeni vapur. İkinci kamaraları da çok rahat.

— Kamaralarının planını gösterirmisiniz? (Görüp tetkîk ettikten sonra) şu mavi işaretlilerden birini tutsam ne dersiniz?

— Orası sizin bileceğiniz şey. Vakıa birincilerin en rahatları bunlar, ama fiatları da ona göre. Venediğe kadar 300 liranızı alırız.

— A, benim o kadar param olmayacak. Elime

— Şu mavi işaretlilerden birini tutsam, ne dersiniz?

geçse 00 lira geçe- bu paradan da vapura versem versem 50 lira verebilirim.

— Öyle ise şu kırmızılardan birini size alıkoyalım. Fiatları sizin ve herkesin kesesine uygun: 65 lira ile Venediğe gidersiniz. Sicilya tarikîyle isterseniz, bir İtalyan vapuru bir gün evvel hareket ediyor, Napoli ye kadar size 40 liraya bir bilet kesebiliriz.

— Hayır hayır, ben mutlaka Venediğ i görmeliyim.

— Müsaadenizle sorabilirmiyim: bu İtalya seyahati ne maksatla ihtiyar buyuruluyor, Hanımefendi?

— Bir san'at seyahati. Ben Güzel San'atlar akademisindenim, yâni akademiye girmek üzereyim. Bu sene bakaloryamı muvaffakiyetle verdim de.

— Seyahatinizi Akademiyi bitirdikten, hiç olmazsa ikinci senesine geçtikten sonraya braksanız daha eyiolmazmı, Hanımefendi?

— Hayır, hayır, mutlaka şimdi gitmeliyim. (Başını göstererek) şurada büyük fikirler var. Kübizmi heykelde tatbîk edeceğim.

— Kübizmi heykeldemi?

— Evet, yeni bir san'at mektebi, Ülkerizm... Benim ismim Ülker. Siz beni tanımazsınız. Biz ailece hepimiz san'atkârız. Benim babama ressam Hasan Sami Bey derlerdi. Ağabeyim de Münif Şevkî; Türkiye nin Karuzo su.

— Ya, ya... Tebrik ederim, Hanımefendi. Bileti keselimmi?

— Onu da siz bilirsiniz.

— Bedelini şimdi verirseniz keselim, demek isteyorum.

— Bedelinimi? Hımm... Öyle ise Mişon parayı verdikten sonra gelir alırım.

— Mişon da kim?

— Antikacı ihtiyar yahudi.

— Antikacımı? Ne münasebet?

— Benim annem de antikacıdır. Çarşıda büyük bir mağazası vardır. Beşyüz liraya satın aldığı bir antika var. Yirmi asırlık bir mozayik. Şimdi onu Mişon a beşbin liraya satmak üzeredir.

— Demek bileti antika pazarlığı bittikten sonraya brakıyoruz.

— Ama kamarayı benim namıma alıkoyunuz, olmazmı?

Nasıl bir nevropata çattığını anlamayan genç adama selam vererek ayrılan Nezihe Ülker, seyahat ve san'at hayaline dalmış bir halde Beyazıttaki evlerine döndü.

* * *

O akşam İhsan Hanım sevincinden yelyeperek yelkenkürek eve gelmişti. Banka karnesinin yüzlerde dolaşan yekûnu 3000 lira gibi dört haneli bir sayı ile kabarmıştı. Mozayiğin orijinal, onbir asırlık bir Bizans eseri olduğu resmi bir raporla anlaşılmış, Mişon da bu yüksek fiatı vermeye razı olmuştu. (O saatte Mişon un

(Devamı 71 inci sahifede)

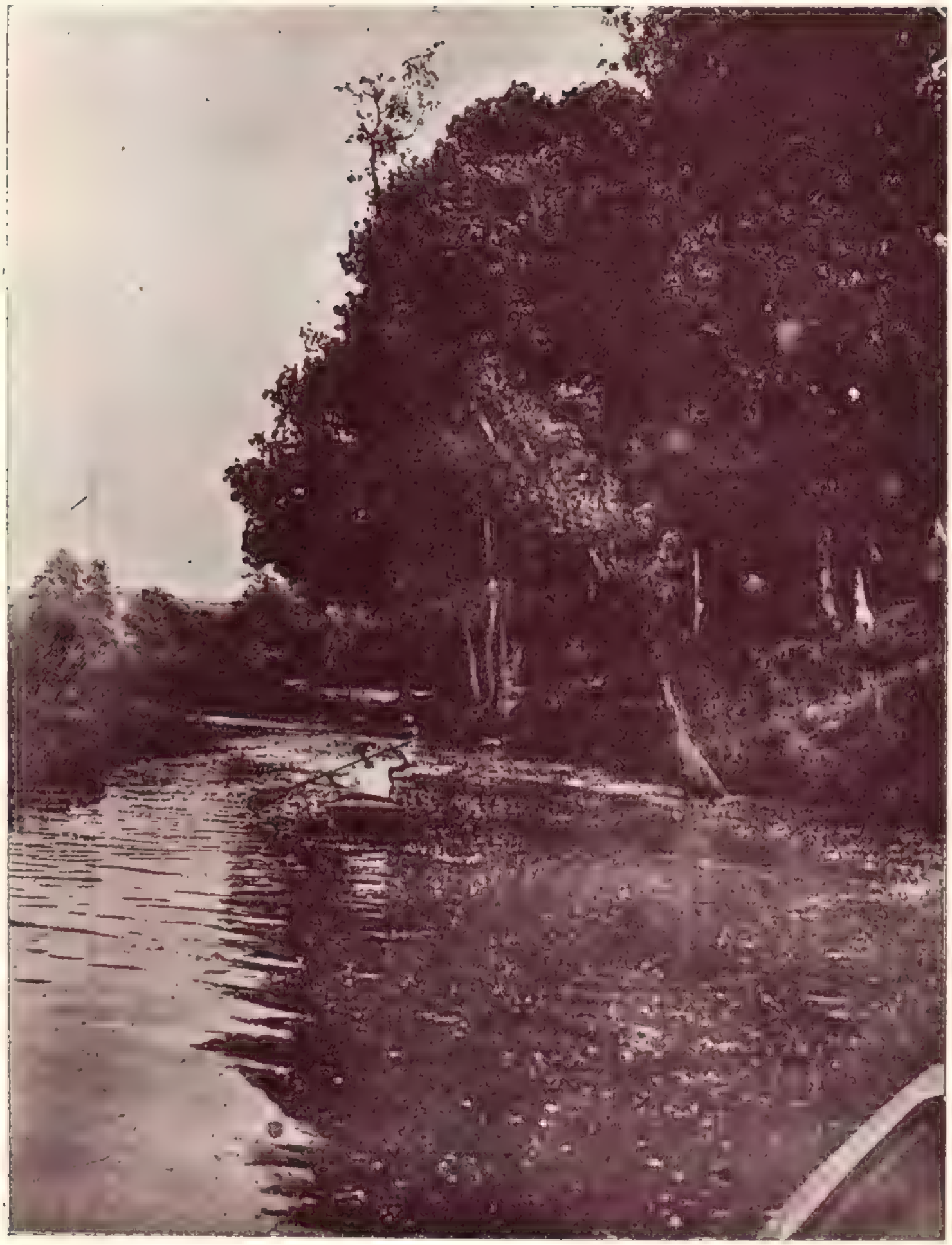

Foto NİYAZİ *MUHİT in İlavesi*

KÜÇÜK SU DA YAPRAK DÖKÜMÜ

Japonyada Latin Alfabesine Doğru Yeni Bir Hareket

Bu hususta Türkiye alfabe inkîlabı onlara model oluyor.

JAPONYADA Latin alfabesini kabul etmek fikrinde olanlar pek çoktur ve her gün biraz daha kuvvetlenmektedir.

Latincilerin Latin harfleriyle basılmış gazete ve mecmuaları, risale ve kitapları da vardır. Propagandaları günden güne kuvvetli taraftarlar buluyor. O derece ki nihayet şimdiye kadar muhafazakârların tarafını iltizam etmiş olan hukûmet Latinistlerin de dâvasını dinlemeye ve istedikleri inkîlabın mahiyetini yakından tetkîk etmeye karar vermiştir. Bu maksatla memleketimize *Y. Hoshino* isminde bir alimi göndermiş, alfabe inkîlabımızın sebep ve neticelerini tetkîk ettirmiştir.

Bu zat, alfabe inkîlabında naçiz hizmeti dokunmuş olan başmuharririmizle görüştüğü gibi Ankara ya da giderek Maarif Vekâleti erkâniyle temas etmiş ve arzu ettiği mâlûmatı alarak memleketine avdet etmiştir.

Japon alimi Mr. Y. Hoshino.

Japonların Yazıları

Japonlar mîladın beşinci asrına kadar dillerini yazmak luzumunu duymamışlar, milli bir yazı îcad etmemişlerdir. Beşinci asırda Koralılar vasıtasiyle Çin harsini ve o hars ile beraber Çin yazısını kabul etmişlerdir. Çin felsefe ve edebiyatı Japonyada o suretle kökleşmiştir ki hâlâ, Avrupanın fen ve sınaatı mükemmel surette alınıp tatbîk edildiği halde, felsefe ve edebiyat cihetinden Çine merbut kalınmıştır.

Çin yazısı, mâlûm olduğu üzere, ideografik (fikri tasvir eden, şekillerle dir ve tekâmül etmiş olmasına rağmen henuz fonetik (sesi yazan) bir mahiyet alamamıştır. Japonlar bu yazıyı bilhassa edebiyat ve felsefede kullanmaktan vazgeçemeyorlar. Halbuki daha dokuzuncu asırdan beri Japonlar *Katakana* ve *hirakana* isminde iki millî yazıyı inkişaf ettirebilmişlerdir. Bu alfabeler Çin yazısının karakterlerini sadeleştirmekten ve mâna düşünülmeksizin seslerin yazılmasında tatbîk etmektend oğmuştur. Bugün muhtasaran Kana alfabesi denilen yazı Japonya da çok münteşirdir, bununla beraber yalnız bu yazı, lisanı tamamen yazmaya kâfi gelmemekte, Kana yazısının ortasında Çin karakterleri de kullanılmaktadır.

Japonların çekmekte olduğu yazı müşkülatı lisanlarındaki fazla *homofoni* den (hemen aynı telaffuzda olan muhtelif mânalı kelimelerin bulunmasından) ileri geliyor. Mr. Hoshino nun söylediğine nazaran altmış mâna ile anlaşılabilen kelimeler mevcut imiş. Lisan tamamiyle Kana alfabesiyle yazılabilmiş olsa bu basit yazıyı Latinceye çevirmek kolay olurdu. Buna imkân bulunmadığından Latin alfabesinin kabulü halinde lisanda geniş mîkyasta bir *homografi* (yazı eşliği) hasıl oluyor. İşte Japon muhafazakârlığının sebebi bundan ileri geliyormuş. Fakat diğer taraftan japonlar da bizim gibi ilmî ıstılahlar sebebiyle Latin alfabesi sis-

(Devamı 79 uncu sahifede)

ROGER BACON

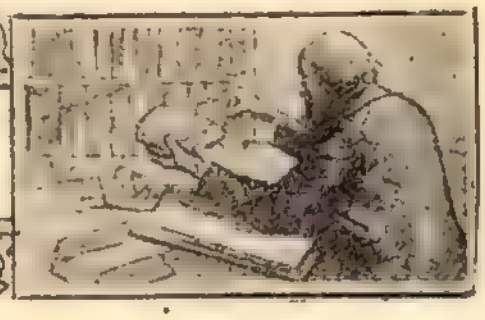

Sihirbazlığın ve Büyücülüğün Ders Gibi Darülfünunlarda Okutulduğu Bir Devirde Yetişen Modern Mütefekkir.

GARBİ Avrupada onbirinci, onikinci, onüçüncü asırlarda, Yunan ve Roma medeniyeti yeniden canlanır gibi oldu. İlim ve irfan sahasındaki bu uyanış esas iytibariyle Kurunu-Vusta kilisesinin mahsulü idi ve böyle olduğu için dogmatikti. Böyle olmakla beraber bu devrin gerek ilim ve gerek edebiyatında, papazların dar görüşlerinden ve taassubundan nefret eden insanlar tarafından istîklali-efkâra yer verildiğini müşahede etmek mümkündür.

1150 den onüçüncü asrın iik on senelerine kadar olan zamanın belki en mühim hadisesi mütercimlerin, eski Yunan eserlerini Arapçadan Latinceye tercüme etmeleri olmuştur. Galen in ve Aviclma nın tıbbi eserlerinin tercümeleri tabiat tetkîkatı etrafında yeni bir tecessüs uyandırdı. İlk devrin, eserleriyle fikri-beşere hakim olan en büyük müellifi Aristo olmuştur. Aristo nun asarı Atina dan İstanbul a, İstanbul dan Bağdad a, Surye den Afrika ya Afrika dan İspanya ya geçmek suretiyle gayet karışık bir yol ta'kîb ederek Garp âlemine intikal etmiştir.

Roger Bacon

Aristo nun tabii ilimlere dair olan asarı, Yunan ve Arap müelliflerinin riyaziyat ve fizike dair eserleri de tercüme edildi. Riyaziyatta cebir namı ile bir şu'be nazarı-dîkkatı celbe başladı. Eski Roma rakkamları pek kaba ve kullanışsızdı. Bunların yerine Hindistandan gelmiş olması muhtemel bulunan Arap rakkamlar -yâni bugün bütün dünyaca kullanılan rakkamlar- kabul edildi ve hesabatta büyük kolaylıklar te'min etti. Fakat bütün bu terekkîyat batıl ve hırafeperestane iytikatlarla te'hir ediliyordu. Mesela zikîymet taşlara türlü türlü faziletler atf edilirdi. Bunlar sahiplerine akıl ve zekâ, kuvvei nutkîye, hayatta muvaffakîyet bahş ederler, hattâ bâzı taşları üstlerinde taşıyan kimseler göya göze görünmezlerdi.

Hayvanat, nebatat ve maadinde tasavvur edilen bu harikulade kudret ve faziletlerin menbaı ecsamı-semaviye idi. Onun için zamane kralları müneccimlere danışmadıkça hiç bir şey yapmazlardı. Simyagerler hayatı uzatacak bir eksir ve adi ma'denleri altına tahvil için bir usul keşfine çalışırlardı. Böyle olmakla beraber kimya ilminin o simyagerler tarafından kurulduğu da unutulmamalıdır.

Onikinci ve onüçüncü asırlarda pergel iycad edildi ve mevadı-infilakîye iymal edilmeğe başlanıldı.

Gözlük şeklinde adeseler, makinalı saat hep bu devrin ihtira'larındandır.

***

BU devrin en mühim terakkîyatından biri de tabii kanunların künhüne nufuz hususunda tecrübeye müracaat edilmesi olmuştur. Artık tecrübe ile sabit olmayan iddialara eskisi gibi rağbet edilmeyordu. İlmi düşünüşte bu cezri inkîlabı vucuda getiren başlıca alimlerden biri de, «Fen güneşinin Mübeşşiri» namiyle yad olunan ROGER BACON (*Roje Beykın*) olmuştur.

Bacon 1214 senesinde İngilterenin Somerset kontluğu dahilinde İlchester kasabasında doğmuş, Oksford da tahsil etmiştir. Sonra Paris e geldi, fakat ora mahafili-ilmiyesinden memnun kalmadığı için hususi surette lisan tahsiline ve ilmi ma'lûmatını Arap menba'larından alarak tecrübi taharriyata

koyuldu. 1250 de yine Oksford a dönüp Fransisken rahibi oldu. Ve dostları tarafından teçhiz edilen bir laboratuvarda taharrilerine devam etti. Şurasını unutmamalı ki o devirde sihirbazlık ve büyücülük ilim gibi darülfünunlarda okutulurdu. Bacon un bu kabîl derslere devam edip işittiklerini sıkı bir tenkît tahliline tabi' tutmuş olması pek muhtemeldir. Her ne hal ise Bacon dinsizlikle ve laboratuvarının hariminde sihirbazlık yapmakla ittiham edildi ve ilahiyatçıların o derece gözünden düştü ki neticede Fransisken tarikatı rüesası tarafından Paris e çağırıldı. Orada «nezaret altında» bulunduruldu ve eser neşrinden men' edildi.

Öyle olmakla beraber Paris de bulunduğu sırada fikren daha münevver olan Papa Dördüncü Clement tarafından fününa dair bir eser yazmağa teşvîk edildi! Bu suretle işe başlayan Bacon üç kısımdan mürekkep bir eser vucuda getirdi: *Opus Majus, Opus Minus, Opus Tertium.* Bu eserinde ortaya koyduğu doktrinlerle hakîkî devrinden iki asır evvel doğmuş bir adam olduğunu gösterdi. 1268 de Oksford a dönmesine müsaade edildi ise de orada eseri derhal mahkûm edildi. Hakîkatı söylemek cürmü ondört sene hapse mahkûmiyetini mucip oldu. 1282 de tahliyesini müteakîp vefat etti. Arkasında, Von Humboldt un ta'birince, «Kurunu-Vustada zuhur eden En Büyük Adam» olmak gibi parlak bir şöhret braktı.

BACON ilme iki türlü hizmet etmiştir. Evvela ve en mühim olarak bâzı prensipler vaz' etmiştir ki onun fikrince her türlü terakkî bu prensiplere istinad ettirilmelidir. İkinci hizmeti de bizzat birçok keşiflerde bulunmuş olmasıdır. Bu keşiflerin başlıcaları fizik ilmine aittir. Bunlardan hangileri bizzat kendi eseridir? Burası ma'lûm olmamakla beraber muhakkak olan bir cihet vardır ki o da Bacon un bugün tamamen kayb olmuş bulunan birçok menba'lardan istifade etmiş olmasıdır. Şayet Bacon olmasaydı bu menba'lar bizim için ilelebet kapalı ve meçhul kalacaktı. Bacon her şeyden ziyade tecrübi fenne mevkî' verir. Fiyliyat ile teeyyüd etmeyen akvalin bir kıymeti yoktur. Bacon bu prensipi te'yit için insanların hataya düşmeleri üç sebepten ileri geldiğini söyleyor: birinci sebep, akvali şayanı-ihticaç add olunan kimselerin sözlerine aynı isabet nazariyle bakılması; ikinci sebep, örf ve âdat veya umumi akîde; üçüncü sebep, cahil kütlenin mutalea serd etmesi; dördüncü ve en mühim sebep, gayrımevcut ma'lûmat iddiasında bulunan cehalet. Bu sebepler *Opus Majus* un ilk kısmında mufassalan iyzah edilmiştir.

Eserin ikinci kısmı kilisenin ağzını kapatmak için atılmış bir lokmadır. Bunda yukarıki fikrinin hilafına olarak İncilin hakîkî hikmeti ve ihtiva ettiği felsefenin gayesi «mahlûkun gayrımükemmel ilminden Halikin mükemmel ilmine yükselmek» olduğunu iddia eder.

Kitabın üçüncü kısmında ecnebi lisan öğrenmek luzumundan bahs eder.

Dördüncü kısım «her türlü felsefenin alfabesi» olan riyaziyata tahsis edilmiştir.

Beşinci kısım menazır ilminden inikâs, inkisar, ayna ve saireden bahs eder.

Bacon un barıtı iycad ettiği söylenir ise de onun bu bahsi Arapçadan okumuş olması muhtemeldir. Araplar da barıtı Çinlilerden öğrenmişlerdir. Top Bacon dan çok evvel kullanılmıştır.

Bâzı kimseler teleskopun Bacon tarafından ihtira' edildiğini söylerlerse de teleskopun Galile tarafından yapıldığı muhakkaktır.

Bacon onüçüncü asrın yetiştirdiği birçok adamlar içinde birinci gelir. Zamanında meşhur değildi, çünkü zamanının çok ilerisine gitmişti. Fakat bugünün tenkîtkâr telakkîsi ona herkesten fazla kıymet verir. Bacon modern bir mütefekkirdir.

KÂMRAN ŞERİF

KÂNUNU-SANİ

Yığın Yığın yerlere düşerken kuru dallar
Bir buz damlası gibi dondu kuşların sesi.
Çayırlarda kaldı bir sarı çoban nefesi.

Dağıtıyor her yere Kışın rengini rüzgâr
Eserek ufuklardan soğuk bir haber gibi.
Dolaşıyor, semada titreterek her kalbi.

Geçmeyen bir matemin siyah elbisesiyle
Gök yüzü yine kara, gölgeler yine kara.
Bir karga kanadının aksi düştü rüzgâra.

Kış belirdi uzaktan kalın boğuk sesiyle.

VAHDET GÜLTEKİN

Modern Mek-

İSMET PAŞA

Enstitü binası Ankarayı süsleyen

CÜMHURİYET Hukûmeti merkezinde yüzlerce genç kızı hayata hazırlayan, eyi birer ev hanımı olarak yetiştiren, hattâ her birine hayatını kazanmağa medar olabilecek birer san'at öğreten Kız Enstitüsüne bir mâbede girer gibi içimde garip bir his ile girdim.

İsmet Paşa Kız Enstitüsü.

Şapkacılık dersinde.

Mektep Kooperatifi.

Kapının iki tarafındaki vitrinler birer nefis eserler sergisi gibi gözü alıyor. Binanın mîmari kîymeti kadar içerisinin temizliği, intizam üzre tertibatı da takdire layık; koridorlar pırıl pırıl.

Enstitü talebeleri hep yerli kumaşlardan yapılmış sade ve güzel kıyafetleriyle millî îktisadiyatta herkese numune olmaktadır. Müdür odasını süsleyen kübik takımlar da Ankara San'at Mektebinde yapılmış.

Enstitüye ve kurslara altıyüzden fazla talebe devam ediyor.

Mektebin müteaddit atelyeleri vardır:

Şapkacılık, dikiş ve biçki, nakış, çamaşır yıkama ve ütü, yemek pişirmek ve pastacılık atelyeleri; çoğunda Avrupadan getirilmiş birer mutahassıs vardır; muavinleri Türk hanımlarındandır. Bu atelyelerde asrî tekniğin en basit ve en kolay usulleri tatbîk edilmektedir.

Atelyeler hariçten siparişler de kabul etmektedir.

Nakışta eski Türk san'atinin ihyasına çalışılmaktadır.

Mektep kooperatifi; yavaş yavaş kooperatif Türk Orta mekteplerinin bir müessesesi haline giriyor. Ankara ticaret mektebinde olduğu gibi Kız Enstitüsünde de bir mektep kooperatifi açılmıştır. Artık bundan sonradır ki memleketimizde kooperatifçiliğin terekkîsi görülebilecektir.

Talebe Kütüphanesi, Oyun Odası:

Talebeye okuma, arama hevesi vermek için mektep kütüpanesi mühim bir amildir. Enstitünün kütüphanesi o kadar zengin değil.

Oyun odası çok hoş eğlencelerle dolu. Açık hava oyunlarının yanında, bir çok melekeleri inkişaf ettirecek terbiyevi oyunları şimdiye kadar ihmal ediyorduk. Talebenin yorulan zihinlerini dinlendiren nezih, terbiyevi oyunların bulunduğu klüpte talebe neş'e içindeydi...

Çocuk Bakımı Yeri:

Burada tıbbın bütün eyi usulleri gösterilecek. Neslin

teplerimizden

KIZ ENSTİTÜSÜ

asri Mîmarinin en güzel eseridir.

çarpık çurpuk olmasının başlıca sebebi; çocuk büyütme usulümüzdeki bozukluk ve gülünç bâzı göreneklerdir...

Mektebin Tabldotu

Mektepte (250) kişiye sıcak yemek veren bir tabldot var. Her gün iki kap, haftada bir gün tatlı olmak üzre ekmeğiyle (12) kuruşa mal ettiklerini öğrenince hayret ettim. Her gün iki talebe münavebe ile tabldotun yemeklerini hazırlayor; nefasetinden, pişmesinden onlar mes'ul. Büyük bir salonda ucuza çıkan yemekleri talebeye hazırlayan bu teşkilat birçok mekteplerimizde yapılabilir. Kuru yemeklerle sıhhati bozulan talebe bu suretle kurtarılmış olur.

Mektebi gezdiğim gün tabldotun 12 kuruşa çıkardığı üç kap yemek: Patatesli et, pilav, kavundu. Müdür, o gün nöbetçi olan iki hanımı yemeğin nefasetinden dolayı takdir etti. Vazife başında takdir gören bu iki hanımın sevincine payan yoktu.

Serbest Meslek Kursları:

Yaşları büyük olan, ilk mektep tahsili görmüş hanımlar için gündüz ve gece kursları vardır. Bu kurslara devam eden hanımlara Türkçe, Almanca, Fransızca, Riyaziye, Resim dersleri de gösteriliyor.

***

ENSTİTÜDE bütün dersler amelî ve iş prensiplerine göredir. Ders aletleri zengindir. Mektep talebenin sevimli bir yuvasıdır, temizliğinden ve eşyanın intizamından talebe mes'uldür... Her hafta talebe kendi aralarında konserler tertib ediyorlar. Yakında mektepte meslekî bir mecmua çıkacakmış.

Kıymetli ellerin idare ettiği bu muessese mükemmel bir kız kollejidir. Söz ve fikrin iş ve eser halinde tecelli ettiği Enstitü, muntazam işleyen bir makina gibi... Maarif vekâleti mühim bir ihtiyacı görerek Enstitüyü açmıştır. Talebe mevcudunun seneden seneye artması, bu ihtiyacın ehemmiyetini gösterir. Mektepte milli terbiye ve şuurun aşılanmasına, iktisat, tasarruf fikirlerinin, ahlakî meziyetlerin kökleşmesine çok îtina edildiğini gördüm. Dairelerde masa başlarında ruhan sönen kızlarımızı aile yuvasına yetiştiren bu güzel kız kollejinin kurtarıcı bir vazife gördüğüne de iyman ettim... *Muhittin Doğan*

Mektebin bahçesinde açık hava oyunları.

Çamaşır yıkama yerinde: iş başında.

Yemek ve Pasta dershanesinde ameli bir ders

SAN'AT BAHSLERİ

Japon Istampaları

Paris Istampalar dairesi müdürü: *P. A. Lemoisne den.*

JAPONYADA renkli gravür san'atı emsalsiz bir inkişafa mazhar olmuştur. Onsekizinci asrın ikinci yarısında bu san'at Kiyonaga ile en parlak safhasına girmiştir. Kiyonaga, başta, seleflerinden, hususiyle nefis Masanobudan ilhamlar almış, fakat az zamanda bütün üstatlarını geçmiştir.

Kiyonaga.— Çiçek toplayan kadınlar.

Kiyonaga, san'ata, cür'etli bir yenilik getirmiş değildir; san'atkârlığının kiymeti tersim tarzındaki letafet ve mubalâğasızlıktan, zarafet ve ciddiyetten, katılık göstermediği halde kuvvetli ve kendisinden emin olmasından; terkib ettiği muhtelif unsurlar arasında ahenk têmin etmesinden; figürlerine ve gruplarına muvazeneli vaziyetler vermekten veya onları bir çerçeve içine almak maharetinden; tabii vaziyetlere, mesela ayakta veya oturmuş bir kadının münhani çizgilerine bahş edebildiği değerden, imsâk ile dekore edilmiş kostümlerinin zengin çeşitlerinden ileri gelir.

İlave edelim ki Kiyonaga, bir klasik sayılmakla beraber muhtelif cihetlerden merak edilecek derecede modernist görünür. Evvela sahnelerinin tabiiliğinde, vakur jestlerin ifratsızlığında, anatomik tenasüplerin daha derin müşahedesinde; daha sonra realist mektebin eserlerinde parlak inkişafını gördüğümüz peyizajın yeni ve hakîkî telakkisinde modernizmi fark edilir. Kiyonaga figürlerini çerçevelemede daima bu usulü kullanmaz, fakat üstatlıkdevrinin kemalinde, seleflerinden büsbütün başka bir duygu ile peyizajdan istifade eder. Onun eserlerinde artık Çin ilhamından alınmış keskin çıkıntılı kayalar, yamru yumru ağaççıklar yoktur; fakat mesela bütün canlılığiyle nehir ve köprü; kayıklarla örtülü koy; ta ufka kadar ilerlemiş sahil... burada uzaklık, sadece bir veya iki bariz renkle iktifa edildiği düşünüldüğü zaman, tecessüm ettirilmesinde gösterilen maharete insan hayran kalır.

Kiyanoga nın, tâkîb eden nesil üzerinde têsiri büyük olmuştur. Doğrudan doğruya Kiyomine, Kiyohide, ve oğlu Kiyomasa gibi yetiştirmeleri vardır. Rakîpleri de

Şunman, Şunzan, ve hususile Şunçon isminde üç ressamdır.

Kiyonaga nın têsiri altında kalan artistlerden biri Utamaro dur. Utamaro eser çıkarmağa başladığı zaman Kiyonaga bu san'atı o kadar yükseklere götürmüştü ki gençler için onu taklid etmek mümkün değildi. Utamaro da üstadı taklit ile başladı, ve ilk eserleri daha kaba Kiyonaga tabloları sayılabilir. Fakat Utamaro nun şahsiyeti yavaş yavaş incc ve acayip bir zenginlik göstermeye başlayor; çok şahsi bir san'at formülü keşf edebiliyor. San'atı gönül alıcı kibarlığı ve ihtişamiyle,tiplere verdiği idealize uzanmalarla, kemal devrinin ekseri eserlerine hususi seciyelerini veren tafsilat realizmile temeyyüz eder. Utamaro bu san'atla Annelik sahneleri, Ev içinde kadınlar, Name yazan veya çalgı çalan nedimeler, Sumida boyunda gezintiye çıkan kadınlar, Balıkçı kadınlar, Sandalda kadınlar, Ateş böcekleri avı, Riogku köprüsü, Sumida üzerinde gece ahengi, v. s. gibi enfes eserlerini yaşatmıştır.

Kiyonaga: Gezinti.

Teessüf olunur ki 1800 e doğru, büyük bir şöhretle umumun rağbetini kazanan Utamaro muvaffakiyetini têmin etmiş olan hassalarda ifrata düşüyor, tersim tarzına bir gevşeklik ârız oluyor, kemal devrindeki eserlerinde o derece takdire şayan olan eller gülünç bir küçüklük ve biçimsizlik alıyor; vucutların narinliği yılan şekline giriyor, ağır saç tuvaleti altında ense yasılıyor, öne doğru incecik bir boyun uzanıyor, yüzün up uzun beyzisi ile hemen açılmış olmadukları belli olmayan gözler bütün bütün ifadeden mahrum kalıyor. Hattâ anlaşılıyor ki siparişlerden bunalan üstadın eli atelyesinden çıkan eserlerde pek az yer tutuyor, bu hal vefatına kadar devam ediyor (1806).

* * *

DEVRİN diğer bir üstadı olan Yeişi de istampalarının mevzularını hemen umumiyetle kadınlardan, hususiyle nedimelerden alıyordu. Onbeş sene kadar Utamaronun rakîbi sayılabilecek kadar şöhret kazanmış ise de figürlerinde hayat yoktur; onunla ve şakirtlerile bu güzel Japon san'atında dekadans başlayor. Japonyanın resim san'atını ancak daha sonra, o da muvakkat bir zaman için, Hoksailerin, Hiroşigelerin yarattığı realist ve impresiyonist mektepleri kurtarıyor.

Karneginin Hayatı ve Eseri

Elihu Root dan. *[Telhisan]*

SIRF zekâve faaliyetleriyle pek büyük servetler, yüzlerce milyonlar toplayan ve onları yüksek gayelere tahsis eden insanlar var. Bunlar diğer insanlar arasında ayrı bir soy teşkil ederler. A. Karnegi bu müstesna soydan bir adamdı. Azîm servetini nasıl şuurlu bir irade ile biriktirdi ise aynı şuurlu ve idealli irade ile kullanma ve harcama tarzını da tâyin etmiştir. Bugün terakkîsiyle dünyanın hayranlığını celb eden Amerika Birleşmiş Cumhuriyetlerinin inkişafını yaratan, yenilmez dehalariyle milletlere daima daha büyük îktidar, daima daha büyük serbesti ve refah imkânları kazandıran büyük yapıcılardan biri de Andrew Carnegie (Karnegi) dir.

Karnegi nin kazanç vasıta ve membaı çelik iymalinde Bessemer usulünün Amerikaya getirilmesi ve fennin bütün tekemmülü ile tatbîk edilmesi olmuştur. Faaliyete iptilası o derece idi ki, cesim servetini kazandıktan sonra, tam sınai teşebbüslerden çekilme zamanı gelince, yine bir türlü istirahate çekilmemiş, hayatının ikinci kısmını insani nazariyelerinin tatbikîne hasr etmiştir. Bu safhada servetini, bâzılarının dediği gibi, saçmağa başladı, fakat bu saçmak gayesiz bir cömertlik değildi; onun samiminde ideal olarak büyük projeler yaşayordu, bu projelere tahsis edeceği servetleri hakkîyle kullanabilecek en îktidarlı kimseleri bulmak da onu meşgul eden şeylerden biri olmuştur.

Karnegi işlerden çekilmeden çok evvel beslediği ideali bir mecmuada şu suretle ifade etmiştir:

«Her şeyden evvel gaye şu olmalıdır ki başkalarına edilecek en büyük yardım kendi kendilerine yardım etmeğe yardım etmektir; vaziyetlerini eyileştirmek isteyenlere mühtac oldukları vasıtaların yalınz bir kısmı verilmeli, yükselmek isteyenlere buna müsaade edecek bir destek tedarik edilmeli; fakat yardım mutlaka kısmen olmalı, hiç bir zaman küllî olmamalıdır. Sadakadan ne fert ne de cemiyet hiç bir şey kazanmaz.»

Karnegi insanları zengin etmekle bahtiyar edebileceği fikrini hiç bir zaman beslememiş, merhametin istismarını teşvîk etmemiştir; servetinin istîmalinde ise bu noktaya en büyük dîkkat ve hassasiyeti göstermiştir.

İskoçyalı bir dokumacının oğlu olan A. Karnegi, çocukluğundan, fakîr bir küçük oğlanın ruhunu dolduran kuvvetli arzuların hatırasını muhafaza etmiş; fakîr insanlarla düşüp kalkmaktan insan ruhunu, yakından, şahsî tecrübelerle anlamıştı.

Karnegi, hiç şüphesiz, Pittsburgh da bir makine tezgâhında, daha sonra bir telegraf cihazının başında çalışırken, Pensilvanya şimendiferlerinde mêmur olarak işlere nezaret ederken samimi hayallere dalıp gittiği vakî' olurdu; ve daima muhafaza ettiği çocukluk ruhundan taşan dilekler daha sonra insanlığın saadetini têmin nazariyelerini kurmağa hizmet etmiştir.

İlk teşebbüsü çocukluğunun geçmiş olduğu memlekete, Pittsburgh a gelip yerleşmek ve nazariyelerinin tatbikîne oradan başlamak oldu. İlk iş olarak bir kütüphane, cesim bir kütüphane açtı. Bunun da sebebini bize kendisi anlatmıştır. Karnegi kitap satın alamayacak kadar fakîr bir çocuk iken, miralay Anderson isminde bir zatın açmış olduğu dörtyüz ciltlik kütüphaneden nasıl istifade etmiş olduğunu unutmamıştı. O kütüphanenin kendisine verdiği bilgi ışıkları ile hayata atılmıştı, şimdi o da ilmin ışıklarını saçacak muazzam kütüphanesinin kapılarını herkese ardına kadar açık bulundurarak hatırasında yaşayan minnettarlığı göstermişti.

Kütüphaneden sonra, 30 milyon dolar sarf ederek işçilere mahsus Pittsburgh enstitüsünü têsis etti, bunu da bir san'at müzesi, bir musikî salonu, ve bir ilmî müze ile ikmal etti. Çünkü kendi hayati tecrübelerinden anlamıştı ki, erkek kadın, bütün insanlar karınlarını doyuracak, üstlerini giydirecek, kendilerini barındıracak vasıtaları têmin ettikten sonra, daha ziyade mes'ut olmak için, bedii hassasiyet ve zevklerini terbiye etmeye muhtaçtır. Bütün bu müesseselerden sonra Pittsburgh işçilerinin terbiyesine tahsis edilmiş bir de sınaat mektebi açtı.

Ondan sonra düşüncesini ilk baba yurdu olan Dunfermline e çevirerek buranın fakîr işçilerini düşündü; her günkü zahmetli çalışma hayatlarına bir az neş'e ve eğlence vermek için bahçeleri, oyun sahaları, jimnàstik yerleri, balık havuzları ile mücehhez büyük bir park yarattı; bir sıhhat mektebi ile bir kütüphane de açtı; bunları zengin bir sermaye ile teçhiz ederek vakfın idaresini kendi seçtiği mütevellilere havale etti.

Ondan sonra İskoçyanın dört darülfünununa on milyon dolar hibe ederek insanî cömertliğini gösterdi. Bu paranın yarısı ilmin, tarihin, îktisadın, ve modern lisanların tedrisine sarf edilecek, diğer yarısı ile de fakîr talebelerin talebelik masrafları têmin olunacaktı.

Andrew Carnegie

Vatanına olan minnet borcunu ödedikten sonra Amerikaya dönerek Vaşington da bir ilmî araştırma enstitüsü açtı; bundan sonra daha geniş bir teşebbüs olarak vucuda getirdiği tedrisin terakkîsi müessesesiyle ihtiyar Amerika muallimlerine rahat bir ihtiyarlık têmin ettiği gibi terbiye ve tedris usullerinin tetkîk ve tâmimi için de ayrı bir sermaye tahsis etti.

Kademe kademe nazariyelerinde ilerleyerek Sulh Kahramanı fondosunu têsis etti, bununla umumun hürmetine mazhar olan harp kahramanlığına karşı bir de Sulh Kahramanlığı fikrini ileri sürmüş oluyordu. Bu müessese de diğerleri gibi mütevellilerin idare ettiği bir vakıfla kurulmuştu.

Nihayet insanî idealinin tahakkukunda bir hatve daha atarak Beynelmilel Sulh Vakfını têsis etti. Bunun gayesi sulhun lehinde harbin aleyhinde ilmin gösterebileceği bütün ispatları arayıp bulmak ve bu suretle insanların tenvirine hizmet etmektir. Bu müessese kurulduğu andan şimdiye kadar, aralık vermeksizin sulh ve harp meselelerine mutaallik ilmî tetkîklerle ve neşriyat ile meşgul olmaktadır. Bu müessesenin bir de Avrupa Merkezi açılmıştır. Paris de büyük bir bina içinde çalışmaktadır. Avrupanın bütün memleketleriyle münasebet ve muameleleri vardır, neşr ettikleri kitaplar da bir çok lisanlara tercüme olunmaktadır.

Bunlardan başka Carnegie La Haye de muazzam Sulh sarayını, Vaşington da şimali ve cenubi Amerika milletleri arasında bir anlaşma merkezi olmak üzere Bütün Amerikalılar Birliğini, Kosta-Rika da bir adalet sarayı bina etti.

Vefat etmeden evvel, beş büyük ve belli başlı vakfının merkezî teşkilatını da yarattı. Carnegie Korporasyonu namı verilen bu teşkilatın idare meclisi beş müessesenin reislerini ihtiva eder.

Servetinin en büyük kısmını, yüz yirmi beş milyon dolar kadar bir sermayeyi bu büyük merkeze tahsis etti, kendi de vefat edinceye kadar heyete riyaset etti.

Carnegie nin hayratçılığı köyünden, memletinden başlamış, daire daire genişleyerek bütün insanlığı kavrayacak bir surette yayılmıştır; bununla beraber şahsî dostlarını ve taallûkatını unutmamış, hepsine insanî hislerle dolu cömertlikler ibzal etmiştir.

Fakîr bir İskoçyalı dokumacının oğlu olan Andrew Carnegie nin eseri asırlarca yaşayacak ve namı layemutluğa kavuşacaktır.

Hoş Fıkralar...

Hudut Gümrüğünde

DOSTLARIMDAN biri kayın valdesiyle beraber Belçikadan dönüyordu. Büyük hanım Malines de çok güzel danteller satın almış ve maharetle onları elbiselerinin arasında saklamıştı. Hududa gelince damadı ona:

— Dantellerinizi mêmurlara haber vermeyi unutmayınız, dedi.

— Nasıl? Mêmurlaramı? Dünyanın parasını vermeye vaktim yok.

— Eyi ama gümrük resmi bir borçtur.

— Borçmu? Neden borç oluyormuş? Kime borcum varmış?

— Bu sizin yapmak istediğiniz şey kaçakçılıktır, cezası ağır bir cürümdür.

— Yeter, beyfendi, yeter. Şimdi de bize ne yapacağımızı öğretmeyemi kalkıyorsunuz..

Damat sustu, fakat muayeneye gelen gümrük mêmuru haber verecek bir şeyiniz varmı deye sorunca:

— Evet, mêmur efendi, dedi; hanımın dantelleri var, onlar için bir resim vermek lazım, zann ederim.

Artık kaynananın hiddetini siz tasavvur edin. Birer birer elbiselerin arasından dantel toplarını çıkarıp gösterdikçe ve her biri için ödeyeceği gümrüğü işittikçe damadına öyle hain bakışlar fırlatıyordu ki canına kast edecek sanılırdı.

Fakat hikâyenin sonu hiç zan olunacağı gibi feci' olmadı. Bilakis mêmurlar çekildikten sonra düşünüp ahlakî vicdanına muracaat etmeye vakît bulan kayın valde hanım damadının boynuna sarıldı:

— Damadım, dedi, siz namuslu bir adamsınız. Sizi takdir etmek vazifemdir.

Holivut ta...

Sesli sinemalar çıkıp da eski sinema şirketleri bunların yeni tekniklerini tatbîk etmeye başladıkları zaman o âlemde her şey altüst ve karma karışık olmuştu. O sınaat değişmesi hengâmesinde vukuu söylenilen hikâyelerden biri de meşhur sinema muharrirlerinden birine dairdir. Sadece Mr. Con ismiyle anacağımız bu muharrir kumpanya ile uzun bir zaman için kârlı bir mukavele yapmış, feshine yanaşmak istemeyordu. Kumpanya kendisine hiç iş vermemek gibi usandırıcı bir politika tâkîb etmek istemişti. Fakat o aldırış etmeyor, apartmanında aylak aylak oturuyor, kitaphanesinin raflarını boşaltıp yeniden tanzim etmek gibi işlerle vaktini geçiriyor, ve her hafta başı 600 dolarcığını vezneden çekip bankaya yatırmakta devam ediyordu. Nihayet usanan kumpanya oldu, tabyeyi değiştirdi. Mr. Con a, şirketin dairelerini ziyarete gelenleri gezdirmek gibi muharrirliğin şerefiyle mütenasip olmayan bir iş teklif etti. Muharrir evvela köpürerek kabul etmemek istedi ise de kendisine bu reddin mukaveleyi fesh ile müsavi olacağı ihtar olununca ziyaretçilerin önüne geçti ve istenilen kılavuzluğu yapmaya başladı.

Birinci kafile şirketin hissedarlarından teşekkül ediyormuş, işlerin ne halde yürüdüğünü gözleriyle görmeye gelmişlermiş. Bunu anlayan Mr. Con içinden kumpanyanın idaresine bir oyun oynamaya karar verir.

Büyük bir binanın önünden geçerlerken ziyaretçilerden biri sorar:

— Bu bina ne içindir?

— Bu binamı? Kumpanyanın bozduğu filmleri koymaya mahsus bir ambardır. Bu bozuk filmler sonra okka ile satılır.

— Amma yaptınız ha.. Bozulan filmler bu kadar çokmu?

— Yalnız bu anbardan ibaret olsa yine eyi. Şu uzaktaki iki bina da bozuk film anbarıdır.

— Deseniz e, işler çok masraflı oluyor.

— Bu idare heyeti kadar müsrif insanlar olamaz. İşte ben karşınızda en eyi misali teşkil ediyorum. Ben dünyanın en çok ücret alan bir ziyaretçi kılavuzuyum: haftada 600 dolar alıyorum.

Pul Merakı

Pul kolleksiyonculuğu hakkında bir fikriniz varmı? Bu merakın ne demek olduğunu öğrenmiş olan bir mağaza çırağı bakınız nasıl bir tesadüfle, büyük bir servet kazanmış «Vak'a Vaşington da cereyan ediyor.»

Bir gün kendisine para verilir ve gidip 500 tane hava postası pulları almaya gönderilir. Esasen vazifesi bu gibi siparişlere gidip gelmek olduğu gibi pullara da az çok merak sarmış olduğundan aldığı pul tabakasına dikkatlice bakınca resimlerinde bir yanlışlık fark eder: meğer onlarda tayyare resmi altüst tab' edilmiş... Postahane binasından çıkar çıkmaz arkasından bir müfettiş koşturmuşlar, bu pulları geri almak istemişler; fakat elindeki renkli kâğıtçıkların kîmetini derhal anlayan zeki çocuk, tehdid edildiği halde, vermez. Müfettiş de tabii kanunen mêzuniyeti olmadığı için onları ele geçiremez.

Çocuk kendi parasiyle başka pullar satın alır, mağazaya götürür, o ters basılmış pulları saklar, ve bir iki gün içinde 25000 liraya satar...

Çocuklar Arasında

Bir gün yedi yaşında bir küçük beye dört yaşında bir küçük hanım misafir gelir. Küçük beyin annesi meşgul olduğü için misafir hanımı oyalamak vazifesi kendisine düşer. Onu oyuncak odasına götürür, birer birer hepsini önüne sermeye, harekete getirmeye, işletmeye çalışır; fakat bir türlü küçük hanımın dikkatini celb edemez. O, yalnız kendisiyle beraber getirdiği bir oyuncakla meşguldü. Bu, iple makinası çekilince garip bir ses çıkaran bir soytarı idi.

Küçük bey bütün nezaket ve talâkatının boşa gittiğini görünce dadısına döner ve istihfafla:

— Bu kız yumurcaklarının böyle ciddî şeylerden bir şey anladıkları yok ki, der.

William Wordsworth

Yazan: İBRAHİM HOYİ

İNGİLİZ edebiyatında Romantizm cereyanları tam 1797 de kemale ermişti. Bu devrede iki mühim şair Coleridge ve Wordsworth edebiyatın şahikasına yükselmişler ve klasik edebiyatın asla meyl etmediği bir sahada yürüyerek *"Edebiyat insan içindir"* düsturunu koymuşlardı. Coleridge (Koleriç) fevkattabii mevzu'ları kullanacak, Wordsworth ise zihinleri, o ane kadar saplanıp kaldıkları sun'i an'ane ve örf abidelerinden çekerek, gözümüzün önünde serili duran dünya güzellik ve harikalarına sevk edecekti. Romantizmin nihai zaferini taçlandıran Wordsworth in "Pintern Abbey den birkaç mil uzakta yazılmış satırlar..." eseri İngiliz şiirlerinin en asillerinden ve nefislerinden olarak tanılır.

Tennyson un dediği gibi "Âdi hiç bir şey telaffuz etmeyen" şairin hayatını eyice kavrayabilmek için, ölümünden yarım asır sonra basılan ve ancak 1805 de bitebilen, aynı zamanda da büyük adamın çocukluğundan ta gençliğine kadar bütün hatıralarını toplayan (The Prelude) *Başlangıç* ı okumak faydalıdır.

Burada şairin hayatını dörde ayıracak ve kısaca tetkik edeceğiz.

1— 1770-1780 e kadar devam eden Cumberland Hills deki çocukluk hayatı.

İbrahim Hoyi Bey.

2— Cambridge (Kembriç) de talebelik, kararsızlık; fırtınalı ve kederli geçen devir. Hariçte seyahatları. İhtilalci tecrübeleri (1787—1797).

3— Olgunluk ve eserlerini vermek gibi kısa fakat mânalı devresi (1797-1799)

4— Şiirlerinde bütün nufuzu, tesiri görülen, doğduğu Lake Region deki (Leyk Rijin) uzun inzivası.

WORDOWORTH 1770 senesinde Cumberland, Cockermouth da doğdu. Çocukluğunda garip ve atılgan bir tabiatı vardı. "Sevgilerimizin ve ilmimizin özü" deye tavsif ettiği ve pek büyük bir aşkla sevdiği ve bağlandığı annesini sekiz yaşında iken kayb etmişti. Babası da altı sene sonra kendisini dört kardeşiyle beraber talihin insafsız eline brakmıştı. Yetimlere akrabaları bakmış ve Lake Region de bir mektebe yerleştirmişlerdi. Wordsworth kökünü seven çiçeğe benzemiş, bu açık hava mektebinden çok hoşlanmış, etrafındaki çiçeklerden, dağlardan ve geceleri anlaşılmaz bir zevkle seyre daldığı yıldızlardan, kitaplarından ziyade istifade etmiş, öğrenmişti. O yaşta bile tabiatın aşıkı idi. Yukarıda arz ettiğimiz gibi bütün bunları eyice anlamak için Başlangıcı okumak iycab eder. Bu şiirde en alâkasız okuyucuyu düşündürecek başlıca üç nokta göze çarpar:

1— Wordsworth daima yalnız kalmayı sever. Fakat *tabiat* ile her zaman beraberdir.

2— Birçok vakitlerini kırda, dağda açık havada geçiren diğer çocuklar gibi, o da bâzan yaşayan ruhların, görünmemekle beraber hakîkî; sakin olmakla beraber enis ruhların mevcudiyetini hiss ediyor.

3— İntıba'ları tamamiyle samimidir ve bizimkilerine uyuyor.

Wordsworth bize, uzun bir yaz güneşini yüzmekle geçirdiğini anlatır; meyva topladığını, kırlarda bayırlarda dolaştığını, kışın, kayarken buzda bir yıldızın akislerini tâkib ettiğini hikâye eder; kayıkla gölü keşf etmeğe çıkıp dünyanın büyüdüğünü ve garipleştiğini görünce nasıl korktuğunu anlatırken sadece çocukluğumuzdaki mes'ut fakat müphem hatıraları canlandırır, ve insan bu satırları okurken çocukluğunu hatırlamaktan, ve şairin ilk tahassüslerindeki öz neş'esini duymaktan kendini alamaz.

Wordsworth un ikinci devresi 1787 de Cambridge talebeliği ile başlar. (*Başlangıç*) ın üçüncü kısmında talebelik hayatının günlük vak'alarını, umumi kayıtsızlığını ve sebepsiz meserretlerini gösteren akisleri vardır. Wordsworth mektepte iken orta dereceyi geçmemiş, derslerinden mâda başka faaliyetlere girişmemiş, imtihandan ziyade kendisini kıra, bayıra kavuşturacak tâtilleri dört gözle beklemişti. Yalnız bir müddet siyaset heveslisi

gençlerle arkadaşlık etmiş ve intibaını, o muazzam heyecan dolu ayaklanmanın ilk günlerindeki bütün Avrupayı saran ümit ve ihtirasları, koca bir cilt tarihten daha açık ve sihhatla canlandıran İhtilali şîrinde izlemişti. 1790 da Paris e giden şair, genç Oxford (Oksfort) cümhuriyetçilerinin pembe gözlükleriyle hadiseleri seyr etmişti. 1791 de Işıklar şehrine ikinci yolculuğunu yapan bu tabiat aşıkı (Girondist) jirondistler yahut mûtedil cumhuriyetçilerle birleşti. Ve ancak akrabasının tedbirler alarak, tahsisatını kesip de kendisinin acele Londra ya dönmesine sebebiyet vermelerile dir ki, fırkasının başlariyle bir arada giyotin altında can vermekten kurtuldu. Şair inkîlabın aşırı derecede kanlı oluşunu, bilhassa Onaltıncı Lui nin (Louis XVI) îdamını ve Napoleon un yükselişini görünce ihtilalden soğudu. Bu soğukluk, sonraki şiirlerinde görüldüğü gibi nefret ve muhalefete inkilâb etti. İhtilal yahut inkîlap rejiminin en müfrit taraftarlarından Shelley (Şili) Byron (Bayron) la bozuştu. Fakat buna mukabil, evvel ve ahir ihtilale ve yahut İngiliz taraftarlarına muarız bulunan Scott (Skot) un arkadaşlığını kazandı.

Wordaworth otuz yaşına geldiği halde bir meslek tutamamıştı. Bittabi' parası da yoktu. Hukuk okumak istedi. Hevesi olmadığını anladı. Rahipliği denedi. Kiliseye karşı derin muhabbeti olmasına rağmen böyle kutsi bir vazifenin ehli olmadığına kanaat getirdi. Bir keresinde de asker olmak ve vatanına hizmet etmek sevdasına düşmüştü. Fakat burada da yabancı bir memlekette hastalık kaparak ölmek ve varlığını yurduna bir zafer kazandıramadan ifna etmekten korktu. Garip bir tesadüf, tuhaf bir hadise, tâkîb edeceği yolu perçinledi. Himayesinde bulunan Calvert isimli arkadaşı veremden ölünce, mirası, kendisini edebiyata vakf etmek şartiyle şaire kalmıştı. İşte bu beklenmeyen servet Wordsworth e dünyadan elini eteğini çekip, dehasının ışığında yürümesini têmin etti. Bütün ömrü fakîrlikle geçmişti. Kıtkanaat geçiniyordu. Lakin yüksek düşünceleri vardı. Şiirleriyle para kazanamayor, ancak böyle mes'ut hadiselerledir ki eserlerini yaratıyordu. Tori fırkasına da girince kendisine hukûmette mêmuriyet verdiler, ve bir müddet sonra da İngiliz edebiyat âleminin *Sultanuşşuarası* oldu. Bu vak'a Browning (Branning) e meşhur The Lost Leader (Kayb olmuş Lider) unvanlı fakat yanlış tefsir edilen şirini yazdırdı:

Bir avuç gümüş için terk etti bizi
Elbisesine takacağı bir şerit için braktı bizi...

Wordsworth sevdiği Lake Region de, inzivasına çekilmiş, edebiyat ve tabiatla başbaşa kalmıştı. Yazıyor, yazıyor, mütemadiyen yazıyordu. Fakat zamanın münekkîtleri eserlerini insafsızca delik deşik ediyorlar, şiirlerinin en fenasını seçiyor, mecmualarda alay mevzuu olarak kullanıyorlardı. Muvaffakîyet güler yüzünü göstermeyordu. Lakin Wordsworth mêyus değildi. Sabr etmesini biliyordu. Ölümünden çok evvel umumi alâka güneşinin tatlı sıcaklığı muhitini kapladı. Scott ve Byron un taçları devrilmiş, ve halk bu tabiat aşıkını derin bir hayranlıkla seyr ediyor, münekkîller onu İngiliz edebiyatının yegâne en büyük şairi deye yükseltiyor, ilan ediyorlardı. Southey (Suti) nin ölümü ile de, bütün arzularına rağmen 1843 de Melikûşşuaralığa seçildi. Nasıl, ilk önceleri aşırı derecede ihmal edildiği zamanlar bir teessür duymamış idise, şimdi bu taşkın alâka ve tebcile de aynı istigna ile mukabele etmişti. Daha sonraları yazış kuvvetinin mütemadi tedennisi, tahmin edileceği gibi muvaffakîyetin verdiği, nefsine olan îtimat ve emniyetten değil; bilakis daima yalnız yaşamak muhafazakârlığından ve eş'arını diğer edebi şahsiyetlerin muhakeme ve usulleriyle mukayese etmemek gafletinden ileri gelmişti.

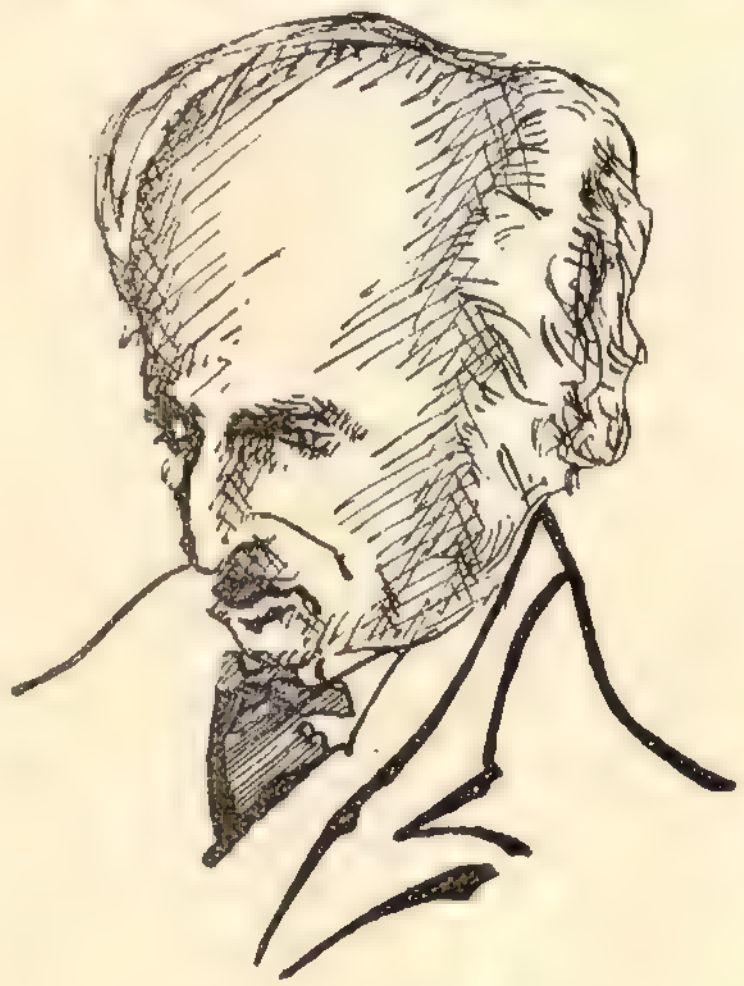

William Wordsworth.

1850 senesinde, seksen yaşında iken gayet sakinane öldü, ve sevdiği kır ve bayırlarla dolu olan yemyeşil Grasmere de gömüldü.

Şiirleri: Wordsworth cihadına, şîri bütün sun'iliklerinden kurtarıp, hakîkatın lisanını konuşmak, ve insanları, tabiatı oldukları, göründükleri gibi târif ve tasvirle başladı. Bunun içindir ki şairi birinci defa olarak tetkîk süzgeçinden geçirince, mısra'larının altında gizlenen derinliği, ihtirası, ve güzelliği birden fark edemez, ve bize hitab eden bu mutlak sadelik karşısında hayal inkisarına uğrarız. Şurasını da îtiraf etmeliyiz ki, Wordsworth nadiren coşan daima ahengi tâkîb etmeyen bir nazımcıdır. Bununla beraber ilhamlandığı ve taştığ vakitler ise, hiç bir şair kendisiyle boy ölçüşemez. Alelade zamanlarında şiirleri o kadar mensurdur, ve heye-

(Devamı 75 inci sahifede)

Bir Gün Annemle Babam

Konuştular.

Yazan: NAHİT SIRRI

ÇOCUKLUĞUMUN en eski hatırası denize aittir. Yakacık a gidecekmişiz, Kartal da vapurdan çıkmışız. Önümde, mavisi beyazımtrak bir büyük su hiddetle köpürüyor ve dalgaları yükselip gelerek kısa çoraplı bacaklarımı ıslatıyor. Fakat vapura, Kartal ın içine ve Yakacık a dair hiç bir hatıram yok. Sade denizin manzarasını ve yükselen dalgalarla bacaklarımın ıslandığını tahattur ediyorum: İki yaşımı bitirmeme daha iki ay varmış. Bundan sonraki hatıralarımın en canlısı ise, gözlerime bir daha tekmili silinememiş bir hüznün gölgesini yayan vak'aya ait bulunuyor. Üç yaşımda var yokken, annemle babam birbirlerinden ayrıldılar.. Bu bir gece oldu. Beşiktaş ın üstüne düşen Ihlamur da, Taş-Karakol denilen beyaz ve güzel karakolun karşısındaki büyük ve eski evimizin en üst katında, büyük annemle beraber yattığımız odadan beni annem gelip uyandırarak aşağıya indirdi. Gürültüler, merdivenlerden inen ve çıkanlar, toplanan eşya. Beni bir kanapenin üzerine yatırıp uyuttular. Sabahleyin çok erkenden, kendi kendime uyandım. Artık gidiyoruz. Bir kapıdan, daha gecelik kıyafetindeki babamın gölgesi hızla uzaklaştı, ve merdivenin başında, küçük ve zayıf bir kız çocuğu hıçkıra hıçkıra ağladı. Bu kız çocuğu ablamdı. Sekiz dokuz yaşında olduğu için babamın yanında kalabilirmiş, bense anneme düşüyormuşum. Uşağın kucağında merdivenleri inerken, dıvardaki resimleri seyre daldım. O resimleri de, uşak Salih in adını da ancak o günden îtibaren hatırlayorum.

Ihlamur dan Bakırköy isimli bir uzak yere gittik. Orada, kırlar ortasında pembe boyalı bir köşkte oturuyoruz: teyzemin köşkü. Teyzemin, kılıcı şakırdayan ve daima öksürüp aksıran bir kocası, Badiba hanım adlı ve benimle yaşıt bir de kızı var. Benim beyaz ve fazla etli yüzümde küçük gözlerim kayb olur gibiyken, Badiba hanımın esmer ve yuvarlak çehresinde uzun kirpikli iri siyah gözleri âdeta tekmil yüzünü kaplayor. Kırlarda geziyor, deniz kenarında dolaşıyoruz. Sonra bâzan annem türlü renkler ve yaldızlarla resim yapıyor. Badiba hanımla beraber, elimizle dokunmak isteyerek ve buna cesaret edemeyerek, annem bize resim yaptıkça hayran seyr ediyoruz. Fakat Bakırköy de ancak birkaç ay kalıp Taksim e taşınmışız.

Burası, yüksek dıvarlı, geniş lakin bakımsız bir bahçe ortasında, üst katına iki taraflı ve bembeyaz mermer merdivenlerle çıkılan büyük bir evdi. İçinde birçok hizmetçi ve misafir bulunan bu eve ne teyzem ne de Babiba hanım geldiler. Ben hemen daima dadım (Dibo) ile beraberim. Bakırköy ün geniş çayırlarını, mavi denizini, annemle teyzem yeldirmeler giymiş oldukları halde yaptığımız seyranları öyle özleyorum, geceleri rûyamda görüyorum ki.. Annem artık nadiren sokağa çıkıyur. Daima araba ile Beyoğluna iniyor, yahut Harbiye ye kadar uzanıyoruz. Yüzünü değil de iri vucudunu hatırladığım bir adam, hemen her gün bir iki saat bu eve geliyor. Kendisine (Bey baba) dedirtiyorlar, ve kulakları biraz ağır işittiği için kendisiyle konuşurken âdeta bağırmak mecburiyetinde kaldığım bu adam, bebek almaklığım için bana her gün para veriyor. Çünkü, bu yüksek dıvarlı ve ihmal edilmiş bahçe ortasındaki çocuksuz konakta küçük kızlar gibi bebeklerle, her gün değişen ve her gün çoğalan bebeklerle oynayorum.

Onbeş günde bir de babamın evine gidiyorum. Teyzemin o hep öksürüp aksıran kocasının uzak akrabasından Vahit efendi isminde biri, sabahleyin götürüp akşam getiriyor. Babam şimdi eskisi gibi Ihlamur da, rüzgârlar içersine girdiği için adına (Yırtık ev) dediğim ahşap, siyah ve eski evde oturmayor. Vapura binerek, Büyükada denilen çok güzel bir yere gidiyoruz. Beyaz, yeşil pancorlu, içi daima zıya ve güneş dolu bir köşk. Babam, Taksim deki eve gelen ve kendisine (Bey baba) dediğim adam gibi iri gövdeli değil, bilakis çok ufak boylu. Belki de bundan dolayı bana daha munis ve yakın geliyor. Onun da benim gibi annesi var, onun annesi de benim annem kadar sarışın. Ama öyle güzel ve uzun boylu değil, ve eteklerinden yürüyüp kımıldandıkça hışıltılar çıkan ipek elbiseleri, sonra kulaklarında ve parmaklarında hemen daima parlayan elmasları yok. Babamın bir de büyük annesi var. Acaba kaç yaşında ki. Sol yanağının üzerindeki küçücük pembe yerden başka yüzünde buruşmadık bir nokta kalmamış. O bir çerkes kızı imiş ve gençliğinde annem kadar güzelmiş. Çok küçücükken, haydutlar çalıp İstanbul a getirmiş ve halayık deye satmışlar. Ablama gelince, o zayıf, saz benizli, iri siyah gözlü ve çürük dişli bir kız. Sıksık öksürüyor. Morara morara, iki kat ola ola, uzun uzun öksürüyor. Kendisinde boğmaca öksürüğü varmış. Adaya her gidişimizde annem ona hediyeler gönderiyor.

Fakat babam Büyükada da otururken de bir kere Ihlamur daki evimizi uzaktan gördüm. Taksim e gelen (beybabam) bir hafta görünmemişti. Hasta diyorlardı, ve bir gün arabaya binerek annemle onu görmeğe gittik. Beşiktaş dan geçerek yokuşlar çıktık, ve bir büyük kapı

önünde durduk. Büyük, büyük ve bomboş bir yer. Halbuki kulakları ağır işiten bu (Beybabanın) bir çok çocuğu daha var demişlerdi. Bizi iki harem ağası kapıda bekleyorlardı. Kimsenin görünmediği merdivenlerden, sofalardan, dehlizlerden, odalardan geçirdiler. Nihayet bir odada, yatakta, bana her gün bebek parası veren şişman adamı yatıyor gördüm. Annemle konuşmağa başladılar ve ben duvardaki resimleri tetkika koyuldum. Bir balkon kapısı. Sessizce balkona çıkınca, "— Al" deye hayretle bağırdım. Ihlamur, bizim yırtık ev. Fakat pencereleri kapalı ve setli bahçesinde hiç kimse yok. İçeri koştum ve anneme:

— Anne,dedim, anne, yırtık ev buracıkta ama ablamı göremedim!

Annem beni kollariyle sardı ve yüzünü yatakta yatan adamın görmeyeceği bir tarafa çevirdi. O zaman fark ettim ki gözleri yaşla dolmuş

Bu ağır, uzun ve korkunç bir hastalıktı.

Bundan bir az sonra, Büyükada ya bir ziyaret gününün akşamı, beni daima Taksim den getirip götüren Vahit efendi için: (— Bu akşam gelmeyecekmiş!) dediler. O gece, Ada daki yeşil pancurlu beyaz evde uyudum. Vahit efendi ertesi gün de, ondan sonraki günlerde de hep gelmedi. Beni çok gezdiriyor, bahçelerde eğlendiriyor, çamlarda dolaştırıyorlardı. Bundan başka da, annem hiç müsaade etmediği halde istediğim kadar meyva verdiler. Sonra, bilmem nasıl oldu, aradan birkaç ay, hattâ belki bir iki sene geçiverdi. Annemi unutmuştuk. Hiç lakırdısı olmayor, hiç kimse onun lakırdısını etmeyordu. Sade evden eksik olmayan kadınlardan, Moda isminde bir yerde oturduğunu öğrenmiştim. Ve bilmem nasıl, neden ilham alarak, bir oyun yapmıştım. Bekçiler gibi bağırarak odadan odaya koşuyordum, ve: (— Moda da Meliha hanımın evi yanıyor!) deye bağırıyordum. Şimdi çok güzel hatırlayor, çok eyi tahlil edebiliyorum: bu bağırışlardan garip ve acı bir haz duyuyordum. Utanan, ıztırap çeken ve intikam alan bir haz. Fakat bu oyun çok devam etmedi. Daha büyümüştüm; Beşiktaş da(Alitabi-Maarif) isimli bir mektebe gönderildim, sünnet oldum. Ihlamur daki ev çok eskidiği için Nişantaşında Raif ağa camiinin karşısındaki kârgir eve taşınmıştık. Sabahları, elimden tutarak bir uşak Akaretler deki mektebe götürüyor ve akşamları getiriyordu. Ablamın matmezeli vardı, ve (haminne) deye hitab ettiğimiz büyük annemin yanında durgun ve sessiz bir çocuk olmuştum.

Sekiz yaşımda kadar varken, vaktiyle Bakırköy deki köşkünde üç dört ay oturduğumuz teyzemin büyük kızı bir gün ansızın bize geldi. O Badiba hanım gibi benim akranım değildi, hattâ benden ancak iki yaş küçük bir kızı bile vardı. Babamı pek seven büyük dayımdan başka, annemin hiç bir hısımı galiba bize gelmeyordu. Teyzemin bu kızı da ancak bir kere, iki sene evvel, Sürre emini olan kaynatasiyle beraber hacca giderken veda' için gelmişti. Biraz sonra ablamla beni bir odaya kapattılar ve kapatılmamızın bu ziyaretle alâkası olduğunu tahmin ederek, bu alâka ve münasebeti keşf etmeğe belki yarım saat çalıştık. Münakaşamız da

ha da sürecekti, lakin büyük annem yavaşça odadan içeri girdi. Epey düşünceli görünüyordu: — Anneniz hasta imiş. Ablanız sizi oraya götürecek, dedi.

Aradan kaç sene geçtikten sonra annemizi görmeğe gidecektik. Onun yüzünü bile, sesini bile unutmuştum.

Bizi hemen hazırladılar, ve teyzemin kızı ikimizi de Beyazıt da, şimdi Darülfünun olan eski Serasker kapısı taraflarında bir eve götürdü. En üst katta, kadife perdeleri inik ve çok loş bir odada, genç bir kadın yatakta yatıyordu. Yüzünün tamamiyle unuttuğumu zann ettiğim hatlarını birden tanıdım : annemdi. Annem, "Moda da Meliha hanımın evi yanıyor!" deye bağırıp odadan odaya koşarken ismini tezlil ettiğim kadın. Onu görmeden geçmiş haftalarla ayların ve, eyvah, senelerin yığdığı yabancılık hisleri ve hattâ duya duya benimsediğimiz derin iğbirar ve hiddetler, muazzam ve ilahi güneşin karşısında eriyen kar parçaları gibi mahv oldular. Büyük ve taşkın bir sevinç ve sevgi ile titreye titreye, karyolaya koştum. Ve annem bizi ağlayarak bağrına bastı. Çehresi balmumu gibi sapsarı idi. Çok ağır bir hastalık geçirmiş, ameliyatlardan kalkmış, ölümlerden kurtulmuşmuş.

Annem beni kollariyle sardı ve o zaman fark ettim ki gözleri yaşla dolmuş.

O günden sonra, anneme onbeş günde, ayda. bâzan iki ayda bir gidiyor, bir, hattâ, iki gece kalıyorduk. Bir kere de gizli gittik. Büyük dayımın Erenköy deki köşküne gece yatısına misafir gönderilmiştik de, yengeme "— Bizi annemize götürün!" deye yalvarmıştık ve dayımın karısı ricalarımıza mağlûp olarak bizi annemin o yaz oturduğu Çamlıca ya götürüp akşamı yine Erenköy e getirmişti.

Annem artık hasta ve yüzü sapsarı değildi. Kışları İstanbul daki evinde oturuyor, yazın da sayfiyeye gidiyor, her sene bir başka yer intihab ediyordu. Her gidişimizde bizimle beraber gezer, sade ablama değil bana da akran olurdu. Bakırköy deki gibi artık resim yapmamakla beraber, ne güzel şeyler anlatıyordu! Hiç unutmam, bir kere, fevkalade çiçek bozuğu bir kızı daha o zaman da devam eden usule tevfikan yüzünü görmeksizin ve bu kusurunu bilmeden almış bir adamın macerasını anlatmıştı. Ve gelinin duvağını kaldırıp yüzünü görür görmez, çok güzel bir kızla evlendiğini zann eden ve evlenirken bunu şart koymuş olan genç isyan ederek zevcesini boşamak istemiş, fakat sonra da kızın ilk geceden boşanılırsa her kese karşı ne kadar küçük düşüleceğini anlatarak bir müddet sabr etmesi hakkındaki ricasını redd edememişti. Muvakkat bir zaman için yaşarlarken, genç kızı yüzünün kusuruna rağmen o kadar hassas, o derecede ince ve öyle necip ruhlu bulmuştu ki, yüzünün o ilk önce kendisine nefret ve dehşet veren kusurunu gözleri artık görmez olmuş, ve ayrılmaları için evvelden kararlaştırdıkları günün geldiğini genç kız ihtar ettiği zaman erkek onun dizlerine düşmüş, (— Gitme! Ayrılmayalım!) deye yalvarmıştı. Aradan seneler geçtikten sonra Ahmet Hikmet Beyin bir eserinde sakin ve âdeta lakayt okuduğum bu hikâyeyi, annem ne kadar daha güzel ve müessir bir şey yapmıştı. Zann etmem ki hayatımda bundan daha hayran dinleyebileceğim bir şeyi bana anlatabilsinler. Annemin evinde günlerimiz birer saat gibi, birer saatten çabuk geçer, sonra son saatler ne hazin, ne matemli olurdu! Her sefer, hemen her sefer yaşlı gözlerle ayılırdık. Bu vaziyet de birkaç sene devam etti. Artık ablam Nihal hanım kocaman bir kız olmuş, çoktan çarşafa girmişti. Beni de Galalasaray a verdiler.

Yirmisini geçtikten bir müddet sonra ablam gelin

(Devamı 74 üncü sahifede)

ŞİİRLER

KORKULU KÖPRÜ

Beşikten başlıyıp mezara uzanan,
Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm.
Ağır varlığımı aynı hızla her an
Bir baştan bir başa beyhude sürürüm.

"Haydi mezara koş" der gaipten bir ses.
Göynümse fısıldar: "Boş kalamaz beşik".
Hep böyle tereddüt içinde ben bikes,
Beyhude ararım bir kaçacak delik.

CAHİT SITKI

GÖZ YAŞINDAN MISRALAR

Bir ateşten gömlekken yanında giydiklerim
Senden uzakta hepsi yerlere döküldüler,
Karşısında, bir öksüz gibi baş eğdiklerim
Bahtıma güler gibi göz yaşıma güldüler..

Sen, ki göğüs geçirdin bir kerre derin, derin
Ben yolunu tutarken bir bilinmez beldenin.
İki damla yaş kadar berrak, güzel gözlerin
Kalbimin bahçesinde açan birer güldüler.

Engin muhayyilemde sesini duydum gibi,
Bu ses öyle temiz ki tam benim ruhum gibi,
Bir ateş karşısında unutulmuş mum gibi,
Eriyen hatıralar kalbime gömüldüler.

MUHSİN BERKUK

SERENAT

Saçını omzuna saç da sevgilim,
Bir yırtık buluttan bakan ay gibi,
Görün perdeleri aç da sevgilim.

Hulyadan şiirli, mehtaptan beyaz,
Ne olur, yüzünü göster de biraz,
Gökte karanlığı silen ay gibi.

MUSTAFA BURHAN

GURBETTEN

Hicran: mahir bir ressam, Hasret: sarı bir boya;
Bak gönlüme işledi şah-eser tablosunu,
O kumral saçlarını öpüpte doya doya
İçemedim canıma can katan kokusunu.

Sevda ellerinde bir âma Yakub um ben,
İnleyen bir hasretle her an seni özlerim;
Saçların şifalıdır Yusuf un gömleğinden
Gel koklayım onları açılsın kör gözlerim.

NİZAMİ

KÖYÜMDE KIŞ SABAHI

Küllenmiş bir cigara gibi tüter her baca,
Evler bir kerpiç kovan, insanlar arı gibi;
Dallarına bembeyaz kefenler sarındıkça
Ağaçlar pamuk döven hallaç yayları gibi.

Ufuklardan vadiye soğuk rüzgârlar esti,
Beyaz tüller kapladı köyün bütün süsünü.
Derenin üzerinde bir kız omzunda testi
Geçiyor boydan boya bir Sırat köprüsünü...

Can veren gece için kuşlar gagalariyle
Kitabeler yazdılar üstüne şimdi buzun..
Yeşil mantolarından gamsız ördekler bile
Bir çelenk işlediler etrafına havuzun...

TARIK RIZA

HEYECAN

Yüreğim atıyor, göğnüm parçalanıyor,
Heyecan.. heyecan.. heyecan içindeyim.
Damarlar ve nabzım bir alevle yanıyor,
Kızıl kan.. kızıl kan.. kızıl kan içindeyim.

Göğsümde durmadan titreyen çelik bir tel
Kalbimin çekici altında kırılacak.
Boğuyor ruhumu kızıl ateştan bir sel:
Sonunda.. sonunda.. sonunda ne olacak?..

VAHDET GÜLTEKİN

Borca Yemez Sıtkı Efendi

Yazan: VAHDET GÜLTEKİN

(Geçen nushadan devam)

BİR gün öğleden sonra çocuklar Mehmet Ali efendi nin elinde şişman bir zembille dükkâna geldiğini görünce bağırdılar:

"Memed-Ali-fendi amca geldi!.."

Mehmet Ali efendi bu sefer çocuklara biraz sert davranmak isteyordu. Fakat çatılan kaşları, çocukların gülen yüzleri karşısında, ağzından yüzüne yayılan tebessüm seli içinde silindi, dağıldı: onlara o da güldü.

Biraz sonra çocuklar dükkânın açık camekânından içeri sarkarak, yeni getirdiği şeyleri düzelten Mehmet Ali efendiye sesleniyorlardı:

"— Kabak çekirdeği, Mehmed-Ali-fendi amca.

"— Leblebi ver bana...

"— Karamele getirdinmi?"

Mehmet Ali efendi: "— Hani paranız?... Parasız olmaz; artık parasız vermeyorum..." diyordu. Çocuklar âdeta şaşırmışlardı. Onlar o kadar alışmışlardı ki parasız yemiş almağa...

Mehmet Ali efendi nin dükkânını açtığı mahalleye yayılmıştı. Çocuklar: "...Ama parasız vermeyor..." diyorlardı. Gelenlere bakkal da hep aynı cevabı veriyordu.

Mehmet Ali efendi heyecanlı idi: sanki yeni bir işe başlamıştı. Öyle ya, bunca senelik bakkallık etmişti ama, hemen hemen hep parasız satmıştı. Düşünüyordu: Akşama gelecek olan müşterilere ne cevap verecekti? Daha Sıtkı efendi kâtibe lavhayı yazdırmamıştı. Hoş, zaten okuma bilen de yoktu ya...

Akşama doğru bir kız çocuğu koşarak geldi:

"— Memed-Ali-fendi amca; annem selam söyledi: "Kendi şişesine elli dirhem yağ koysun da göndersin." dedi. Bizim şişeyi kedi kırdı.

Zavallı bakkal gayrıihtiyari gülüyordu:

"— Peki kızım, şişe kolay ama; annene de benden selam söyle: "Parasız vermeyormuş artık" de.

Kız bir şey soracakmış gibi durdu; sonra uzaklaştı.

Akşam olunca Sıtkı efendi de dükkâna geldi; müşterilere vaziyeti anlattı. Mehmet Ali efendi bir şey söylemeyordu. Mahallenin bu eski bakkalının artık veresiye vermemesi önceleri herkesin tuhafına gitti, sonra yavaş yavaş alışıldı.

Bakkal artık az çok kâr ediyordu. Vaziyet hiç de Mehmet Ali efendi nin düşündüğü gibi çıkmamıştı: Herkes bulup buluşturup peşin para ile alıyordu. Israr edenler, gücenenler vardı; hattâ Mehmet Ali efendi nin "bunca yıllık müşterilerinden" biri artık selam bile vermeyor, dükkâna hep çocuğunu gönderiyordu. Yine bu "bunca yıllık müşteri"lerden biri: "Bunu bize bari yapmamalı idin, Mehmet Ali efendi!" demişti. Zavallı bakkal âdeta mahçuptu; bereket versin Sıtkı efendi ye... O herkesin ağzının payını vermesini biliyordu. Mahallede ona olan hürmet de birden kayb oldu: "Ukalâ" diyorlardı; "el-âlemin işine o mu kalmıştı karışacak..." Hattâ bacak kadar bir mektepli çocuğun ağzından, Sıtkı efendi bizzat, kendisi için: "Fualâ vezninden" dendiğini işitmişti: Kızmayordu; hattâ gülüyordu bile: "Zaten, diyordu, başkasına zararı dokunmayan hiç bir eyilik yoktur ki..."

* * *

MEHMET Ali efendi Sıtkı efendi nin yardımı ile dükkânını yeniden açtıktan sonra tali' kendisine dönmüş, bil'akis Sıtkı efendi nin işleri tersine gitmişti.

Dükkânı açalı yirmi gün ancak olmuştu ki çalıştığı yerden çıkarılan kâtip - daha ucuz bir ev bulduğunu söyleyerek - Sıtkı efendi nin evini terk etmişti. İhtiyar müteakaidin vaziyeti eyice sarsılmıştı. Ayda yirmi liraya kalmıştı: O, bu para ile da geçinmesini bilirdi ama hesabını yirmi altı buçuk lira üzerine kurmuş, o güne kadar böyle haraket etmişti. Onun için şimdi hemen hemen beş parasız kalmıştı. Bir iki gün sonra, Mehmet Ali efendi ye ortaklık olarak verdiği sermayeyi almağa mecbur oldu. İki üç ay sonra bu para da bitmişti: Zaten neydi? Sıtkı efendinin evvelce evinden aldığı iki aylık kira bundan biraz eksikti. Bu sefer yine Mehmet Ali efendi ye müracaat etti; sermayenin getirdiği kârı hesab ettirdi, aldı. Bu vaziyet karşısında Mehmet Ali efendi çok müteessir olmuştu. Bir akşam dükkânda konuşuyorlardı, Mehmet Ali efendi:

"— Ben sıkıntıda iken sen bana çok eyilik ettin, Sıtkı efendi, diyordu, beni bugünkü hale sen getirdin; her şeyimi sana medyunum. Gel, bu sefer de sen benim teklifimi dinle...

Sıtkı efendi:

"— Ey... söyle bakalım, diyordu. Fakat Mehmet Ali efendi biraz duraklayordu:

"— Şey... yâni, Sıtkı efendi... sana veresiye hesap açayım."

Sıtkı efendi kızar gibi olmuştu; kaşları çatılmıştı:

"— Yok... öyle şey olmaz." deye cevap verdi. Öteki ısrar ediyordu:

"— Olur canım, ne olacak... Biz yabancımıyız. Elbet evine bir kiracı bulunur; o zaman borcunu verirsin. Hem zaten... vermesen de ne çıkar. Azmı eyilik ettin sen bana..."

Sıtkı effendi bu sözleri kaşları çatık, elleri çenesinde, başı avucunun içinde dinlemişti. Gözlerini, camekâna astıkları "Veresiye Muamelemiz yoktur." lavhasının dışardan vuran ışıkla tersinden görünen kırmızı harflerine dikmişti. Birden gözlerini oradan koparıdı, kalktı:

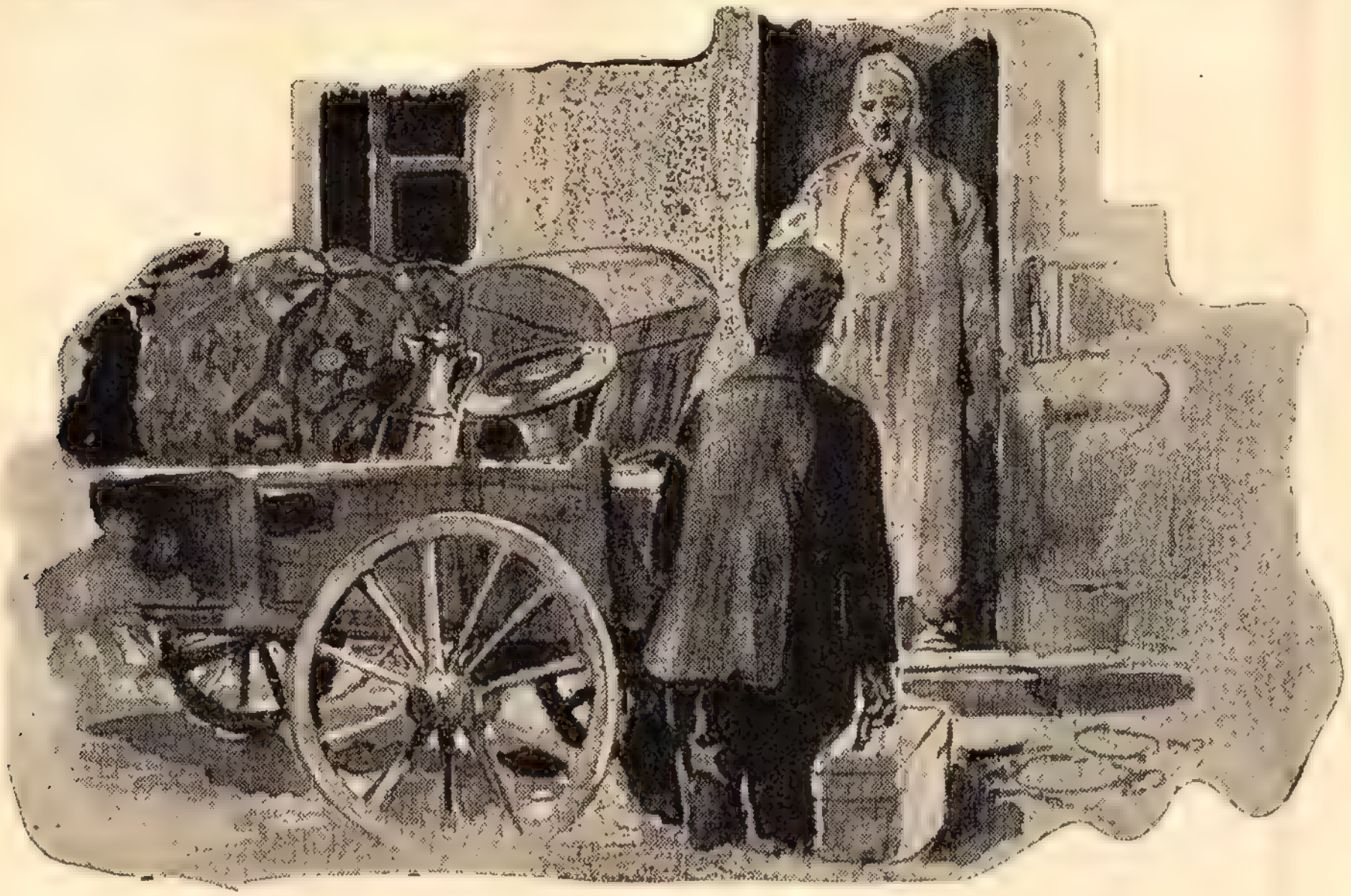

— Yeni kiracınız Mehmet Ali Bendeleri..

"— Olmaz azizim; bana sonra mahalleli ne demez? Hem zaten ben borca alışmış adam değilim. Olmaz... bana hırsızlık gibi gelir borç...

"— Canım sonra verecek olduktan sonra...

"— Hayır, hayır, olmaz..."

Sıtkı efendi dükkânın kapısından fırladı; arkasından seslenen Mehmet Ali efendi yi işitmedi, yürüdü.

Zavallı bakkal düşünüyordu: "Keşke, diyordu, bana böyle yapmasaydı da ben de, herkese verdiğim gibi, ona da veresiye vererek yardım etseydim: o zaman o da belki veresiyeyi kabul ederdi. Şimdi halktan çekiniyor, zavallı adam.. Olsa ki onu kim bilecek; biz kendi aramızda, hususi yaparız..."

Bak, bu fikir aklına şimdi geliyordu. Yarın tekrar Sıtkı efendi ile konuşmağa karar verdi.

Ertesi gün Sıtkı efendi yi göremedi. Evine bir çocuk gönderdi: yokmuş. Geldiği zaman dükkâna uğraması için yine çocukla haber braktı.

Fakat Sıtkı efendi o akşam da gelmedi. Geç vakit dükkânını kapayarak dönen Mehmet Ali efendi nin elinde bir zembil vardı. Karanlıkta ilerledi, Sıtkı efendi nin kapısının önünde durdu.

"— Bunu bakkal Mehmet Ali efendi getirdi dersiniz ve şu mektubu da kendisine veriniz."

Mehmet Ali efendi elindeki zembili kapıdan içeri braktı, cebinden çıkardığı mektubu da Sıtkı efendi nin karısına uzattı, döndü, köşedeki elektriğin altında burnu dönerek kayb oldu.

O gece Sıtkı efendi geç dönmüştü: Bütün gün orayı gezmiş, burayı gezmiş, arkadaşlara uğramış, her kapıya baş vurmuş: kendine bir iş aramıştı.

"— Yok, yok... hanım, diyordu, bize iş yok..."

Gözü birden kapının yanında duran zembile ilişti: birkaç ay evvel bakkal Mehmet Ali efendi nin dükkâna yeni erzak getirdiği zembildi bu.

"— Bu ne?" dedi. Karısı bunu daha evvel söylemeyi unutmuştu:

"— Ha!..., dedi, Şey... Mehmet Ali efendi getirdi. Ve sonra da bir mektup braktı.

Sıtkı efendi: "Hayırdır inşallah!" deye mektubu aldı. Odasına çıktı, lambanın ışığında şu satırları okudu:

"Azizim Sıtkı efendi;

"Şu zembilin muhteviyatını kabul etmeni rica ederim; bedelini te'diye edilmiş add edebilirsin: Yarın size bir kiracı taşınıyor; bakî hürmetler.

"Bakkal Mehmet Ali"

Ertesi sabah Sıtkı efendilerin kapısı önünde eşya yüklü bir araba durdu. Kapıyı açan Sıtkı efendi, bir elinde - kırılmasın deye arabaya konmamış - tabak bardak taşıyan bir sepet, diğer elinde kâğıda sarılmış başka şeylerle, Mehmet Ali efendiyle karşılaştı. Sıtkı efendi nin hayretine öteki âdeta kahkahayla gülüyordu:

"— Yeni kiracınız Mehmet Ali bendeleri..."

Zavallı bakkal, kendi evini brakmış, sırf Sıtkı efendi ye bir yardım edebilmek için onun bir tek odasında - bir karısı ve iki çocuğu ile - sıkıntıya katlanmağa razı olmuştu.

CİNAYETLERİN KEŞFİNE

MİKROSKOP detektiflerin en

Viyana Detektif mikroskop laboratuvarı şefi Ferdinand Watzek.

müştü. Polis mêmurları cinayet mahalline gelmişler, fakat zahirde cinayetin failini meydana koyacak hiç bir alamet bulmamışlardır. Çekiçin sapı muayene olunmuş ise de üstünde parmak izi bulunmamıştı, caninin eldiven giydiği anlaşılıyordu. Bunun üzerine detektif evde bulunan eldivenlerin, eski yeni, hepsini istemiştir. Şoför de kendi eldivenlerini getirdi, fakat sağ elinin iki parmağı asitle yenmişti. Bunun bir kaza eseri olduğunu iddia ediyordu. Detektif laboratuvarına gitti, uzun uzun eldivenin her tarafını ve çekiçin sapını muayene etti, bir saat sonra cinayeti meydana koyan iki fotomikrograf filmi alabilmişti. Bu iki filmden biri çekiçin sapında, diğeri eldivenin avucunda bulunan gözle görünmez birer lekenin büyütülmüş çizgilerini gösteriyordu. Bu çizgiler eldiven sahibinin çekiçi kullanmış olduğuna mukni' bir delil idi.

Cinayet bu suretle ika edilmişti.

Cani Şoför, çekiç sapının izlerini kayb etmek için eldivenini asitle yakmıştı.

Detektif bu yanıkları calibi-dikkat bularak...

Laboratuvarında muayene etti, ve gözle görünmeyen lekeler delaletiyle...

Şoföre cinayeti itiraf ettirildi.

VRUPA ve Amerika polis dairelerinde detektiflik çok ince bir san'at halini almıştır. Fennin muhtelif şûbe ve aletleri bu mêmurlara cinayetlerin esrarını keşf etmede yardım ediyor. Bizde henuz parmak izlerinden istifade etmek usulüne muracaat olunuyorsa da diğer fenni vasıtalar da ihmal edilmemelidir. Bu fenni vasıtaların en mühimlerinden biri mikroskoptur. Bu vasıta ile birçok cinayetlerin failleri keşf olunmakta ve îtirafa mecbur kılınmaktadır.

Bundan az evvel David Winter isminde biri, geceleyin, bir çekiç darbesiyle öldürül-

Şikago detektif loboratuvarı şefi Dr. Muehlberger.

FENNİN HİZMETLERİ

Büyük bir yardımcısıdır.

Maznun da bunun üzerine cinayetini itiraf etti: «Efendisi kendisini eski bir hırsızlık sebebiyle polise vermekle tehdid ediyordu. O da bundan kurtulmak için bir fırtına gecesi, dışarda rüzgâr şiddetle eserken, çekiçinin tek bir darbesiyle adamı öldürmüştü.»

Cinayetlerin faillerini keşf için mikroskopla muayenelerine muracaat olunan şeyler arasında ceplerde ve cinayet vasıtalarında bulunan *tozlar, elyaf parçaları* pek mühim bir rol oynamaktadır. Kömür işleriyle meşgul olan bir adamın elbiselerinde, ellerinde,

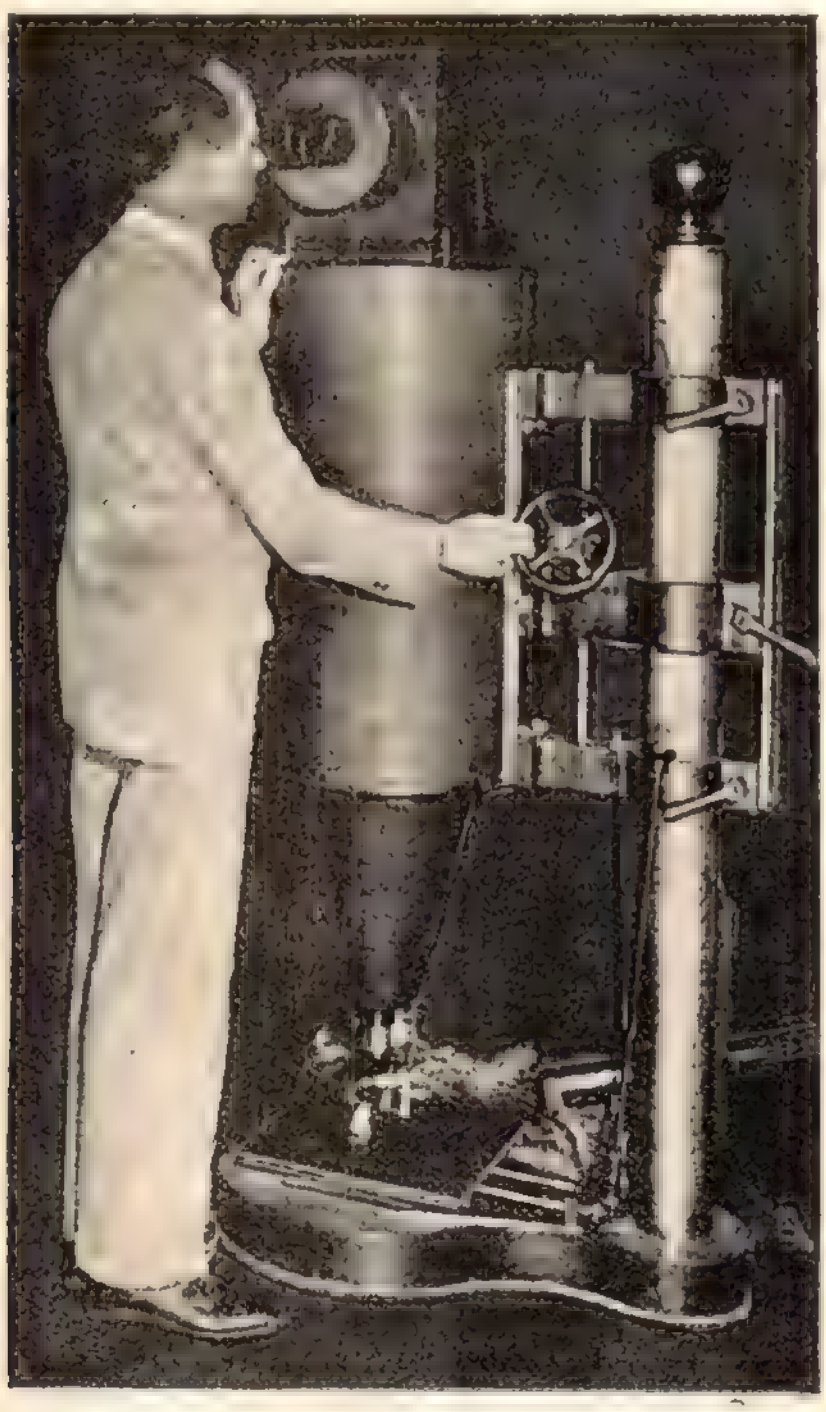

Mağnoskop aletleriyle 5000 defa büyütülen izler ve lekeler en esrarengiz cinayetlerin muammalı düğümlerini çözmektedir.

Detektif, hususi bir aletle, kapı tokmaklarındaki izleri tetkik ediyor.

kullandığı silahta aynı kömür tozları, tahta işlerinde meşgul olanlarda ise tahta tozları bulunur. Sahibinin cebinden silaha toz veya lif parçası geçmemesinin imkânı yoktur. Bunların, 5000 defa büyüten mikroskoplarla muayenesiyle benzerliği sabit olunca maznun aleyhinde pek kuvvetli bir delil elde edilmiş olur.

Meşhur cinayetlerden biri bir kibrit çöpünün muayenesinden elde edilen karinelerle hall olunmuştur. Bu vak'a bir para sirkatinden ibaretti. Hırsız kaçacak yer ararken pencere kenarında bir kibrit çakmış ve çöpünü pencereden atmıştı. Detektif pencerenin dışarısında bir değil onüç kibrit çöpü bulmuş, bunlardan bir tanesinin diğerlerinden farklı olduğunu keşf etmiş ve bu suretle hırsıza ait olanı anlamıştır. Bunu mikroskopla muayene ederek îkna' edici delilleri elde edebilmiştir.

Detektiflerin işini teshil edecek mikroskoplar ve mağnoskoplar sık sık îçad olunmakta ve mevcutlar ıslah edilmektedir.

Detektiflerin laboratuvarlarında bütün bu aletler ve her türlü fotograf ve fotomikrograf aletleri de bulunmaktadır.

TERK EDİLMİŞ KOCALAR KLÜBÜ

Ch. Morley den

Ajaks Truva muharebesinde nam kazanmış bir askerin, Sokrat da meşhur Yunan filozofunun ismidir. Bunların muasır olmadığı mâlûmdur.

AJAKS - Hey, Sokrat, gecenin şu geç vaktinde sokaklarda ne deye böyle kol geziyorsun? Yoksa evinin içi bu derece çekilmezmi oldu?

SOKRAT - Bir mesken, içinde yatacak bir koğuş deyecek olursan şu anda bir evim var; fakat heyhat, kuşu uçmuş bir kafes, cazibesi kalmamış karanlık bir harabeden farksız bir ev. Azizim Ajaks, karımı ve çocuklarımı hava tepdili için sahil sayfiyelerinden birine gönderdim. Şimdi odalar bomboş. Cıvıltı yok, şakırtı yok. Yemek dolabında, dondurma kutusunda da bir şeyler yok. Böyle bir izbeye artık Yurt denirmi? İşte kaldırım mühendisliğine çıkmamın sebebi bu.

AJAKS - Dünyada bu kara taliin cilvelerini çekmeyen kocamı var, sevgili Sokrat? Ben de iki sene evvel Kasandra yı çocuklarla beraber yazın iki ayını geçirmek üzere dağlara göndermiştim; o zaman bu ayrılığın hüzünlerini ben de çekmiştim. İşin tuhafı, karım gitmeden kendi kendime düşünüyordum ki, eh, iki ay için olsun, şu sultanlık denilen bekârlığa kavuşmak hiç de fena olmayacak. Muhayyilemde epeyce tasavvurlarım da vardı: akşamları tenha yerlerde gezintiye çıkacak, insanların tabiatı üzerinde kendi yolumda düşünecektim; sonra kulübe veya kütüphaneye uğrayacak, orada erkek arkadaşlarımla beraber kocaların ve babaların pek de fırsat bulamadığı tarzlarda gecelerimi geçirecektim.

Eskiden bütün bir gün çalışıp da istirahat için eve geldiğim zaman çocukları yatırmak işlerinde de karıma yardım etmeye mecbur olduğumdan şikâyet ederdim. Sonra, onlar yokken: «Ah, nerede o mes'ut günler.. Tekrar gelsinler, yanımda bulunsunlar da bütün gece beşik sallayayım.» deyerek pişmanlığımı gösterirdim. Hele akşamları, eve dönmek saati yaklaştığı anlarda içimde duyduğum yurt daussılasını anlatamam. Serseri serseri dolaştıktan sonra eve dönmeye mecbur olurdum, o zaman Priamcığın boş beşiği bana acı yaşlar döktürürdü. Derdimi tasvir eden şiirler yazmayı bile düşünürdüm.

SOKRAT - Azizim Ajaks, görüyorum ki bizim gibilerin hali içtimai bir müesseseye ihtiyaç gösteriyor; her halde aileleri sayfiyeye giden kocaların tesellisi için hususi bir klüp, «Terk edilmiş kocalar klübü» lazım.

AJAKS - Ben hiç bir zaman o gibi sıkıntılı gönül avutacak bir klübe rasgelmedim. Oralarda toplanan yaşlı başlı zatlar otururlar, durmadan dinlemeden ve dinlenmeden konuşurlar, dururlar.

SOKRAT - Fakat bu klüp başka türlü bir klüp olacak. Bu klüp yalnız hava tepdiline gönderilen ailelerin reislerini bir aile yurdu havası içinde yaşatacak, onlara hasret çektirmeyecek hususi bir klüp olacak.

AJAKS - Öyle ise sende bunun planı da olacak, şu projen hakkında biraz tafsilat verirmisin?

SOKRAT - Memnuniyetle. Evvela bu klüpte bir çocuk besleme dairesi olacak; burada şuradan buradan toplanmış muhtelif yaşlarda çocuklar bulunacak. Her âza işinden gelince bu çocuklardan en ziyade kendi yavrusunun yaşına ve cinsiyetine benzer birini seçmek im-

tiyazından istifade edecek. Onun bakımı tamamiyle ona ait olacak. Çocuk ufacık bir yavru ise emzikli şişesini hazırlayıp ağzına verecek. Hele banyo dairesi ne ömür olacak ya.. Ufacık banyolarının içinde maskaralar balıklar gibi çırpınırken kahkahalar tavanları çınlatacak. Başka âzalar da çocukların bâzılariyle döşemelerin üstüne çömelerek zıpzıp veya ceviz oynayacak; başkaları ise uykuları gelen çapkınları yataklarına yatırmakla meşgul olacak. Gündüzleri tabii bu çocukların bakımı, ehliyeti müsellem bir hanıma tevdi' edilecek. Yavrular için arabalar da tedarik edilecek, bunlara bindirilip akşam üstleri parkta gezdirilecek.

AJAKS - Bu hakîkaten güzel bir fikir, Sokrat, ancak bütün çocuklar yatırılıp uyutulduktan sonra yurt nasıl bir hava içinde kalacak?

SOKRAT - Bundan basit bir şey yok. O kocalar şüphesiz o saatlerde evlerinde bulaşık yıkamaya alışmışlardır, şimdi de aynı sevimli işten mahrum kalmayacaklar. Sonra müessesenin müdiresi her kim ise, onun gündüz vazifelerinden biri de akşamları el ayak çekildikten sonra vakît geçirecek oyunları tanzim etmek olacak. Dirayetli bir müdire her halde ilerlemiş gece saatlerinde klübe hakîkî bir yurt havası verecek yolları keşf edebilir. Bir gece «Havagazı kaçıyor galiba, siz de koklayın da bakın» der, hangi borudan kaçtığını buldurur, deliği tıkatır. Ertesi gece paravanlarda, dolaplarda, raflarda tâmir edilecek bir yer olur; başka bir sefer piyanonun bir teli kopmuş bulunur. Âzaların eline çekiç, keser, kerpeten tutuşturur, eğlenceli bir iş açılmış olur.

AJAKS - Enfes pir plan... Hakîkaten müdire, vazifesini layıkîyle anlamış kadın ise ufak tefek dırıltıları, azarları, çıkışmaları ile de klübü tam, dirliği yolunda bir aile ocağı haline getirmek işten bile değil: ya bir sigara külü yere saçılır, ya iskemlenin arkalığı divara değdirilerek oturulur, yahut ayaklar masa-

nın üstüne kaldırılır.. Mesele çıkarmak istedikten sonra fırsatını bulunmaz?

SOKRAT - Tabii planın bütün muvaffakîyeti müdirenin en ehliyetlisine düşmektedir.

AJBKS — En mühim meselenin tam üstüne bastın, Sokrat. Bir de işi biraz daha tevsi' eder de âza mülazımı olarak toy gençler de kabul edersen klüp hakîkî bir Kocalar Mektebi halini alır.

SOKRBT — Artık bu bahsi daha ziyade munakaşa etmeyelim, aziz dostum. Aile yurdu lafını ettikçe iştiyakım artıyor. Bari gideyim de sevgili Ksantipime bir mektup yazayım, onu ne kadar özlediğimi anlatayım. Inanmaz, bilirim ama, ister inansın ister inanmasın.

PARLAK ZÜMRÜT

(Geçen nushadan devam)

PARLAK Zümrüt bu sözleri söyledi, fakat bu gibi işlerin bir yabancı ile münakaşası münasip olmadığını düşünerek yüzü kıpkırmızı oldu, ve çekilmeye hazırlandı.

Yabancı: «Durunuz, dedi; Parlak Zümrüt; ben sizin isminizi bildiğim ve kullandığım gibi siz de bana Lin Pe deyiniz.»

Böylece kendisiyle yabancı müşteri arasında başlayan münasebet üzerine Parlak Zümrüd ün yavaş yavaş çekingenliği kalkmış, onunla iki dost gibi görüşmeye başlamıştı. O sık sık çayhaneye geliyor, kız da başkaları olmadığı zaman masasına oturuyor, onunla konuşuyordu. Yabancı, genç kıza seyahatlarından bahs ediyor, halkın, hususiyle fakîr halkın halini anlatıyor ve onlara karşı genç kalbin gösterdiği acınmaya o da iştirâk ediyordu. Bu hazin mevzûların verdiği üzüntüyü gidermek için de çok defa neş'eli ve gülünç fıkralar anlatıyordu.

Bir sabah ağabeyi Çing San ordudan izinli olarak sevgili hemşiresinin yanına gelmişti. İlk defa çayhanede gördüğü Lin Pe ye karşı son derece nazik davrandı, eyi terbiye îcabı, önünde diz çökerek selam verdi; fakat Lin Pe gittikten sonra Çing San ın çehresi döndü:

«Hemşireciğim, nasıl oluyor da sen bu yabancı beyle teklifsizce gülüp görüşüyorsun? deye sordu; onun gibi bir adamın bir çayhane kızına karşı namus ve şeref dairesinde bir his beslemesi mümkünmüdür? Bu kimdir? Ne münasebetle buraya gelip seninle görüşüyor?»

Parlak Zümrüt ilk defa olarak, Lin Pe gibi güzel fakat saf bir delikanlı ile kendisi arasında ilerleyen mâsum dostluk münasebetinin başkaları nazarında nasıl görüneceğini düşünüyordu. Ağabeyinin kendisini sevdiğine şüphesi yoktu, bu hareketi hakkında onun vereceği hükmün doğru olduğuna da inanıyordu. O cevap verdi:

«Bu zatın muhterem ismi Lin Pe dir. Büyük, ve eyi bir zattır. Bana hiç gülmez, buraya çay içmeye gelenler gibi de gürültü patırdı etmez. Onunla konuştuğum zaman bir çayhane kızı olduğumu âdeta unutuyorum... Hattâ bâzan babamızın burada olmadığını bile...

« — Fakat o bir asilzadedir, biz ise şimdi bir çaycı parçasından başka bir şey değiliz. Onun sana karşı meşru' bir maksat tâkîb etmesine nasıl imkân olabilir? O sıranın adamları çayhane kızlariyle evlenmezler.

« — Onunla münasebetim arkadaşlık hududunu geçmez. Aramızda izdivaç sözü hiç olmamıştır.

« — Daha fena ya! Keşke izdivaçtan bahs etmiş olaydı. Hayır, o artık buraya gelmemelidir.»

Parlak Zümrüt gözlerinden yaş boşanarak:

«Fakat, ağabeyciğim, dedi, benim bu adamla konuşmamda ne fenalık olabilir? Ben de o da böyle konuşmaktan başka bir şey istemeyoruz. Bu bizi mes'ud ediyor. Sen yokken, o çekilmez yalnızlık içinde bana sevinç getiren odur. Sonra biz ona «gelme» deye nasıl söyleyebiliriz? Böyle bir muamele öyle bir zata hakaret olur. Müşterilerimizi gücendirmek caizmidir?

« — İlk başta buraya nasıl geldi, hemşireciğim?

« — Ben de bilmeyorum, ağabeyciğim. Bana söylediği, buraya tesadüfi olarak geldiğidir. O her tarafa girmesini severmiş, her türlü insanların nasıl yaşadığını merak edermiş.

« — Pekiy, ya sonra tekrar tekrar neye geliyormuş?

« — Zâr... benden, benimle konuşmaktan hoşlanıyor.»

Çing San ısrar etti:

« — Hayır, hayır, o buraya gelmemelidir. Sen hemşireciğim onu gücendirmeyecek bir yol bulur söylersin.»

Fakat bunu nasıl yapabilirdi? Babasının gittiğinden beri ilk defa içine neş'e getirebilen bu sa-

mimi dosta bunu nasıl söyleyebilirdi? Sonra bir çayhane kızının Lin Pe gibi bir adamla iki arkadaş gibi konuşmasını münasib görmeyen terbiyenin hikmetini anlayamayordu. Kendi de Saraya mensup büyük bir zatın kızı değilmiydi? Şimdi bir çayhane açmaya mecbur olmakla şerefinden, kuvvetinden ne eksilmş oluyordu?

Ertesi gün Lin Pe geldiği zaman Parlak Zümrüt kendisine cesaret vermeğe ne kadar çalıştı ise de ağzını açıp bir şey söyleyemedi; yalnız gözlerinden yaşlar boşandı, ve ağzı kilitlendi.

Lin Pe dehşetle gözlerini açarak genç kızın yüzüne baktı; yumuşak, okşayıcı, avutucu bir sesle onu yanına oturmaya dâvet ederek devam etti:

« — Göz yaşlarınız da benim için hazineler değer, Parlak Zümrüt. Bu haliniz size ne kadar da yaraşıyor? Fakat ağlarken daha güzel olmanız mümkün olsa da ağlamamalısınız. Yazık değilmi size? Sizi böyle betbaht eden nedir, söyleyiniz bana?»

Genç kız göz yaşlarını dindirmeye boşuna çalıştı. Ağzından da tek bir söz bile çıkamadı.

Ziyaretçi ağır ağır söze başladı:

«Beni dinleyiniz, Parlak Zümrüt, benim size söylemek istediğim bir çok şeyler var. Ailenize gelen felaket hikâyesini dinledim ve doğruluğuna inandım. İmparator hazretlerine de bu hakîkatı duyurdum. Ben size şimdiye kadar bir çok defa çok güzel olduğunuzu söyledim, fakat sizi tapınırcasına sevdiğimi söylemedim. Sizi ruhumun bütün kuvvetiyle seviyorum, Parlak Zümrüt!..»

Genç kız şaşırmış gözlerle bakıyordu. Bu harikulade saadet kendisine nasip olabilirmiydi? Delikanlı devam etti:

«Âdetçe babama gönlümü açıp sizi benim için istemek üzre ağabeyinize bir dünür göndermesini rica etmeli idim. Fakat babam çoktan gökteki ecdadımıza kavuşmuş olduğu için buna imkân yoktu.

Elinizi resmen taleb etmeden şunu bilmenizi isterim ki siz benim için bir mâbutsunuz: sizin yanınızda olmadığım zamanlar da kalbim sizinledir. Güzelliğiniz gözlerimi kör ediyor, ve beni korkutuyor, güzelim. Kendimi huzurunuzda âciz ve mukavemetsiz hiss ediyorum, sevgilim. Kuşlar bile gökten inerek size tapınmak isterler. Güzelliğiniz önünde ayın aydınlığı bile sönük kalır. İşte ben halimi tasvire çalıştım, sizin de sevginizi ümid edebilirmiyim?»

Parlak Zümrüd ün yüreği kafesinde mahpus kalan bir kuşun zaif kanatları gibi göğsüne çarpıyordu. Lin Pe nin bu sözlerine istediği gibi nasıl cevap verebilecekti?

O anda ağabeyi içeri girdi, Parlak Zümrüt o mes'ut halet içinde çay salonundan çekildi, iki erkeği yalnız braktı.

Lin Pe söze başlayarak:

«Muhterem beyfendi, hemşirenizi seviyorum, ve her ne kadar kendisi buna dair hiç bir şey söylememiş ise de onun da beni sevdiğini zann ediyorum. Müsaade ederseniz size dünür göndereyim, izdivaç işlerini onunla tanzim edersiniz.

« — Nasıl olur, efendim, o bir çayhane kızından başka bir şey değildir.

« — O pederinizin kızıdır, ve ancak bir talihsizlik onu buralara atmıştır. Göndereceğim dünürü kabul edecekmisiniz?

« — Fakat muhterem Beyfendi, hakkımızda bildiğimiz, isminizin Lin Pe olduğundan ibarettir. Her kime sizi sordumsa hiç bir cevap verememiştir. Sonra biz fakîr insanlarız; dünüre şerefi ile mütenasip bir hediye vermekten bile aciziz.»

Lin Pe bu îtirazlara karşı yalnız tebessüm etti ve îknaa çalıştı; nihayet iki genç adam dostça birbirinden ayrıldılar. Teferruat dünürle konuşulacaktı.

Dünür geldi, Çing San ona da kalbinin bütün üzüntülerini döktü. Söylerken de dünürlüğe gelen zatın rütbe ve üniformasına bakarak Lin Pe nin kendi tahminlerinden çok daha yüksek olabileceğinden korktu. Dünür tebessüm ediyor, her îtiraza cevap veriyordu. Çing San izdivaca razı olmağa mecbur oldu. İki genç adam konuşurken bitişik odada Parlak Zümrüt son defa olarak çay demleyor, çörek yoğuruyordu. Artık Lin Pe nin nişanlısı sayılıyordu.

Nihayet zifaf günü gelmişti. Parlak Zümrüt ün yüreği sevinçten ve korkudan çarpıyordu. Her şey hazırlanmıştı. Yalnız onu müstakbel Efendisinin evine götürecek tahtravanın gelmesi bekleniyordu. İkide bir pencereye gidiyor, kafes arkasından sokağa bakıyor, nereden geleceklerini anlamak isteyordu.

Saatler geçiyor, gelin tahtravanı görünmeyordu. Nihayet büyük bir kalabalık...: Ve muhteşem bir gelin tahtravanı! Bu kendisine ait olamazdı. Acele biraderini çağırdı:

«Ne acayip şey, ağabey, hem de ne hayırlı bir alamet! İmparator Hz. de bugün evleniyor. İşte onun düğün alayı, işte nişanlısına gönderdiği gelin tahtravanı. Lin Pe ile izdivacımızın aynı güne tesadüf etmesi hayırlı bir alamet değilmidir? Acaba İmparator Hz. hangi prensesi alıyor?»

Tahtıravan, altmış taşıyıcının omuzlarında,

Muhteşem bir düğün alayı sokağa bitişen caddeyi kaplayordu. Tahtravan, altmış taşıyıcının omuzlarında, güneşin şua'larından daha parlaktı. Hepsi saray adamlarının zengin üniformalarını geymişlerdi.

Düğün alayı hemşire ile biraderin kamaşmış gözleri önünde azamet ve ihtişam ile geçiyordu. Şimdi kendi aralarında konuşarak bu saray düğünü sebebiyle Lin Pe nin tahtravanı göndermeye geciktiğine hükm ediyorlardı. Fakat alay kendi sokaklarına sapıp tahtravan çayhanenin kapısı önünde durunca iki kardeşin yüreği korkudan çarpıyordu. Babalarının nefy olunduğu geceyi unutmamışlardı. Saraydan bir mêmur gelmiş, iradeyi tebliğ etmişti. Şimdi de acaba yeni bir felaketlemi karşılaşacaklardı. Fakat şimdi bir mêmur değil bir düğün alayı, ve bir gelin tahtravanı geliyordu. Bunun mânası ne idi? Hâlâ anlamayorlardı.

Düğün alayındaki tahtravanların birinden formalı bir zat indi. Vekarlı, değişmez bir tavr ile yürüdü; sarı bir parşımeni açarken: «Parlak Zümrüt ve ağabeyi Çing San buraya gelsinler. Zatı Şahanenin iradesini dinlesinler» demişti. İki kardeş itaat etti, âdet üzre diz çökûp rükûa vardı; yüreklerini korku bürümüştü.

Saray mêmurunun sesi yumuşak ve ciddi idi. Okuyor, okuyordu. Fakat Parlak Zümrüd ün kulakları yalnız bir şey işitmişti:

güneşin şua'larından daha parlaktı.

İmparator onu zevce olarak sarayına alıyordu! Kalbi göğsünün içinde taş kesilmişti. Demek fena talihi şimdi de kendisine bu felaketi saklayordu, onu sevgilisi Lin Pe den ayırıyordu. Mêmurun son sözleri:

«Muhterem Hanımfendi, kalkınız ve gelin tahtravanınıza bininiz.»

Parlak Zümrüd ün o anda dünya gözünde yoktu. Lin Pe yi görmeden nasıl gidebilirdi? O da bu felaketten elbette üzülmüş, yüreği parça parça olmuştu. Mêmura dönerek: «Bana bir dakîka müsaade buyurun, ağabeyimle konuşayım... Görüyorsunuz, biz hiç bir zaman bu kadar büyük bir şerefi... beklemeyorduk... hiç bir zaman...»

Donmuş bir tebessümle mêmur cevap verdi: «Konuşunuz, fakat Zatı-Şahaneyi de bekletmek caiz olmadığını unutmayınız.»

Parlak Zümrüd ün yanan gözlerinden yaşlar boşanmıştı. İnleyerek: «Ah, ne felaket, ağabey, deyebilmişti.»

Çing San teselli veren bir sesle:

«İhtimal, dedi, Zatı-Şahane babamıza edilen fenalığı tâmir etmeyi düşünüyor. Seni en büyük şerefe layık görüyor; Orta Devletin Hatunu oluyorsun.

«— Ben ne devlet, ne saltanat isterim. Ben yalnız Lin Pe yi seviyorum, ondan başkasına varamam. Acaba

(Devamı 77 nci sahifede)

Musikî Notaları Yazan Makina

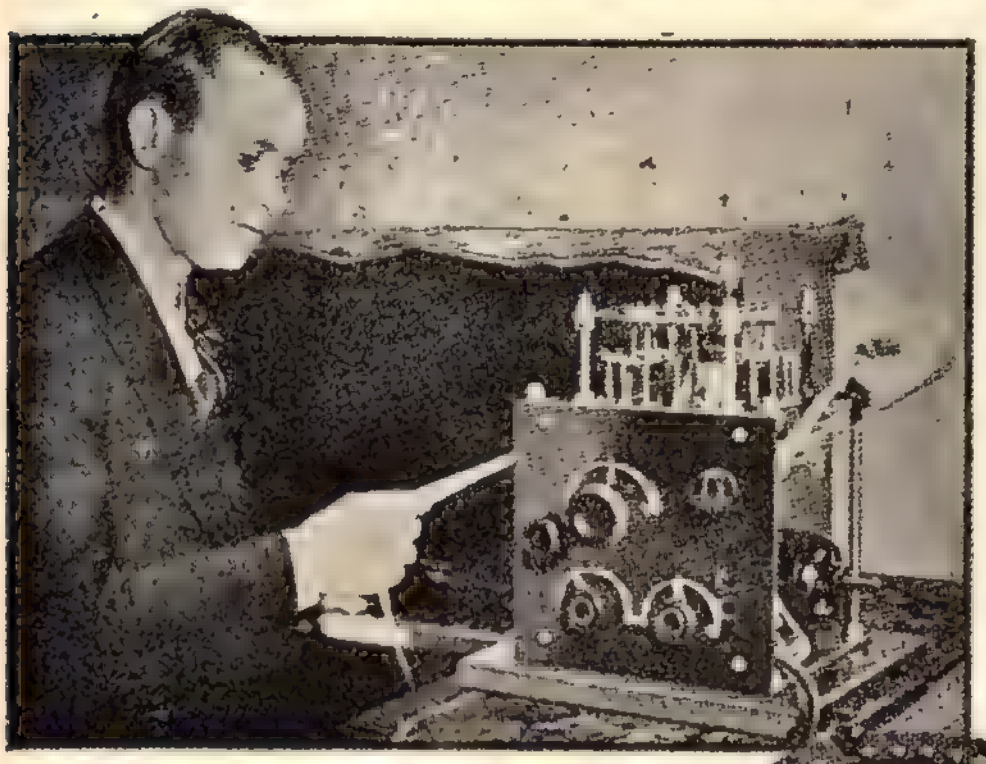

DAKTİLO makinasiyle yazı yazdığımız gibi musikî notalarını da yeni îcad olunan bir makina ile yazmak mümkün olmuştur.

Bu makinayı San-Fransisko lu bir makina san'atkârı îcad etmiştir.

Makina, birkaç dakîkanın içinde, piyanoya, her istenilen piyanoya takılır; bir prizden alınan elektrik cereyanı vasıtasiyle işleyecek bir hale getirilir. Ondan sonra piyanoya oturulur, notası yazılmak istenilen hava çalınır. Havayı çalan her notaya bastıkça makina işler ve o nota makinanın kâğıdına, tam lazım gelen porte üzerine yazılır. Anahtarı değiştirmek, sür'ati ve tempoyu, melodiye ve armoniye muvafık surette, havanın bütün nota işaretlerini yazmak bu makina ile têmin olunmuştur. Artık bu işte de kalem, mürekkep kullanmak lazım gelmeyecektir.

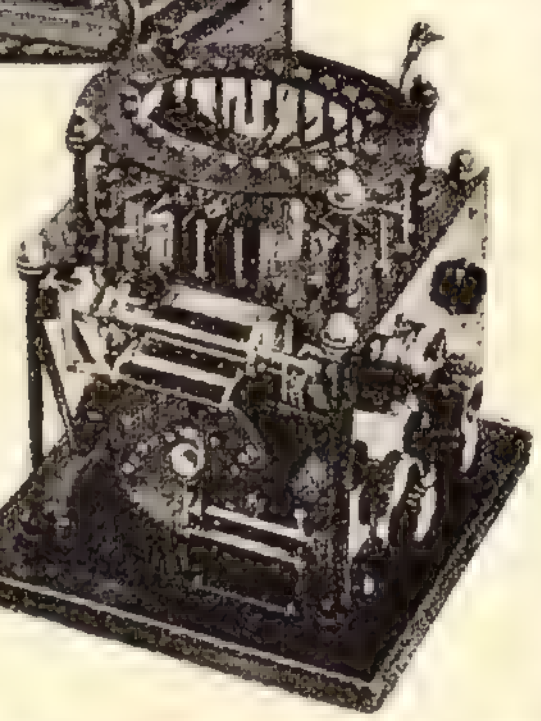

Yumurta Heykelleri

Kolay görünen bir san'at

GRAHAM Dole isminde New-York lu bir artist yumurtadan zarif heykeller yapmak san'atını bulmuştur. San'atkâr yumurtanın içini boşaltıyor, yumurta kabuğunun üstünde bir yüz resm ediyor, yüzü ten renginde boyayor, başa istediği şekil ve renkte saçlar yapıştırıyor, sonra bunu hazırlanmış büstün üstüne yapıştırıyor.

Bu san'atkâr meşhur adamların veya kendisine müracaat edenlerin yumurtadan heykellerini yapmada büyük bir maharet göstermektedir, kendisine dünyanın her tarafından gönderilen fotograflara bakarak yumurta heykelleri yapabilmektedir.

Bu süretle yeni ve kolay bir san'at meydana çıkmış oluyor.

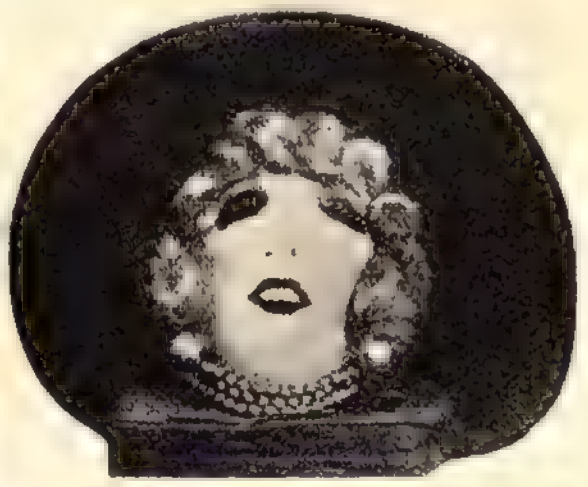

KAYB OLAN BAHAR

Nakl eden: SENİHA SAMİ

İLK baharın başlangıcında Charlotta Lange, köyüne avdet ediyordu. Yollarda hâlâ kar vardı, fakat çayırlar yeşilleniyor, kızıl ağaçlar çiçek açıyorlardı.

Ora köprüsünün tahta kaplamalarının üstünden geçen atların nallarının şakırtısı eski zamanları hatırlatınca bütün vucudu ürperdi: gözleri bahar selleri ve dağlardan eriyen karlar ile kabarmış nehrin cereyanını takib etti.

Robeck kasabasından geçerken küçük dükkânı neş'e ile selamladı. Oradan kaç defa anason veya akîde şekerleri almıştı. Hemen farkına varmadan kilisenin önüne geldi. Orada rahipten ders alırdı. Yurdunu terk edeli babası, annesi ve küçük biraderi oradaki mezarlığa yatırılmışlardı.

Evine varmaya bir kilometre vardı.

O evi yirmibir sene evvel, acemi bir kız olduğu halde, terk ederek paytahta, aktris olmaya gitmişti.

İş istemek üzre tiyatro müdürü Sverre nin karşısına ilk çıktığı günü hatırladı. Ömründe ilk defa olarak uzun ökçe ve şapka giydiği için ne kadar sıkılıyordu:

Sverre sormuştu: — Köylüsünüz, değilmi? Baş örtüsü ve önlük size kim bilir nasıl yakışıyordu!

O yirmibir sene evvelki baharda Charlotta nın kalbi şevk ve ümit ile dolu idi. Provalardan, hattâ uzun derslerden bile zevk alıyordu. Nihayet köylü şivesini kayb etti. Müdürün kendisine ilk günde gösterdiği ümitler tahakkuk etti. Şimdi yalnız Norveçte değil, bütün dünyada meşhur idi.

Henuz bir hafta evvel Sverre desti-izdivacına resmen talip olmuştu. Yirmi sene evvel isteseydi Charlotta tereddütsüz kabul edecekti.

Şimalin mavi şafaklara benzeyen bahar gecelerindeki uzun musahabelerini, kalplerinde gizli bir sır gibi kilitlenen hasbıhalleri hatırladı.

Sverre nin zevcesi hasta idi. Norveç îklimine tahammül edemediği için hekimler Fransaya göndermişlerdi. Bu sözlerin altında gizlenen müthiş ümitlerle saadetlerinin nezaheti payimal olmuştu.

Nihayet Sverre nin zevcesi vefat ettiğinden o şimdi serbest idi. Fakat iki aşıkın yaşı ilerlemişti. Charlotta artık sahne hayatından usanmış, kalbinde ancak yurdunun hasreti için yer vardı...

. . . . . .

Araba durdu. Charlotta hâlâ Sverre yi düşünüyordu. Fakat ilk tanıdığı genç değil, son dafa veda'laştığı yorgun gözlü, kır saçlı adam gözünün önünde idi.

Birdenbire kalbinde duyduğu bir tazyik o hayali sildi. Onun yerine, ölmüş babasının, annesinin ve kendi çocukluğunun hayalleri geldi.

Biraz tereddüd ederek içeri girdi. Evde hazırlıklar vardı. Salondaki büyük sobada ateş yanıyordu. Açık pencereden bahar havası odanın içine dolmuş idi.

Evini emanet etmiş olduğu çocukluk arkadaşı Eldrid her şeyi olduğu gibi muhafaza etmişti: boyalı duvar saati, at kılı yastıklı kayın ağacından iskemleler, oymalı dolaplar. Yalnız geçici şeyler yoktu: penceredeki çicek saksıları, annesinin testisindeki güller, küçük kardeşinin oynadığı oyuncaklar.

Saati kurdu, sesi odaya hayat verdi. Çıkrığın önüne oturdu, tarakları eline aldı. Annesinin istediği gibi yünü ipek gibi ince bükmeği ne kadar güç öğrenmişti!

Düşündü: — Yarın çiçek almalı. Eldrid de çok begonya varmış. Birkaç fidan versin. Bir iki haftaya kadar pencerelerin önünde elma çiçekleri de açar. Her şey eskisi gibi olur.

Fakat kalbinin içinde bu hususta bir tereddüt vardı.

İçini çekerek pencereye yürüdü. Onyedi yaşlarında uzun boylu, sarışın bir kız koşuyordu. Arkasından bir genç, kucağında odun taşıyordu, odunları yere atarak kızı kucakladı ve öpüştüler.

Charlotta sıkılarak hemen mutfağa gitti. İki genci orada buldu. Sordu:

— Karianna senmisin? Eldrid, burada bulunduğum müddet bana bakacağını yazmıştı.

Kızın yüzü kızardı. Reverans yaptı ve oğlanı takdim etti:

— Bu, Peer dir. Bana yardım ediyordu. Odun taşıyorduk.

Charlotta güldü ve elini uzattı. Neş'eli bir sesle:

— Teşekkür ederim, dedi. Şimdi bir kahve içelim. Bana havadis veriniz. Elsass ın ahırında kaç inek var? Anders hâlâ postacılık ediyormu? Emma nın kaç çocuğu daha oldu?

Biraz sıkılarak durdu ve sıkıldığı için kendi ken-

dine hiddetlendi. Peer kendisine bakıyordu. Âlemin matmahı-nazarı olmaya alışmış olan aktris o samimi ela gözlerin bakışından garip bir eza duydu.

Peer ömründe o kadar güzel bir insan görmemişti. Küçük efsunkâr yüzü ve yumuşak yanaklarının etrafındaki saçların altın gibi parlak dalgaları, gözlerin derin sırrı çocuğu mest etmişti.

Ancak Karianna kahve tepsisini getirince gözünü çevirdi. Charlotta sofraya oturdu ve annesinden kalma çini fincanlara kahveyi doldururken sükûnet buldu.

Kendi evinde olmak Paris den de, Viana dan da eyi idi. Bulunmuş olduğu bütün muhteşem ziyafetlerden hiç birinde Karianna nın pişirdiği kahve ve ağaç çileği reçeli kadar lezzetli bir şey yememişti.

Genç kız biraz utanarak tabağına pastalar doldururken Charlotta haykırdı:

— Ah, Karianna! Milat bayramı çörekleri yapmışsın! Bunları baharda yemek günah değilmi?

Genç kız ciddiyetle: — Sizi burada görmek bayram değilmi? dedi. Hem, zann ettiğimden bile daha güzel imişsiniz!

Bu samimi sözler o güne kadar kendisine ibzal edilmiş olan bütün iltifatlardan daha ziyade tesir etti. Gülümsediği halde gözleri doldu. İki genç şaşırarak biri birinin yüzüne bakarlarken Charlotta göz yaşlarını sildi ve güldü:

— Ben keyf edelim derken sizin de keyfinizi kaçıracağım!

Düşündü, bütün hayatı öyle geçmişti, en kıymetli şeyleri kayb etmişti; bütün hulyaları sönmüş, çabuk çabuk tevali eden seneler, içindeki en güzel baharını bile ziyan etmişti.

O eski dert tazelendiği için pek neş'eli görünmeye özendi. İki gence, hayretle dinledikleri hoş fıkralar hikâye etti.

Peer dedi ki: — Fakat biz sizin hayatınızı bilmek isteriz. İlk meşhur olduğunuz zanan ne hiss ettiğinizi bize anlatın.

— Öyle asabiyet içinde idim ki hiç bir şey hiss etmedim.

Peer hurmetkâr bir sesle sordu: — Milli Tiyatrodamı idiniz?

Charlotta gülümsedi: — Evet. O sene ilk defa olarak İbsen in "Bebek Evi" ismindeki piyesi oynanıyordu. Oslo nun bütün kibar halkı orada idi. Kral ve kralıça da localarında idiler.

" Ağlayordum, korkuyordum. Sverre - yâni bizim müdür - odama geldi, buz gibi donmuş ellerimi uvdu, "Her şey mükemmel olacak" dedi. Ben de onun - hiç bir zaman yanılmadığını bildiğim için kalbime biraz gayret geldi.

."Fakat sahneye çıkınca onun söylediklerini unuttum, korkumdan titreyordum. Hiç bir zaman öyle mühim bir rol almadığımdan seyircilerin karşısına çıkmak o gün beni pek ziyade ürkütmüştü.

"Sairfilmenam gibi sahnede yürüyordum. Sesim bana pek yabancı, pek uzaktan geliyormuş gibiydi. Nihâyet rolün sonuna gelince şapkamı, mantomu giydim, "Allaha ısmarladık" deyerek kapıyı çarptım, çıktım. Bir dakîka sükût devam etti. Kendi kendime dedim ki: "Şimdi bütün yüksek hulyalarına veda' ettin, bütün emellerinin üzerine kapıyı kapattın!" Ben hem korku, hem ümit içinde beklerken Sverre beni kolumdan yakaladı, kulislere doğru sürükleyordu:

— "Haydi, Charlotta, dedi. Seni alkışlayorlar."

"Kendimi tekrar sahnede buldum. Etrafıma çiçekler yağıyordu. Galeriden birisi bir demet çuha çiçeği attı. Köydeki çiçekler hatırıma geldiği için demeti kalbimin üstüne bastırarak reverans ettim.

"Sonradan Sverre latife ederek: "Hiç de korkmadın, diyordu. En evvel kral ile kralıçayı selamlamak lazım olduğunu bile unutmadın!"

Charlotta bir müddet durdu. Sonra: — İşte, o kadar, dedi.

Fakat Sverre nin kendisini nasıl tebrik ettiğini, Drammesveien deki küçük pansiyonuna kadar teşyi' ederek orada nasıl ayrıldıklarını, sonra gecenin yalnızlığında muvaffakîyet sevincini bile unutturan ye's ve hicran içinde yastığını göz yaşlariyle nasıl ıslattığını hatırlayordu.

Yorgun bir hareketle gözlerini sildi: — Yorulmuşum, dedi. Uzak yerden geldim.

Hafif bir selamla odadan çıktı.

Karianna nın göğsü iftiharla kabarıyordu: — Aramızda olması ne eyi oldu, değilmi? diyordu.

Fakat Peer cevap vermedi, çünkü hissiyatını ifadeye muktedir değildi. Odadan çıkarken de Karianna yı öpmedi.

* * *

CHARLOTTA ertesi sabah uykudan uyanınca gülümsedi, çünkü kendini eski odasında buldu. Divarda asılı renkli levhadaki kedi resimleri bile hâlâ yerinde duruyordu. Sonra içini çekti, çünkü pencereden sel gibi yağmur yağdığını gördü.

Karianna kahve tepsisiyle içeri girdi. Charlotta tepsideki küçük bir demet çuha çiçeğini alırken tekrar gülümsedi ve yanağına bastırırken Karianaa sevincinden kızardı:

— Peer toplamış, dedi.

Demek ki o yağmurda çocuk dağlara tırmanmış, onun için çiçek toplamıştı.

Sıcak bir haz duydu. Islanmış ve hırpalanmış nazik penbe çiçekler, yağmurlu havada kararmış çıplak odayı şenlendirdi.

Üşenerek giyindi. Giyindikten sonra kıyafetini beğenmedi. Ani bir saika tabi' olarak eski sandığına koştu, evini terk etmeden evvel giydiği esvapları çıkardı.

Onaltı yaşından beri boyu hiç uzamamıştı. Kenarı ince bir su ile işlenmiş beyaz etekliği, onun üstüne kenarı tığ oyası ile süslenmiş patiska etekliği, onun üzerine de annesinin işlemiş olduğu keten etekliği giyerken güldü:

— Şimdi kuşa benzedim, dedi. Hepsinin üzerine siyah yünlü etek ile parlak işlemeli kırmızı korsajı giydi, beline önlüğünü bağlandı, örme kuşağın gümüş tokasını taktı. Aynaya bakınca onaltı sene evvel o kıya-

(Devamı 76 ncı sahifede)

Peer i görünce yine o müfrit sevinci duydu. Kalbinin heyecanından, onu alelade selamlayacak sözleri bulamadı.

Sıhhat–Muvaffakîyet–Saadet

J. Tomine den

Tegaddi

TEGADDİ bütün aile efradının sıhhatinde ve binnetice saadetinde büyük bir rol oynar.

Tegaddiyi mâkul ve sıhhi bir tarzda tanzim etmek kadınlara düşen nazik bir vazifedir.

Yemek Saatleri

Sabah, öğle ve akşam, muayyen saatlerde olmak üzere, günde üç yemek kâfidir. Sabah yemeğinden evvel ve öğle yemeğinden sonra hiç bir şey içmemelidir. Yemeklerinizi eyi çiğnemeye dîkkat ederek ağır ağır yiyiniz.

Doktor Victor Pauchet nin birkaç tavsiyesini zikr edeceğim :

«Ağır ağır çiğneyiniz, eyi çiğnenmiş yemek yarı yarıya hazm edilmiş demektir. Her şeyi, hattâ püreyi ve sütü bile çiğneyiniz. İrade kontrolu altına konmuş yegâne hazm uzvu ağızdır.»

Perhizin esası 1, 2, 3 gün müddetle katı gıdalar yememek ve sebze haşlamaları, hafif çay, meyve usareleri gibi sıcak ve sulu gıdalar almaktır. Perhizin hiç bir mazarratı yoktur, açlıktan ölünmez, hazımsızlıktan ölünür.

Yemek Listeleri

Sıhhati muhafaza için ne yemelidir?

Gayet az mîktarda et, balık, yumurta ve daima bol bol sebze. Her yemekte sebze, ve tercihan çiğ meyve yiyiniz; konserveleri gayet seyrek olarak yiyebilirsiniz; fakat büber, hardal, baharat gibi sun'i ve muzır münebbihlerden sakınınız.

En eyi içki saf sudur; eyi cinsten az mîktarda şarap ve biraz kahve muzır add edilemez.

Ev kadını bu yemekleri hazırlayacağı basit ve sıhhi bir mutfağa bütün ihtimamlarını sarf etmelidir.

Hali-hazırda, ev idaresi ve mutfak işleri sanatını öğrenmek isteyen genç kızlarla kadınların bu ihtiyacını temin eden mektepler vardır. Orada temizliğt, intizamı, ve ev hıfzıssıhasını öğrenirler. Aynı mekteplerde yemek pişirmek, yıkamak, ütülemek, tâmir etmek, biçki ve dikiş de öğretilir. Bu suretle bir evi, ne kadar kalabalık olursa olsun, asgari masrafla idare etmek hususundaki hakîkî rollerini îfaya hazırlanırlar.

Alkol, likör ve tütünü kat'iyen kullanmamanıza nazarı-dîkkatinizi celb ederim. Bunlar daima muzırdırlar. İnsan alkol kullanmakla maddi ve mânevi sıhhatini, muhteviyatını yuttuğu (küçük kadehler) içinde brakır. Alkolik insanlar ihtikana, mîde ve karaciğer hastalıklarına mâruz kalmak tehlikesindedirler. Bunların nihayet şuurlarını kayb ederek şifahanelerde süründüklerini pek âlâ bilirsiniz.

Alkolik adamların çocukları asabi, hattâ bâzan mâlûl olurlar; her an için vereme müsteittirler, ve bundan başka zekâ ve ahlâk cihetinden de gayrıtabii tezahurlar gösterirler.

Ayyaş bir insan meyhanede kazancının mühim bir kısmını brakmakla beraber, evde maddi ye mânevi sefaletlerin, fakr ve zaruretin, düzensizliğin ve sarhoşluk yüzünden, içtinabı mümkün olmayan bir sürü kavgaların da baş göstermesine sebep olur.

Eğer ev kadını temiz, evini idare etmesini ve onu şen ve cazip bir hale sokmayı bilirse, eğer çocuklar eyi terbiye edilmiş olursa, erkek meyhanelerde sürünmez. O halde kadının, evi maddi cihetten mükemmel bir hale koymak hususunda büyük gayretler sarf etmesi ve kendisinden daha tecrübeli olanların nasihatlarından istifade etmek fırsatını kaçırmaması lazımdır. Bu takdirde erkek, dışarıda eğlenmeyi düşünmeyecek, karısiyle çocuklarından başka hiç kimsenin yanında hakîkî saadeti bulamayacaktır. Ve hattâ, seyyahat etmek, bir radyo makinası almak

gibi müşterek eğlenceler têmini için tasarruf etmek üzere bütün luzumsuz masraflarını hazf edecektir.

Evde temizlik, gıdada hıfzı-sıhhat şartları erkek ile kadının müşterek mesaisiyle kolaylıkla tatbîk edilebilir. Eğer bunlar mükemmelen tatbîk edilirse herkesin sıhhati yolunda gider, evin her köşesinde temiz ve nezih bir bahtiyarlık havası hüküm sürer. Herkes elinde küçük bir taş parçasiyle, müşterek bahtiyarlığın temelini kurmaya şitab etmelidir.

Eyi teneffüs etmek suretiyle sıhhatinizi vikaye, vucudunuzun faaliyetini idame edeceksiniz. Açık havada, kırlarda gezinti yaptığınız zamanlar, burnunuzdan derin nefes alınız, ve nefesinizi sizin için mümkün olabilecek kadar tutunuz; bu hareketi üç, dört, beş... on defa ve her gün tekrar ediniz.

Jimnastik yapınız. Bu suretle inkîbaza karşı da mücadele etmiş olacaksınız. İnkîbazın neler yaptığını size söleyelim: daimi yorgunluk, tenbellik yahut heyecan, kâbuslu uyku, kaşıntı, egzema, iştihasızlık. Hali-sıhhatte bulunmak için, hazım cihazınızın vazifesini sık ve muntazam surette görmesine dikkat etmek zaruridir.

Uyandığınız zaman bir bardak suyu yudum yudum içmek suretiyle inkîbazın önüne geçebilirsiniz. Çiy meyveler, yeşil sebzeler yiyiniz ve az çok spor yapınız

Uyku

Uyuyunuz ve bilhassa derin uyuyunuz. Uyku, gıdadan fazla lazımdır, kuvvetlerimizi tâmir eder. Yorgun, bitap yatarsınız, *eyi bir uyku* sizi yepyeni bir adam haline kor: uykuda kuvetleriniz tazelenmiş, zihniniz dinlenmiş ve enerjiniz canlanmıştır.

Böyle rahat bir uyku têmini için neler yapmalıdır?

Erken yatmayı ve erken kalkmayı muntazam bir îtiyat haline koymalıdır.

Akşam yemeğini, yatmadan çok saat evvel yemelidir. Eğer bu kaideyi tatbika işiniz müsait değilse hafif yemekler ve sureti-kat'iyede sebzeler yiyiniz.

Pencereleri açık brakarak uyuyunuz.

Yemek ile uyku arasında sizi teheyyüce getirecek her nevi' hadiselerden uzak kalınız.

Bütçe Muvazenesi

Bütçe, masrafın varidattan az olmasına îtina edilmek şartiyle, gayet luzumlu bir esastır.

Bütçe yapmak herkes için, bilhassa işçi sınıfları için ağır bir meseledir: *"Para yarası insanı öldürmez"*, fakat ıztırap verir ve muhakkak ki, saadeti haleldar eder.

Aile bütçesi karı ve koca arasında müşterek bir anlaşma esası üzerine kurulmalı ve gündelik küçük masraflar faslının idaresi kadının eline brakılmalıdır. Bütçenin tatbikînde yegâne gaye: asgari masraf ve âzami hüsnü-niyet olmalıdır.

Tütün, içki gibi bütün faydasız masrafları atmalı, elbiseler bir parça örselenince hemen atmayarak tâmir etmeli, temizlemeli ve uzun zaman kullanılarak asgari bir fiata mal olabimesi için de her şeyi en eyi cinsinden satın almalıdır.

Nihayet tasarruf faslı için her ay küçük bir para ayırmalıdır; bu suretle büyük mubayaat, hastalık, ihtiyarlık gibi fevkalade hallere karşı bir ihtiyat para hazırlanmış ve gayrımelhuz mali sıkıntıların önüne geçilmiş olur.

Unutmamalıdır ki, ne kadar küçük olursa olsun, ihtiyat para sahibi olmak insana emniyet verir ve işsiz kalınan günlerde bu ihtiyat, insanı el âleme avuç açmaktan kurtarır.

Sinir Hastalıkları Mutahassısı Doktor

CAHİT CEVAT

Hastalarını *her gün saat 14 den 18 e kadar Laleli* de *Şair Haşmet sokağı 27 numaradaki* muayenehanesinde kabul eder.

Salı günleri meccanen

İnsan Nasıl Yaratıldı?

Yüzümüzün Şeklini

Tercüme eden: *İBRAHİM HOYİ*

(Geçen nushadan devam)

MR. MOK— Evet, fakat hayvanlar arasındaki bu dağılmanın, parçalanmanın sebepleri ne idi?

DR. GREGORY — Kimse bilmeyor. Maamafi şurasını kat'iyetle biliyoruz ki dünya tarihinin her devresinde eski hayvan ailelerinin muhafazakârlar, terakkîperverler şûbelerinin halefleri yanyana yaşamışlardır.

MR. MOK— Nereden biliyorsunuz?

DR. GREGORY— Arziyatçılar, aynı kaya tabakasında, yâni dünya tarihinin mukannen bir devresinde teşekkül eden kaya tabakasında, her iki cinsin de fosillerini bulmuşlardır. Sıkı bir muayeneden geçirilen muhtelif devrelerdeki kaya tabakalarının hepsinde böyle muhafazakâr ve terakkîperver fosiller meydana çıkmıştır.

MR. MOK— O halde, köpek balığı sizce *berhayat* bir fosilden başka bir şey değildir.

DR. GREGORY— Şüphesiz. Esasen biz ona *yaşayan fosil* diyoruz. Amerikan sincapları da öyle. Bunlar yüzlerce milyon senede terakkî etmemiş olan hayvanlardır. Biraz evvel köpek balığını eski usul araba ile mukayese etmiştim. Maamafi küçük bir farkı ilâve etmem lazım. İlk otomobilleri bugün kullanmayoruz. Yalnız müzelerde meraka değer, antika şeyler kabilinden teşhir ediyoruz. Yaşayan fosillere gelince, onlar tıpkı el'an Rolls Royce ve Packard's larla işleyen, bugünkü otomobillerin ceddi arabalar gibidirler. Şimdi köpek balığının, söz misali, insan şekline yükselip de, yine aramızda yaşamasının mümkün olacağını kavrayabildinizmi?

MR. MOK— Olabileceğini kabul ettim. Fakat *nasıl olduğunu* kestiremedim. Asıl sadade yâni yüz meselesine gelelim: Yüzümüz köpek balığının o çirkin suratından, insan çehresinin şekline nasıl istihale etti dersiniz?

DR. GREGORY— Bunu anlamak için, evvela, balığın yüzündeki her bir noktanın, onun suda yaşamasını têmine yaradığını bilmelisiniz.

MR. MOK— Nasıl?

DR. GREGORY— Bir... Balık ince ve uzundur, yahut şerit gibidir, deyebiliriz. İşte bu sayede suda asgari bir tahrikle geçebilmek, kayabilmek için âzami bir kolaylık elde eder.

İki... kayagandır.

MR. MOK— Balığın kayagan olması nedendir?

DR. GREGORY— Balık baştan başa bir yağ ile sıvalıdır. Bu yağ balığın kendi kendine çıkardığı bir nevi' sümüktür. Bu yapışkan, pelte gibi lüzumcetli maddenin vazifesi, onun vucuduna yapışarak, sarılarak harekâtına mani' olan su böceklerini ve nebatlarını eritmektir. Yüzümüzdeki deri ile bütün vucudumuzu kaplayan deriyi balık derisinin iç tabakalarına medyunuz.

MR. MOK— Allahtan ki iç tabakalarını almışız. Yoksa biz de pullu balıklar cinsinden olacaktık.

DR. GRERORY— Dediğiniz gibi olacak başka bir şey de kalmamıştı. Çünkü, balıklar sudan dışarı çıkıp da kara hayvanları olunca, tedricen derilerinin üst tabakalarını, pulları da dahil olduğu halde kayb etmişlerdi.

MR. MOK— Siz balığın suda yaşamasını têmin eden hassalardan yalnız ikisini söylediniz. Üçüncüsü hangisidir?

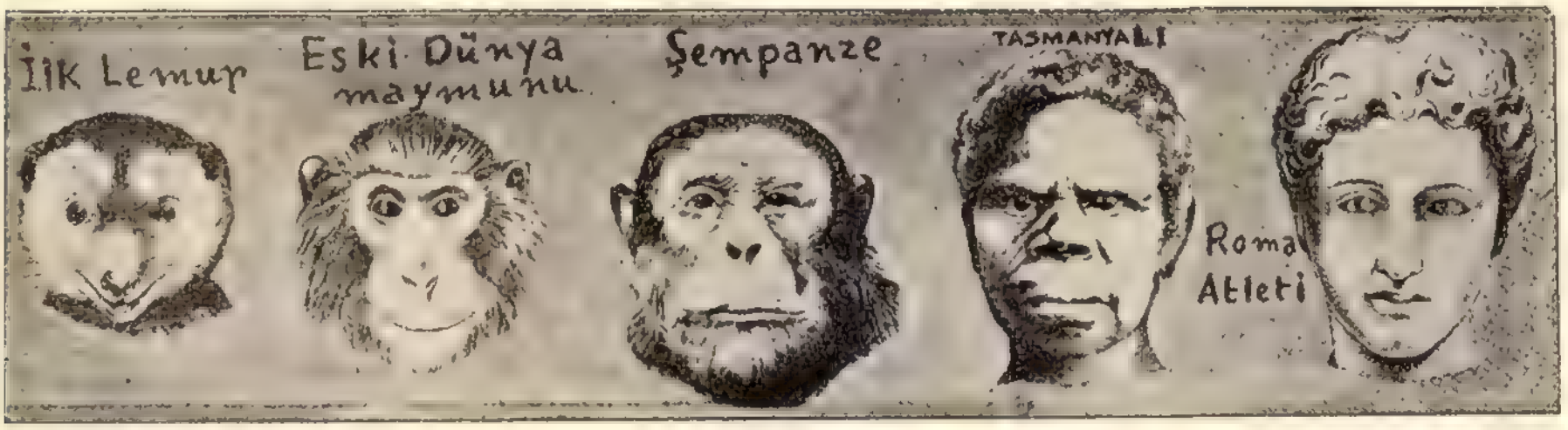

Balıktan Aldık

DR. GREGORY— Üçüncüsü çok mühimdir. Bu onlara suda teneffüs etmelerine imkân veren galsama (1) sistemidir.

MR. MOK— Biliyorum. Fakat bununla insan arasındaki münasebet ne? Suda yaşamayoruz, galsamaya da ihtiyacımız yok. Biz ciğerlerimizle teneffüs ederiz.

DR. GREGORY — Münasebetini arz edeyim. Kendi başlarımızda bu galsama sistemi bakîyesinden bir parça hubulü-savtiyenin uzandığı kutuyu, *gırtlağı* teşkil etmiştir. Bu bakîyeden diğer bir parça, hırkıra kemiğinin tam altında yerleşmiş olan, ve büyümemizde nâzım vazifesini gören thyroid guddesidir. Bu galsama makinesinin bakîyelerinden diğer kısımlar da bademciklerimizle salya guddelerimizi meydana getirmiştir. Gırtlak, yahut ses kutusu balığın galsama kavislerinden birinden alınmıştır. Thyroid (tiroid), bademcik ve salya guddeleri de esasında balığın galsamalarını teşkil eden iç derinin cepleri idi.

MR. MOK— Bütün bunları ispat edebilirmisiniz?

DR. GREGORY—Şüphesiz. İşte ispatı. Bir cenin neşvünemasının dördüncü haftasında ne bir gırtlağa, ne de thyroid, bademcik ve salya guddelerine maliktir. Halbuki bir balık gibi galsama cepleri ve galsama kavisleri vardır.

MR. MOK— Peki, bunlar sonra ne oluyor?

DR. GREGORY — Galsama cepleri çocuğun thyroid, bademcik ve salya guddeleri haline geliyor. Galsama kavsi de gırtlak şekline istihale ediyor. (Yâni orta kulağın küçük kemikleri, ve ses dalgalarını dışarı tabakadan içeri kulağa îsal eden kısım, ki çene kemiğinin içinin kıkırdaklı yeridir). Esasen cenin muhtelif devrelerinden beri tâbîb edegeldiği tekâmülün kesif ve karışık eşkâlini arz eder. Cenin-de şu bariz karakteristik seyr müşahede olunur: Tek höcreli mahluk, solucan, balık, zülmaaşeyin, kertenkele, kıllı memeli hayvan, maymuna benzeyen kısa bacaklı mahlûk ve nihayet insan.

MR. MOK—Yukarıda bahs ettiğiniz eşkâl, ve yahut, anladığıma göre, nişaneler neden karışıktır?..

DR. GREGORY— Çünkü, cenin bu muhtelif devrelerin her birinde muhtelif hayvan tiplerinin doğmayan yavrusuna benzer. Büyümüş yavrularına benzemez. Benzese idi, nişaneler daha vazıh olurdu.

MR. MOK— Balığın bizim ecdadımız olduğuna dair bir delil varmıdır?..

DR. GREGORY— Çok. Büyümüş bir mahlûkta kalb, baştan boyun vasıtasiyle ayrılmıştır. Dört haftalık bir ceninde boyun yoktur. Kalbi balıkta olduğu gibi tam galsamaların arkasındadır. Bir başka delil de bizim *çifte kafatası* bakîyelerine malik olmamızdır.

MR. MOK— Bir başın içinde diğer bir baş mı demek isteyorsunuz?...

DR. GREGORY— Evet. Fakat tamamiyle değil. İlk balıklardan bir çoğunun iki tane beyin mahfazaları vardı. İç mahfazanın esas vazifesi beyni ve asap aksamını muhafaza etmekti. Dış kabuk suya

(1) Balıkların başlarının iki tarafındaki kulaklar.

(Devamı 78 inci sahifede)

Mektepte Kooperatifçilik Terbiyesi

Dr. C. Nasuhi Beyin Mutaleası

Bu pek ehemmiyetli mesele ile meşgul olan Maarif Vekâleti M. T. T. Heyeti kooperatifçi Dr. C. Nasuhi beyin fikrini sormuştu. Nasuhi Bey M. T. T. Heyeti reisliğine yazdığı mutalea mektubunun bir suretini lutfen "Muhit" e de göndermiştir.

Dr. C. Nasuhi bey "Bir rapor, üç konferans" ismindeki eserinde mevzu' ile alâkadar noktaları işaret ettikten sonra sırf mektepte verilebilecek kooperatifçilik terbiyesi hakkındaki fikirlerini bildiriyorlar. Bu kısmı sütunlarımıza geçiriyoruz:

GEÇMİŞTEKİ temennilerimi göz önüne getirerek şimdi Maarifçe yapılmasını münasip gördüğüm şeyleri müsaadenizle şöylece tespit ve arz etmek isterim:

Mektepte kooperatif, dışarda geniş cemiyet muhitinde tatbikîni bulacak tarzda öğretilmelidir. Bu noktai-nazarı prensip olarak aldıktan sonra, mektepleriin tahsil nevi' ve derecelerine göre hareket etmek zarureti kendiliğinden hasıl olur. Umumiyetle öğretmek ve terbiye etmek için vasıtalarımızı şöylece sayabiliriz:

1. Kitap, mecmua, gazete ile yazıcılık
2. Konferans ve ders halinde nazari tedris
3. Doğrudan doğruya tatbikî mahiyette kooperatifi yaptırmak ve yaşatmak
4. Kooperatif günleri, kooperatif haftaları, katılma günleri ve katılma haftaları tertib etmek.

Bu vasıtalardan birincisi memleketimizde kendiliğinden almış yürümüştür. Maarif Vekâleti bu neşriyata şu veya bu şekilde arka çıkabilir. Fakat ayrıca mektep tedrisatı için en muvafık eserleri tâyin etmek de lazımdır.

Nazari tedrisatta, kooperatifin maddece ve iktisatça menfaat zıddiyetlerinden hasıl olmuş büyük cemiyet dâvasının hallinde nasıl bir vaziyet aldığı noktai-nazarından hukukîyatı, nazariyatı, teşkilatı, idare ve muhasebesi öğretilecektir.

Tatbikî mahiyette kooperatifi yaşatmağa gelince: hangi tahsil derecesinde ve hangi nevi' mektepte ne nevi' kooperatif kuracağımızın eyice belli edilmesi lazımdır.

Kooperatif günleri, kooperatif haftaları, katılma günleri ve katılma haftaları, tatbikî mahiyette yapılacak işlerin bir parçasıdır. Sınırı çizilmiş bir zaman içinde belli bir dileğin gittikçe daha geniş kalabalıklar tarafından benimsenilmesi için yapılacak birçok şeyler vardır. Kooperatif mümkün olduğu kadar geniş halk kitlelerini iktisat ıztıraplarından korumak gayesiyle hareket ettiği için, hiç olmazsa yılda bir defa kendisini derleyip toplayıp, vaziyetini bir yıl evvelisine nazaran daha ziyade sağlamlaştırmak ve kendisine katılan kimselerin sayısını bu vesile ile bir az daha arttırmak isteyecektir.

Şimdi, bu vasıtalarla mekteplerin tahsil derece ve nevi'lerini kale alarak nasıl hareket edeceğimizi belli edelim:

1) *İlk mektepler.* Şehirde başka türlü, köyde başka türlü hareket etmek lazımdır. Şehir ilk mekteplerinde umumiyetle (geçinme kooperatifi) kurulabildiği halde köy ilk mekteplerinde, köy muhitinin yetirim (istihsal) işleri dikkate alınarak hareket edilmelidir. Mustahsillerin (yetiricilerin) yer yer daha ziyade alâkalandıkları meseleler, bu kooperatiflerin mevzuunu meydana getirecektir. Mustahsiller (yetiriciler) birlikte satış yâni mahsullerin tek elden sürümü ile meşgul olmağa alıştırılacaktır. Bunları daha dar mektep muhitinde köy çocuklarına kooperatif kurdurarak yaptırmak lazımdır. O halde köy mektebinde mustahsillere (yetiricilere) mahsus olarak *kazanma kooperatifleri* ni taklid edecek dernekler kurmak daha muvafıktır. Köylü, çarşı mataını da tek elden tedarik etmeğe iletilebileceğine göre, bu mektep kooperatifinde istihlâk (bitirim) işleriyle de meşgul olunmasına imkân vardır. İlk mekteplerde kooperatif nazariyatı yoktur.

(Devamı 73 üncü sahifede)

Çifte Şahsiyetler

Bir insanda çifte şahsiyet olabilirmi? Bir Amerikalı muharrir bunu mizahi şekilde ispat ediyor.

Ben ancak keyfime bakmak istediğim halde öteki: "Haydi iş başına!" deye beni tehdid eder.

BEN kendimi bildim bileli iki benliğim vardır. Ta çocukluğumda bu iki şahsiyetten biri kırlarda koşar, oynar, kurbağa avlarken öteki: "Ders vakti oyun olmaz! Haydi, mektebe!» deye tevbih ederdi. Her gün bu mücadele tazelenir. İkinci galebe eder, birinciyi yakasından sürükler, derse götürür. Birincisi: "Ben

Muharrirler iş adamlariyle istihza etmek suretiyle müteselli olurlar.

kurbağa avlayacağım. Ben lise tahsili istemem, Darülfünun tahsili istemem" deye ağlaya dursun, ikincisi onu bütün tahsil devrelerini ikmal etmeye icbar etti ve sonra da: "Sen muharrir olacaksın" deye emr etti.

İşte muharrir oldum. Bu meselekten hiç hazz etmem. Birinci şahsiyetim "ben" kumsallarda, gazinolarda, tenis kortlarında vakit geçirmek istediği halde öteki onu gazete müdürlerinin karşısına sürükleyor; ağzında müthiş bir pipo, güzel bir kâtibeye mektup dikte eden müdürlere meram anlatmaya icbar ederken o zavallı merak ediyor: "Acaba müdürler o güzel kâtibeleri nerde buluyorlar, o güzel kızlar da o müthiş pipolara nasıl tahammül ediyorlar?"

Muharrirlik hiç de hoş bir meslek değil. İş adamları eyi giyinmek, otomobil sahibi olmak hususunda bizi çok geri bırakıyorlar. Biz de onlarla istihza etmek suretiyle müteselli oluruz, en çok istihza eden de en ziyade şöhret ihraz eder, fakat yine iş adamlarının refahına yetişemez. İşte birinci "ben" bu cihetleri melulane teemmül ederken öteki "ben" i makaleler, piyesler yaz-

Müdürler o güzel kâtibeleri ve o müthiş pipoları nerden bulurlar?

maya, konferanslar vermeye icbar ediyor. Ben birinci şahsiyetimde ancak keyfime bakmak istediğim halde öteki: "Haydi iş başına!" deye beni tehdid eder durur.

Pek elim bir vaziyet, değilmi?

GREV

Yazan: HİKMET TURHAN

İR kış sabahı, trene yetişmek için eski bir yaylı arabaya binmiş, istasyona gidiyordum. Bulunduğum kasaba ile ıstasyonun arası üç günlüktü. Yakın zamanlara kadar şehirlerimiz arrasında yaylı arabalar işlerdi, şimdi otomobillerle bir iki saate kestiğimiz yolu o zaman bu arabalarla ancak iki üç günde alabiliyorduk.

Fena ve tehlikeli bir hastalığa yakalanmıştım, bulunduğum kasabanın doktorları hastalığımı teşhis ve tedavi edemeyorlardı. Vine böyle bir gün yatakta ateşler içinde kıvranıyordum, ziyaretime gelen doktor beni eyice kir kere daha muayene ettikten sonra:

— Dostum, doğrusu size çok acıyorum, bir aydan beri hep böyle yatakta yatıyorsunuz. Ne hastalığınızı teşhise ne de sizi burada tedaviye imkân vardır. Bu şekilde hastalık devam ederse, çok geçmeden muhakkak ölürsünüz.

Ölüm sözünü duyar duymaz irkildim, sinirlerim gerilmiş, gözlerim açılmıştı.

— O halde ne yapmalıyım doktor? deye sordum. Doktor ciddi bir vaziyet alarak:

— Yapılacak şey basit: kalkıp İzmir e gitmek ve kendinizi tedavi ettirmek.

— Çıldırdınmı doktor? Bu halde ve bu karlı havada benim gibi bitkin bir hasta nasıl yolculuk edebilir?

— Yaşamak isteyorsanız yola çıkmanız lazım!

— Ya çıkmazsam?

— Ölürsünüz.

Yatağımın içinde oturmuş düşünüyordum. Doktora hak veriyordum, burada mahiyetini anlayamadığım, doktorların da anlayamadığı bu hastalık beni öldürecekti, ben daha gençtim ve yaşamak isteyordum.

Genç yaşında ölümü kim arzu eder? Kendimi topladım, ne olursa olsun, İzmir yolculuğunu gözüme aldım, uşağımla kasabanın biricik eski harap hanını işleten arabacı başıyı yanıma çağırttım.

Arabacı Ali efe eski bir yeniçeriyi andıran kırkbeş elli yaşlarında palabıyıklı pehlivan yapılı kıranta bir adamdı; beni görür görmez:

— Geçmiş olsun, bey, hastalık amma da uzadı ha! Eyi olup kalkın da «Kestenelide» yine bir âlem yapalım. Hastalık, yatak size hiç yakışmayor.

Acı acı gülümsedim, ve:

— İnşallah efe, eyi olup kalkayım da bir değil birçok âlemler yaparız. Sen her şeyden evel bana rahat, hayvanları acar bir yaylı araba bul...

Ali efe şaşırmış, yüzüme bakıyordu.

— Arabayı nideceksin ki Bey?...

— İzmir e gideceğim, Ali efe.

Ali efe kim bilir, belki de beni çıldırdı sanıyordu.

— Sen ne diyorsun bey, İzmir de ne yapacaksın?. Bu havada İzmir şöyle dursun sen kapıdan dışarı bile çıkamazsın.

— Doktorlar söyledi, Ali efe. İzmir e gideceğim, sen ötesine karışma; bana bir araba bul, yarın sabah beni erkenden yolcu yap.

Birçok maceralar geçirmiş olan bu mert ve samimi adam kulaklarına inanamayor gibiydi.

Bana âdeta yalvarır gibi:

— Bu sevdadan vazgeç bey! Bu havada yola çıkılmaz; sen doktorların her söylediğine kulak verme, seni fazla korkutmuşlar; hele havalar bir düzelsin, bir şeyciğin kalmaz.

Bağırarak:

— Olmaz Ali efe, sen dediğimi yap, beni fazla söyletme, dedim.

Ali efe ellerini oğuşturuyor, başını sallayordu. Kapıdan çıkarken:

— Allah yardımcın olsun, gari günah benden gitti; deyerek uzaklaştı.

Bütün gece gözlerime uyku girmedi, hep yolculuğu, yol yorgunluğuna nasıl tahammül edeceği-

mi düşünüyordum; arabanın geçeceği yollar berbat dağ yollariydi, mevsim dolayısiyle her taraf karla örtülü idi; azgın kurtların dolaştığı ormanlar içinden geçecektik. Yaşamak için bütün bu tehlikeleri gözüme alıyordum. Her şeyim hazırlanmıştı, alaca karanlıkta araba kapının önüne gelmişti.

Arabaya yatak battaniye ve yastıkları koydular, bir gocuğa sarılmış olan arabacı ile uşağım koltğuma girerek beni arabaya bindirdiler: hareket etmeden evel, İzmir de bulunan bir dostuma şöyle bir telgraf yazdım: «Dört gün sonra İzmire trenle geliyorum, hastayım, beni istasyonda bekleyin!» Bu telgrafı uşağıma vererek: «Ben gittikten sonra bunu telgraf haneye götür ve çektir.» deye tenbih ettim.

Arabacı ile uşağım koltuğuma girerek beni arabaya bindirdiler.

Arabacı kamçısiyle havada bir daire çizdi, hayvanlar bu işaret üzerine hareket ettiler, kasaba uykuda gibiydi, hiç bir taraftan bir ses duyulmayordu; kasabanın son kenar evlerini de arkada braktıktan sonra karlarla örtülmüş kasabaya son bir defa daha baktıktan sonra içimi çekerek kendi kendime:

— Sağ olarak ayrıldığım bu kasabayı acaba bir daha görmek nasip olacakmı? diyordum.

Arabada rahatım çok eyi idi, sıkı sıkı sarılmış olduğum için soğuktan müteessir olmayordum, temiz kar havası ciğerlerime girdikçe hafifleyor, açılır gibi oluyordum. Üçüncü günü akşamı yollarda hiç bir arızaya uğramadan istasyonun bulunduğu kasabaya gelmiştim, fena halde yorgundum. Kendi kendime:

— Daha şurada bir günüm kaldı; dişimi biraz daha sıkar, İzmir de rahat ederim, deye avunuyordum. Geceyi pis bir han odasında isli bir idare lambasının ışığında geçirdim, ne olur ne olmaz deye İzmir deki arkadaşıma «geliyorum» deye bir telgraf daha çektim. Ben bu istasyondan erkenden hareket edecektim. Yolculuk sırasında gözüme uyku girmediği için bütün gece uykusuz kalmıştım, sabahı iple çekiyor gibi idim, erkenden istasyona gittim; bilet almak için istasyon me'muruna müracaat ettim, istasyon me'muru ciddiyetle:

— Maalesef trenler işlemeyor. İzmir e gidemeyeceksiniz.

Telaşla sordum:

— Niçin?

— Çünkü bütün istasyon me'murları ve ameleleri bu sabahtan iytibaren grev ilan etmişlerdir.

Dizlerimin bağı çözülmüştü, sendeleyordum, yıkılır gibi sandalyanın üzerine oturdum, me'mura ağlarcacasına:

— O halde şimdi ne yapmalıyım? Ben burada nasıl kalabilirim? bana bir çare bulun; deye yalvardım.

İstasyon me'muru halime acımıştı:

— İki gün daha yolculuğa katlanacaksınız, buradan (....) istasyonuna, gidecek, trene binerek İzmir yerine Istanbul a gideceksiniz; geldiğiniz arabayı kaçırmayın, çünkü burada bulunmasına imkân yoktur.

Evet, yapılacak başka bir şey yoktu, iki gün daha araba yolculuğuna katlanacak, Istanbul a gidecektim. Arabacı ile ikinci bir pazarlık yaptıktan sonra yola çıktım. Üçüncü gün trene binerek geceleyin Istanbul a geldim, bir otele giderek yorgunluğun verdiği takatsizlikle deliksiz bir uykuya dalarak sabahleyin uyandım.

(Devamı 78 inci sahifede)

Amerikada Millî Nişancılık Maçları.

Perry kampında nişancılık tâlimleri.

SON büyük muharebeye kadar Amerika Birleşmiş Cumhuriyetlerinde askerlik hayatı inkişaf etmemiş iken, şimdi, hukûmetin her türlü teşvîk ve faaliyeti ile bu heves geniş mîkyasta ehalinin ruhlarını sarmaya başlamıştır.

Geçen sene Amerika hukûmeti muhtelif nişancılık kurs ve maçları têsis etmiştir. OHİO hukûmetinde Perry kampında yapılan büyük bir milli nişancılık maçına 4000 kişi (erkek, kadın, yaşlı, çocuk) iştirâk etmiş ve muhtelif narî silahlarla 2.000.000 mermi atılmıştır.

Geniş bir ova ortasında, Eric gölünün bir tarafında, çadırlardan âdeta bir şehir têsis olunmuş, bunun bir kısmı kadınlara tahsis olunmuştu.

Hedefler 2 mil mesafeye kadar muhtelif merhalelerle dikilmişti. Tabancadan, en yeni tayyare müdafii silahlara kadar her türlü makinalı tüfekler istîmal olunmuştur.

Sivil nişancılar kulübü reisi Mr. Samuel.

Perry Kampında silah tâlimi yapan kadınlar.

Tayfasız Gemi Nasıl Yürür?

ŞİMDİ tayyarelerin bombalarına hedef olarak radyo ile yürütülen, tayfasız, eski gemileri kullanıyorlar.

Sağda görülen gemi, Amerikanın eski bir muhribidir. İçinde radyo kontrol cihazları konmuştur. Hareketi idare den cihaz da arkadan gelen başka bir geminin kaptan köprüsündedir. Aşağıda görülen küçük zabitin önündeki kutu radyo kontrol cihazıdır. Bir takım anahtarlar vasıtasiyle tayfasız geminin hareketleri idare edilebiliyor.

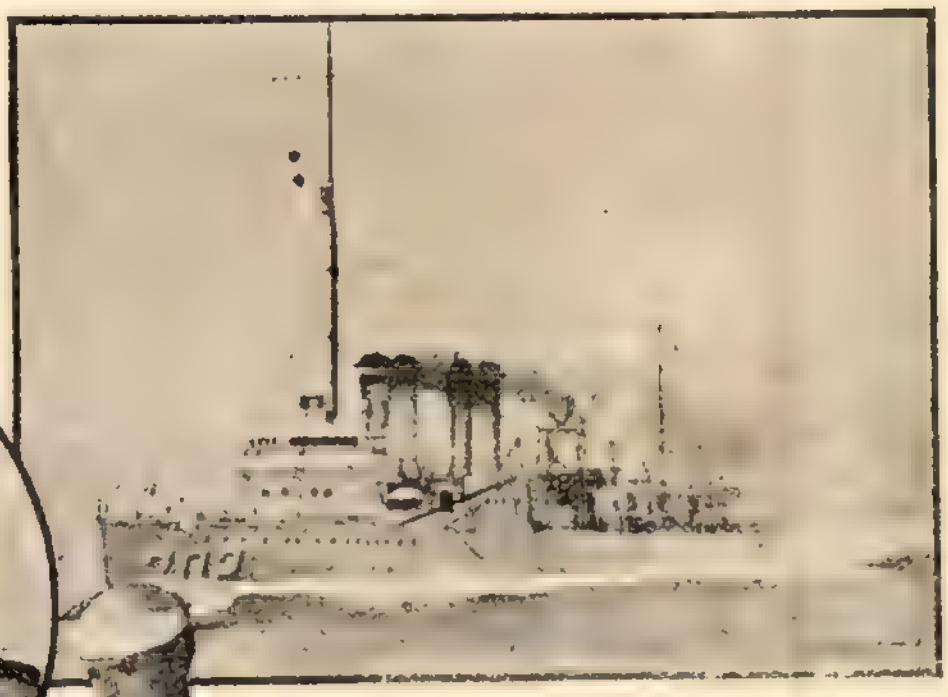

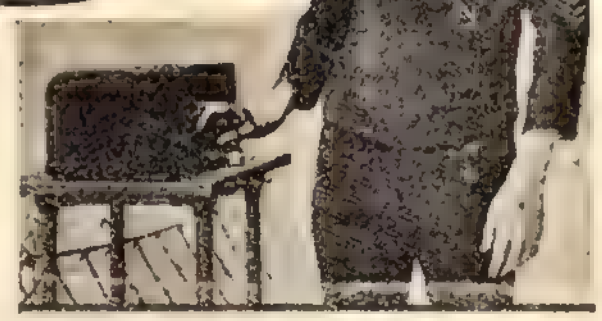

Tayfasız gemi evvela altı mil üzerinden harekete başlar, sonra bu sür'ati çoğaltılır, 30 mile kadar çıkar. Böyle tam sür'atle giderken, istenilen anda, durdurlabiliyor. İmdada çağırmak için düdük de çaldırılabiliyor.

Solda görülen geminin bacalarına mâdeni şapkalar takılmıştır, bunlar tayyarelerden atılan bombalardan birinin makineyi tahrib etmesine mani' olmak içindir.

Fen sayesinde, insan hayatı tehlikeye atılmaksızın, en tehlikeli muharebe tecrübeleri yapılabilmektedir.

Camdan yapılmış bir buhar makinası

Gördüğünüz adam yetmişüç yaşındadır. Amerikanın en ihtiyar camcısıdır. 374 parça camdan bir buhar makinesi yapmıştır. Bunları yapmak için onbir ay çalışmıştır. Makinenin ispirto lambasiyle ısıtılan bir cam kazanı vardır. Burada bir beygir kuvvetinin yirmide biri kuvvetinde buhar hasıl oluyor. Bu kuvvetle makina işleyebiliyor. Bu cam makinada buharın bütün tesirleri ve diğer her türlü hareketler gözle görülebilmektedir.

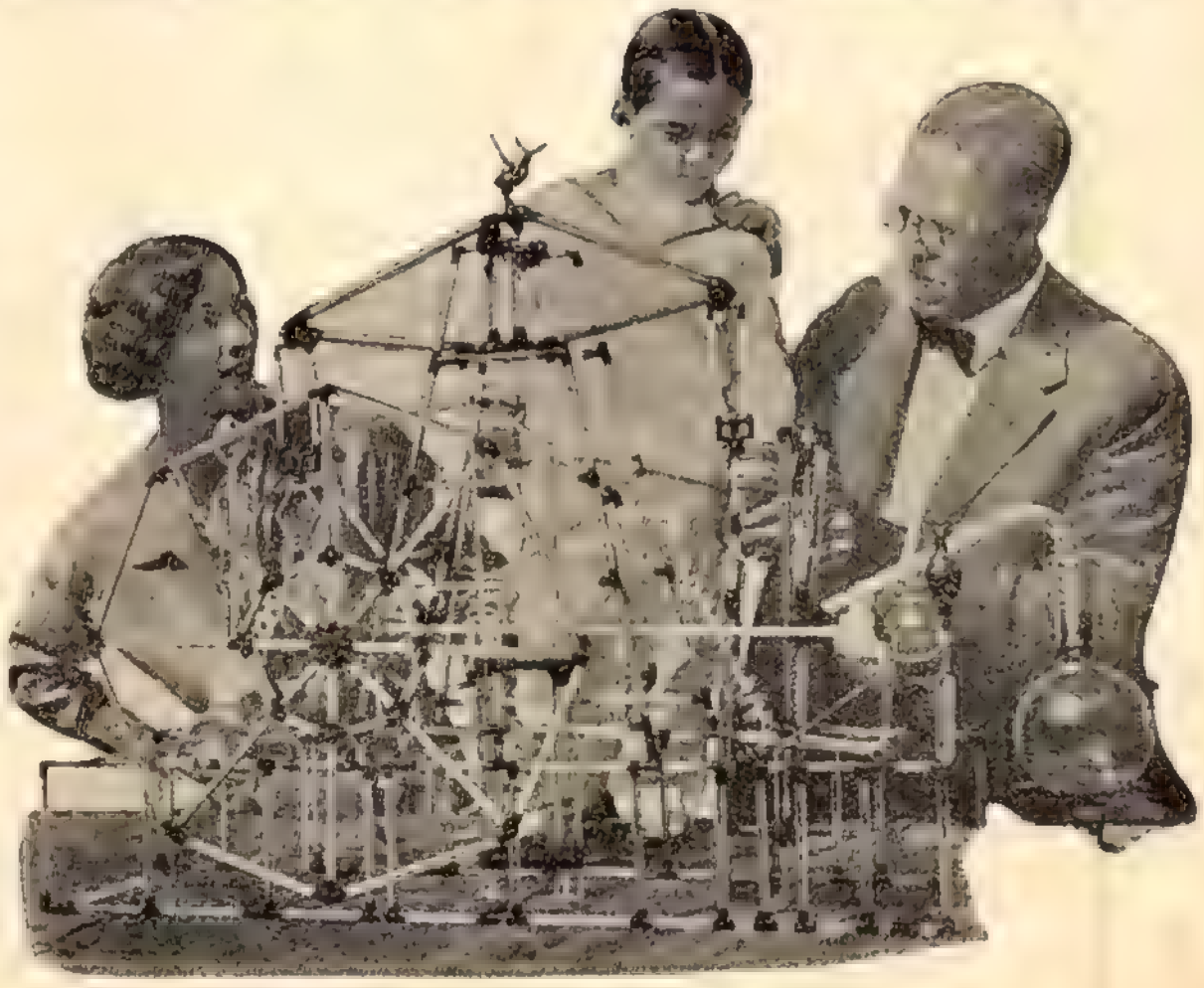

Gençler İçin Hangi

İNSANIN vucudu, gençliğinde tekemmül eder. Gençlik, binbir türlü inkişaf temayüllerinin şiddetlendiği zamandır. Spor, vucudumuzun genç ve taze a'zasının kuvvetlenmesine, tamamlanmasına hizmet eder;

Vucut neşvü-nemasının en kuvvetli vasıtaları arasında bulunan sporun muhtelif aksamı içinden atletik sporları tercih edebiliriz. Yalnız bunda çok dikkatli davranmalıyız. Çünkü: vucudun büyümesi için elzem olan enerjiyi sui-istiymal ettiren zararlı sporlar da vardır.

Atletik sporlar sarf ettirdikleri kuvvetin derecesine göre eyi veya fena olabilirler. Kuvvet şu şekillerde sarf edilir:

1— Vucutta birikmiş olan kaloriyi yakmak suretiyle.

2— Vucudu - bilhassa mücadele sporlarında - kabiliyetinden fazla mesaiye sevk etmek suretiyle..

3— Bilerek bilmeyerek hiss edilen heyecanla, ümitle, korku ile, terakki ve tekemmül gayretiyle, muvaffakiyet ve ademi-muvaffakiyet endişeleriyle..

Bunlardan ikinci ve üçüncü kısımlar, daha fazla enerji sarf ettirdikklerinden zaralıdırlar. Daima hatırda tutulmak iycab eder ki başlangıçta vucudun bütün huceyreleri bir tahavvül devresi geçirmektedirler. Bu tahavvül, sür'atli inkişaflardan, yeni yen faaliyetin başlamasından ve bir takım guddevi ifrazatın kan cereyanına karışmasından ibarettir. Bu tarzda inkişaf eden huceyreler, tabii bir şekilde yavaş yavaş tekemmül gösterenler kadar kuvvetli olamazlar. Gayritabii olmayan her türlü didişmeye tahammül gösterdikleri halde günün birinde luzumsuz gibi görünen her hangi bir mesai karşısında, birdenbire duruverirler.

Adalât, sinirler ve kemikler, hareket ve sîkletin te'siriyle en yakından alâkadar bulunan aksamdır. Bunlar daima kuvvetli olmalı ve her türlü tazyîkle karşılaşmaya hazır bulunmalıdır. Sağlam adale, hafif ve takallûs halindedir. Kemikler büyük, özlü ve elastiki olmalıdır. Kemiklerin en çok inkişaf gösterdiği yerler, bilhassa çok mühimdir. Neşvü-nema bulan gudrufi parçalar, gençlikte tahavvüle uğrayan ifrazat guddeleriyle sımsıkı birleşmişlerdir. Binaenaleyh, bunların yeni kuvvetlere mütesaviyen ma'ruz kalmamaları tehlikelidir.

Zorlanmaya ve hırpalanmaya sebebiyet veren atletik sporlar şunlardır:

Mukavemet ve tahammül iycab ettiren sporlar, sert sadmelere ma'ruz brakan sporlar, mücadele sporları...

Zorlanmaya ve hırpalanmaya sebebiyet veren sporlar:

50-100 metreden fazla mesafe arasında koşular,

35-65 metreden fazla mesafe arasında yüzmeler,

5-10 kilometreden fazla mesafe arasında bisiklet koşuları ve buna mümasil diğer şedit sporlar...

Sert sadmelere ma'ruz brakan sporlar şunlardır:

Vasati hadden uzun ve yüksek atlamalar, ve yine vasati mesafelerden fazla her nevi' atmalar...

Mücadele sporları şunlardır:

Futbol, güreş, boks, basketbol v.s.

İster hususi, ister resmi teşkilatla olsun, çocuğu luzumundan fazla yoran mücadele sporları çok defa mekteplerde başlar. Bu sporlarda gayet tabii olan rekabetler, çocukları yıprandıran sebeplerdendir.

Bedeni hareketlerde şu üç kısım bilahassa faydalıdır:

1— Şahsi tecrübelere esas olan hareketler,

2— Fasılalı sporlar,

3— Eğlence sporları...

Şahsi tecrübelere esas olan hareketlerde genç çocuk, diğer gençlerle değil, kendisiyle, zamanla, mesafe ile, sîkletle rekabet eder. Bunlar gencin fazla yoruldu-

Sporları Tercih Etmeliyiz?

ğu zaman terk edebileceği sporlardır. Mania aşmak, sıçramak, atlamak gibi.

Fasılalı sporlar: beyizbol, voleybol, tenis, golf, v.s. gibi zaman zaman dinlenme fırsatları bulunan oyunlardır.

Eğlence sporları ise; danslar, yüzüşler, kızak, at binmek, kürek çekmek teşkil eder.

Küçük olempik oyunlar tesmiye edilen sporlardan hangilerinin münasip olacağı başlı başına bir mes'eledir. Bunda nazarı-iytibara alınacak şey, bütün uzuvları birden inkişaf ettirebilmektir. Yalnız birine munhasır olan ihtimamın hiç bir faydası yoktur. Her nevi' sporun bünyde yaptığı terakkî esaslarını eyice bilmek lazımdır.

Sür'at koşusu, uzun atlama bacağın kuvvetini, mania aşmak insicamı, beyizbol kolun kuvvetini, basketbol murakabayı te'min eder. Bir genç için bu tecrübelerden hiç biri hiç bir zaman zararlı olamaz...

Zararsız hatta nafi' egzersizler, ifrat derecesine vardırıldığı veya sui-istiymal edildiği takdirde, elbette muzır bir hale gelirler. Bilhassa şedit sporlar hiç bir zaman musamaha ile karşılanmamalıdır.

Muallimlerin ve ebeveynin, gençler gurupundan şampiyon seçmeye çalışmaları başlı başına bir hata teşkil eder. Daha bu yaşta iken, sadece bedeni liyakata kîymet verilmemesi ve gayretlerin hiç bir zaman tek bir sa'y üzerinde tekasüf ettirilmemesi lazımdır.

Kızların spor programlarındaki müfrit şekilleri ıslah etmek için erkeklerinkinden fazla tedbire luzum yoktur. Fakat bu, iki cinsin bilatefrîk beraber oynaması ve birbirine rekabet etmesi lazımdır demek değildir. Erkeklerin, kızların hareketlerini ta'kîb etmeleri bile muvafık görülemez. Yalnız, iki cinsin ihtiyaçları, kabiliyetleri, tahammülleri umumiyetle aynıdır ve bu iytibarla aynı tedbirler kâfi görülebilir.

(Eyi) ve (fena) deye sınıflara taksim edilen sporlar için - fertlere ve onların ahval ve şeraitine göre - ayrı ayrı programlar tanzim olunmuştur. Bu program her hangi bir çocuğa tatbîk edilirken şu cihetler nazarı dîkkate alınmalıdır:

1— Çocuk, men' edilen sporlarla gizli gizli meşgulmüdür?

2— Çocuk, tatbikî arzu edilen sporlardan birini veya bir kaçını ihmal ediyormu?

3— Çocuk, programı içinde yalnız her hangi bir sporamı istisnai bir alâka gösteriyor ve bu alâkası tekemmül için ümit veren bir haldemidir?

4— Acaba çocuk, hiç biriyle alâkadar olmaktan hoşlanmayormu?

Gençler, hattâ büyükler için en eyi spor yüzmedir. Umumi hıfzı-sıhhat şartarı altında onun kadar mükemmel hiç bir spor yoktur. Her şeyden evvel, yüzme eğlencelidir. Sonra faydalı sporların en kolayıdır. Hemen hemen bir sene içinde öğrenilebilir. Bu spor, ciğerleri tamamiyle havalandırır ve göğse genişlik verir. Suyun tazyikî, çok faydalı bir masaj haline geçer. Havadan suya, sudan havaya dönerken hararetin geçirdiği tahavvül çok sıhhi faydalar te'min eder. Yüzme, vucudun sîkletini artırmaya yaradığı gibi güzelliğini de te'min eder.

Dans, vucudu tekemmül ettiren sporlar arasında, yüzmeden sonra gelir. Bacaklarında gayrıtabii vaziyetler bulunmadığı müddetçe, çocuklar için dans kuvvet, hareket, ahenk ve zarafeti itmam eden bir spordur.

Son söz olarak şunu söyleyeceğiz: çocuklarınızın meşgul olacağı sporlara ait bir program yaparken, onların hangi sporlardan daha ziyade hoşlandıklarını öğrenmelisiniz. Ancak bundan sonradır ki, çocuğunuzun bu temayülünü de nazarı-dîkkate alarak fenni ve sıhhi bir program tanzim ve onu muvaffakîyetle tatbîk edebilirsiniz.

Müfide Muzaffer.

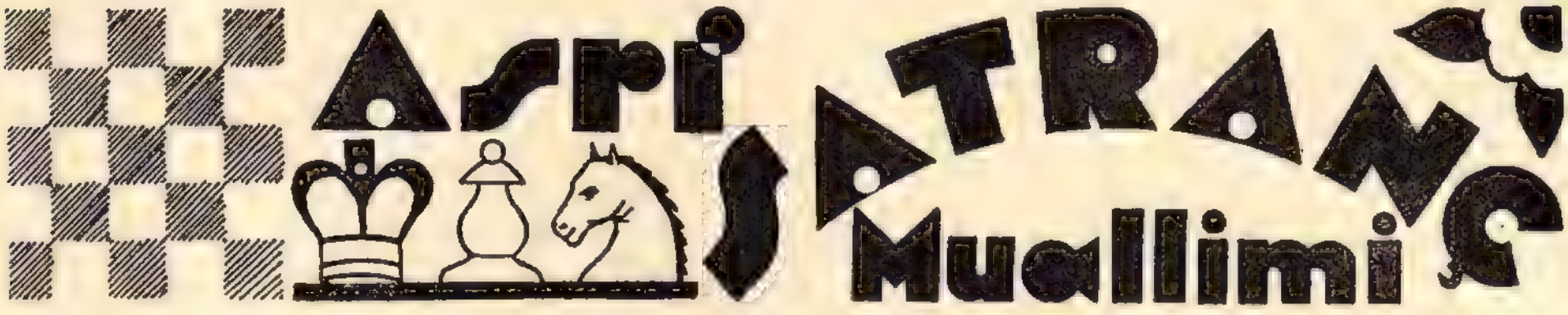

(Geçen nushadan devam)

haberi verilmemiş olduğu oyunun devamı esnasında nazarı-dikkati celb edrse şahın istendiği hamleye kadar olan hamleler geriye alınır. Eğer bu husus tespit edilemezse oyun bozulur.

7— Münteha oyunlarında bir oyuucu tefevvukuna güvenerek oyunu kazandığını nazarî olarak iddia ederse hasmı oyunun elli hamlede mat edilmesini talèb edebilir. Bu elli hamle zarfında mat edilemezse oyun kayım add edilir.

8— Yekdiğerini müteakîp elli hamle zarfında hiç bir taş alınmadığı gibi bir piyade de hareket ettirilmemiş olursa her oyuncu oyunun kayım olduğunu iddia edebilir.

Her hangi bir piyadenin hareket ettirilmesi ve yahut alınmasiyle evvelki sayıların hükmü kalmayıp hamleler yeniden sayılmağa başlanır.

9— Oyunculardan birisi aynı hamleyi üç defa tekrar ederse oyun kayım olur.

10— Bir oyuncu evvelce oynanmış olan bir piyadeyi diğer bir hamlede iki hane sürerse hasmı isterse kabul eder, istemezse hamleyi geriye aldırır.

Oyunun Adap ve Erkânı

1— Oyun esnasında sigara dumanını hasmının yüzüne üfleme.

2— Taşları parmaklarının arasına alarak kararsız bir surette öteye beriye gezdirme. Oynayacağın haneyi kararlaştırdıktan sonra elini kaldır ve tuttuğun taşı hemen mukarrer olan haneye sükûnetle koy.

3— Oynadığın hamleyi kat'iyen geriye alma. Bu husus seni dikkatsizliğe sevk eder.

4— Oynayacağın hamleyi yüksek sesle ve yahut parmaklarınla hesab etme. Planının keşf edilmesine sebep olur.

5— Kazandığın bir partiyi müteakîp hasmını tenkîd etme.

6— Hasmının fazla düşündüğünden dolayı sabırsızlık etme.

7— Galip geldiğin zaman sürur ve mağlup olduğun zamanlarda teessür eseri gösterme.

8— Mağlubiyet anında hasmına karşı hiç bir mâzeret serd etme.

9— Bir taşın oynanmasına karar verdiğin zaman bundan daha eyi bir hamle olup olmadığını düşün. Fakat daha muvafık bir hamle bulmak için hasmını da beyhude yere intizarda brakma.

10— Hasmının hatalı bir hamle oynayacağını kat'iyen hesab etme.

11— Kayb ettiğini hiss ettiğin bir partiyi vaktiyle terk et.

12— Hasmın müdafaası dolayısiyle hedefine vasıl olamayacağını hiss ettiğin bir planın devamında ısrar etme.

13— Yalnız beyaz yahut siyah taşlarla oynamağı ve yahut silahlardan birisini diğerine tercih etmeyi âdet edinme. Mesela: Atı tayyareye ve yahut tayyareyi Ata tercih etmeğe alışma. Ve bu suretle tercih ettiğin bir silahı kayb etmek düşüncesiyle faydayı mucip olan bir taş kırışma fırsatını kaçırma.

14— Oyununu terakkî ettirmek istersen her zaman kuvvetli oynamağa çalış ve eyi düşünerek oyna.

15— Mağlup olmaktan utanmayarak daima kuvvetli oyuncularla oyna. Kuvvetli oyuncularla oynanan oyun bilgiyi artırır.

16— Seyirci vaziyetinde bulunduğun zaman oyuna karışmayarak bitaraflığını muhafaza et. Oyuncular tarafından bir fikir sorulsa dahi seyircilerin oyunculara nazaran sathi düşüneceklerini ve serd edilen muhalif bir fikir ile oyuncuyu bir hataya sevk edeceğini nazarı-dikkate alarak tenkît ve mutaleatında ihtiyatlı davran.

17— Kuvvetli bir oyuncuya karşı bir parti kazanırsan satrancın bir oyun olduğunu düşünerek ilanı meserret etme. Zira bir parti kazanmak insanı allâme yapmaz.

Oyunun incelikleri.

Hakîkî bir harbe benzeyen satranç oyununun en birinci kaidesi, oyunun bidayetinden itibaren eyi tertib edilen bir plan tahtında silahları hasım şahının bulunduğu mevkîe îsal edebilmektir.

Plana tevfikan yapılan bir taarruzun başlıca şartı da taarruz maksadiyle silahları mümkün olduğu kadar yekdiğerine istinad ettirerek açmak ve müsait fırsatta müştereken icrayı-têsir edebilecek bir vaziyette bulundurmaktır. Esas taarruz hedefi hasım şahıdır.

Vezir ve şah tayyaresinin (f1 ve f8 deki tayyareler) açılabilmesini te'min için oyunun bidayetinde ekseriya e2 (e7) piyadeleri sürülür. Gerçi bu piyadelerin hareketiyle tarafeyn şahlarının önü açılmakta ise de rok yapmak suretiyle şahı daha emin bir sütreye almak mümkündür.

Rok yapıldıktan sonra şahın önünde bulunan piyadeler mecburiyeti-kat'iye ve yahut oyunun vaziyeti îcabı bir faideyi mucip olmadıkça hareket ettirilmemelidir.

Gerek açılma esnasında ve gerekse oyun ortalarında şahın açık mevzîlerde bulundurulmasından içtinab edilmelidir. Zira bu gibi mevzîlerde şah, hasmın taarruzuna mâruz kalacağından şahı muhafaza kaygısı taarruz için îcab eden açılma planını felce uğratır.

Silahlar en müessir bir vasıtai-taarruz olduklarından bunların biran evvel açılması pek mühimdir. Silahların açılmasını tâcil için bir veya iki piyade fedasından çekinmemelidir (Gambi).

Piyadelerin hareketinde daima yekdiğeriyle irtibatta bulundurmaya bilhassa ihtimam edilmelidir. Zira münferit piyadeler ve bilhassa çifte ve üçlü bingeçler pek güç müdafaa edilir.

Münteha oyunlarında neticei-kat'iye istihsalinde pek mühim ve müessir olan serbest piyade bulundurmağa gayret edilmelidir.

Oyunun bidayetinde aynı silahı birkaç defa oynamak ve bir iki silahla hücuma kalkmak hiç muvafık olmadığı gibi ancak oyun ortalarında ve nihayetlerinde pek mühim bir rol oynayacak olan veziri de bidayette oyuna sevk etmek doğru değildir.

İkinci Fasıl

Açılmanın usul ve kaideleri

Satranç oyununda tâkîb edilen yegâne gaye bilumum silahların müşterek tesirinden istifade ederek hasım ordusunu mağlup ve şahını esir etmektir.

Silahların hareket kabiliyetini tezyit ve sahai-tesirlerini tevsi' maksadiyle icra edilen tabye harekâtına "açılma" denir. Açılma; hali-seferberiye vaz' edilen tarafeyn kuvvetlerinin tahşidatı demek olduğundan bu hususa nazarı-dikkati ne derece celb etsek azdır.

Satranç oyunu bir silsilei-taarruz ve müdafaadan ibaret olup bunlardan en müessiri mukabil taarruzlardır.

Oyunun bidayetinde kuvayi-harbiyenin maksada muvafık olarak açılması muvaffakîyetin esasını teşkil eder. Bidayette şahı setr eden beş haneden en zayıf nokta f2 (f7) haneleri olduğundan taarruzun bu noktaya tevcih edilmesi büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Oyunun bidayetinde hareket kabiliyetini haiz olan yalnız atlardır. Diğer silahları da hali-faaliyete getirebilmek için piyadelerin ileri sürülmesi îcab eder.

Açılmalar iki büyük kısma ayrılır. İlk hamlede şah piyadesini iki hane sürmek suretiyle başlayan oyunlara "açık oyun" ve oyunculardan birisi ve yahut her ikisi tarafından birer hane sürülmek suretiyle başlayan oyunlara da "kapalı oyun" namı verilir.

Bunlardan en emin ve nafi' olanı açık oyun usuliyle vakî' olan açılmalardır. Açık oyunlarda ikinci hamlede her iki taraf f2 ve f7 hanelerine taarruz için tayyarelerini çıkarmağa fırsat buldukları gibi aynı zamanda vezirlerine de mühim bir sahai-faaliyet açmış olurlar.

Açık oyunlar

Beyaz	Siyah
1. e2 - e4	1. e7 - e5

Her iki taraf şah piyadelerini ikişer hane sürdüklerinden beyazlar Tf 1 - c4 oynamak suretiyle f7 piyadesine taarruz edebileceği gibi daha sonra Ag 1 - f3 hamlesini yapmak fırsatını da elde eder. Bu açılmaya "Şah atı oyunu" namı verilir.

f3 de bulunan at müteakîben e5 ve yahut g5 hanelerine sıçramak suretiyle oradan f7 ye taarruz etmekle beraber bu noktaya taarruz etmiş olan tayyareye de istinatlık vazifesi görmüş olur.

Siyahlar için de mukabil hamlelerle aynı istifadeyi têmin edebilmek mümkündür.

Şah atı oyunu

1. e2 - e4	1. e7 - e5
2. Ag 1 - f3	

Burada siyahlar için en eyi müdafaa 2. Ab8 - c6 hamlesidir, Maamafi 2. d7 - d6 eyi bir hamle olduğu gibi keza 2. Ag8 - f6 oynamakla aynı zamanda e4 piyadesine karşı da bir mukabil taarruz yapmış olur.

2. f7-f6 oynanmasının fahiş bir hata oldnğunu îzah için bu hamleyi oynayalım:

2. Af3 X e5	2. f6 - f6

Beyazlar bu hamle ile vehleten atı feda ediyor gibi görünüyorsa da eyi bir plana istinad etmemektedir.

3. f6 X e5

Siyahlar bu fedayı kabul etmeyerek bu hamlenin yerine Vd8 - e7 oynamış olsaydı daha eyi olurdu. (A. ya bakınız.)

4. Vd 1 - h5 +	4. Şe8 - e7

Eğer siyahlar bu hamle yerine 4. g7 - g6 oynarsa beyazlar 5. h5 X e5 + hamlesiyle feda ettiği atın yerine siyahların kalesini alır ve bu suretle bir tefevvuk istihsal eder.

5. Vh5 X e5 +	5. Şe7 - f7
6. Tf 1 - c4 +	6. Şf7 - g6

Siyahların bu hamle yerine 6. d7 - d5 oynaması daha eyidir. (a. ya bakınız.)

7. Ve5 - f5 +	7. Şg6 - h6

Şahın bundan başka hamlesi yoktur.

8. d2 - d4 + Bu piyadenin ileri sürülmesiyle şah cl deki beyaz tayyare tarafından istenmektedir. (Aç.kiş)

8. g7 - g5

Siyahların bu hamleden başka vasıtai-müdafaası yoktur.

9. h2 - h4! Çok güzel bir hamle. Beyazlar h4 X g5 hamlesiyle piyade ve kale tarafından çifte kiş ile tehdid ettiği gibi Tc 1 X g5 hamlesiyle Şah ile Vezire çatal yapmak suretiyle Veziri kazanır.

9. Şh6 - g7

Eğer siyahlar başka bir hamle oynamış olsaydı mesela: Veziri e7 yahut f6 çekerse beyazlar 10. Tc 1 X g5 + hamlesiyle veziri kazanır.

(*Bitmedi*)

Homère den *Tercüme eden: Yaşar Nabi*

(Geçen nushadan devam)

kadınlar pislikleri götürüyorlar ve kapının dışarısına bırakıyorlardı. Sonra, salonda herşeyi yerleştirerek, hizmetçi kadınları evin haricine, kubbe ile bahçe dıvarı arasına götürdüler, kaçılamayacak bu dar yere haps ettiler. Ve o zaman, basiretli Telemak evvela şöyle söyledi:

— Taliplerle yatan, benim ve annemin başlarımıza hakaret yağdıran bu kadınların cezasını verelim.

O böyle söyledi, ve bir gemi halatını sütunlardan birinin tepesine astı ve kadınlardan hiç birinin ayakları yere değmeyecek bir şekilde, halatı kubbenin etrafında gerdi. Girdikleri bahçenin çitleri arasında, kısık kanatlı ardıç kuşları ve güvercinler nasıl bir ağa düşerler ve orada meş'um bir yatak bulurlarsa; öylece bu kadınlar da boyunları halkalarda sıkılmış, sefil bir şekilde ölüyorlardı; ve ayakları uzun zaman çabalamadı.

Sonra onlar Melantiyos u kapıdan bahçeye çıkardılar. Ve orada onun burnu ile kulaklarını kestiler, ve erkeklik uzuvlarını kopardılar ve, kanlı kanlı, köpeklere yem deye attılar, ve aynı derece hiddetle ayaklarını ve ellerini kestiler ve işleri bitince Ülis in evine girdiler. O zaman Ülis sevgili sütnine Örikle ye dedi ki:

— İhtiyar kadın, bana fenalıkları temizleyen kükürt getir, ve ateş de getir ki evi temizleyeyim. Penelop a hizmetçileriyle beraber buraya gelmesini emr et. Bütün hizmetçi kadınlar buraya gelsinler.

Ve sevgili sütnine Örikle ona cevap verdi:

— Şüphesiz, oğlum, sen eyi söyledin; lakin sana elbise, bir hırka ve bir gömlek getireceğim. Evinde böyle geniş omuzların paçavralar içinde durma, ayıp olur.

Ve basiretli Ülis ona cevap verdi:

— Evvela buraya ateş getir.

O böyle söyledi, ve sevgili sütnine Örikle ona itaat etti; ateş ve kükürt getirdi ve Ülis evi, salonu ve bahçeyi temizledi. Sonra ihtiyar kadın, kadınları çağırmak için yukarı çıktı. Ve hizmetçi kadınlar ellerinde meş'alelerle salona girdiler. Ve onlar Ülis in etrafını çeviriyorlar ve ellerini tutarak ve başiyle omuzlarını öperek onu selamlayorlardı: Ve Ülis ağlamak ihtiyacını duydu, çünkü hepsini tanımıştı.

XXIII üncü Şarkı

Ve ihtiyar kadın, sevgili kocasının geldiğini hanımına haber vermek için yüksek odaya çıkarken sevinç içindeydi ve bacakları sağlamdı ve ayakları sür'atle hareket ediyorlardı. Ve o hanımının başına doğru eğildi ve ona dedi ki:

— Penelop, sevgili çocuk, her gün arzu ettiğin şeyi görmek için yataktan kalk. Ülis geri döndü, geç olmasına rağmen evine girdi, evini tahrip, mallarını gasp ve oğlunu tahkir eden küstah talipleri öldürdü.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Sevgili sütnine, İlahlar sana aklını kayb ettirmişler, onlar ki en hakîmin aklını oynatabilir ve en ahmağı hakîm yapabilirler. Niçin böyle şeyler söyleyerek bu kadar acı görmüş olan kalbimle istihza ediyorsun? Beni niçin tatlı uykumdan uyandırıyorsun? Ülis in, adının bile ağza alınmaması lazım gelen o meş'um Trova ya gittiği gündenberi hiç bir zaman bu kadar uyumamıştım. Kadınlarımdan başka biri bana bu haberi getirmiş ve beni uykudan uyandırmış olsaydı, onu hakaretle kovardım, fakat ihtiyarlığın seni bundan vikaye etmektedir.

Ve sevgili sütnine Örikle ona cevap verdi:

— Seninle alay etmeyorum, sevgili çocuk; sana söylediğim gibi Ülis in geldiği ve evine girdiği hakîkattır. Bu evde herkesin istihkar ettiği yabancı odur. Telemak bundan haberdardı, lakin babasının tasavvurlarını saklayordu, ta ki o, bu küstah adamların fenalıklarını cezalandırabilsin.

O böyle söyledi, ve Penelop, sevinçle, yataktan fırladı, ihtiyar kadını öptü, ve, gözlerinden yaşlar dökerek, ona şu sözleri söyledi:

— Ah! Sevgili sütnine, eğer bana hakîkatı söyledinse, ve eğer Ülis evine döndü ise, nasıl oldu da her gün burada toplanan taliplere yalnız başına saldırdı.

Ve sevgili sütnine Örikle cevap verdi:

— Ben bir şey görmedim ve boğazlanan adamların iniltilerinden başka bir şey işitmedim. Biz odalarda oturuyorduk ve sağlam kapılar bize mani' oluyordu, ta ki oğlun Telemak gelip de beni çağırıncaya kadar, çünkü babası onu, beni çağırmaya göndermişti. Sonra Ülis i yerlere yığılmış cesetlerin arasında ayakta buldum; ve sen onu bir arslan gibi kan ve toza bulanmış görseydin ne sevinirdin. Şimdi bütün cesetler kapı yanında yığılıdır ve Ülis büyük bir ateşle güzel odayı temizleyor; ve o beni, seni çağırmaya gönderdi. Beni tâkîb et ki

sevgili kalpleriniz sevinçle dolsun, çünkü çok ıztırap çektiniz. Şimdi uzun zamandan beri istediğiniz şey tahakkuk etti. Ülis evine döndü, oğlu ile sana kavuştu..., Ve ona hakaret etmiş olan taliplerin hepsini cezalandırdı.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Sevgili sütnine, alay etmekle iftihar etme! Tekrar buraya gelmekle oğlumuzu ve bilhassa beni nasıl sevince gark edeceğini bilirsin; lakin söylediğin sözler hiç de doğru değil; taliplerin şiddetli küstahlıklarına ve fena hareketlerine kızan layemutlardan biri onları öldürmüş olacak; çünkü onlar fani insanlardan hiç birine, kendilerine yaklaşanların ne eyisine, ne de fenasına hürmet etmeyorlardı. Bu fenalıkları yüzünden meş'un akîbete uğramış olacaklardır; lakin Akay dan uzakta Ülis dönüş ümidini kayb etmiş, ve ölmüştür.

Ve sevgili sütnine Örikle cevap verdi:

— Kızım, ağzından nasıl bir söz çıktı? Aile ocağında bir daha göremeyeceğini zann ettiğin kocan evine dönmüşken sen hâlâ inanmayorsun! Lakin, dinle; ben sana aşikâr bir delil göstereceğim: onu yıkarken, evvelce bir yaban domuzunun beyaz dişleriyle açtığı yaranın izini tanıdım. Bunu sana söyleyecektim, lakin elleriyle ağzımı kapadı ve ihtiyatkâr bir düşünceyle söylememe mani' oldu. Bebi tâkîb et, eğer seni aldatmışsam sonra beni zelil bir surette gebertmene razıyım.

Ve basiretli Penelop cevap verdi:

— Sevgili sütnine, birçok şeyler bilmene rağmen, ilkah suretiyle vucut bulmamış olan İlahların tasavvurlarını anlayamazsın. Lakin oğluma doğru gideyim, ta ki öldürülen talipleri ve onları öldüreni göreyim.

Böyle söyledikten sonra, yüksek odadan indi, kocasını uzaktanmı isticvab edeceğini veya derhal başını ve ellerinimi öpeceğini düşünüyordu. Girdikten ve taş eşikten geçtikten sonra, ateşin zıyasında karşı dıvarın yanına, Ülis in karşısına oturdu. Ve Ülis yüksek bir sütun yanına oturmuştu ve şöhretli karısının görüp kendisine hitab etmesini bekleyerek başka tarafa bakıyordu. Lakin Penelop uzun zaman bir şey söylemedi, ve kalbini hayret istila etti. Ve ne kadar dikkatle baksa paçavra elbiseleri içinde onu o kadar az tanıyordu.

O zaman Telemak annesini azarladı ve ona dedi ki:

— Anne, hain kalpli betbaht annem! Neden öyle babamdan uzak duruyorsun? Niçin onunla konuşmak ve onu isticvab etmek için yanına oturmayorsun? Birçok cefalar çektikten sonra, gidişinin yirminci senesinde vatan toprağına dönen bir kocadan sarsılmaz bir kalple böyle uzakta kalacak başka hiç bir kadın yoktur. Senin kalbin taştan daha sertmiş.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Oğlum, kalbim hayret içindedir ve ne söz söyleyebiliyorum, ne sual sorabiliyorum, ne de yüzüne bakabiliyorum. Lakin o hakîkaten evine dönen Ülis ise, şüphesiz, aramızda daha eyi tanışabiliriz. Kimsenin bilmediği ve yalnız bizce mâlûm olan bâzı emarelerimiz vardı.

O böyle söyledi, ve sabırlı ve ilahi Ülis tebessüm etti ve derhal Telemak a şu sözleri söyledi:

— Telemak, brak annen beni tecrübe etsin, belki de beni bu suretle daha eyi teşhis edebilir. Şimdi kirli ve paçavralar içinde olduğumdan beni istihkar ediyor ve tanımayor. Lakin daha doğru hareket etmek için müzakere edelim. Bir kimse, hattâ pek çok intikamcısı olmayan bir adamı öldürse, vatanını ve akrabalarını terk ederek kaçar. Halbuki biz şehrin en mûteberlerini, İtak gençlerinin en şöhretlilerini öldürdük. Bunun içindir ki sana bu nokta üzerinde düşünmeni emr ediyorum.

Ve basiretli Telemak ona cevap verdi:

— Sen kendin karar ver, sevgili baba. Senin insanların en hakîmi olduğunu ve fani insanlardan hiç birinin akıl hususunda seninle boy ölçüşemeyeceğini söyleyorlar. Biz sana memnuniyetle itaat edeceğiz, ve kuvvetimi muhafaza ettikçe cesaretsizlik edeceğimi zann etmem.

Ve sabırlı Ülis ona cevap verdi:

— Bana en muvafık görüneni sana söyleyeceğim. Evvela yıkanınız ve temiz elbiseler giyiniz ve hizmetçilere elbiselerini değiştirmelerini emr ediniz. Sonra ilahi şarkıcı elinde tannan kitaresiyle bizi neş'eli raksa sürükleyecektir, ta ki dışardan dinleyen veya yoldan geçenler içerde düğün dernek yapıldığını zann etsinler. Biz ağaçlı tarlalarımıza varmadan evvel taliplerin katli haberi şehre yayılmamalıdır. Orada İlahların bize faydalı olarak ilham edeceği hareket tarzı üzerinde müzakere ederiz.

O böyle söyledi, ve hepsi, onu işittiler ve itaat ettiler. Evvela yıkandılar ve temiz elbiseler giydiler, ve kadınlar süslendiler, ve ilahi şarkıcı tannan kitaresini inletti ve onlara tatlı şarkı ve neş'eli raks arzusunu ilham etti, ve büyük bina raks eden adamlarla güzel kemerli kadınların ayakları altında inledi. Ve dışarda onları işitenlerden her biri diyordu ki:

— Şüphesiz, birçok talipler tarafından istenilen Penelop u biri tezvic ediyor. Zavallı kadın! Kocası dönünceye kadar onun evinde kalamadı.

Olan bitenden haberi olmayan heskes böyle söyleyordu. Ve nedime Örinom alicenap Ülis i yıkadı ve yağla tâtir etti. Sonra ona bir gömlek ve bir hırka giydirdi. Ve Merkür, daha büyük ve daha muhteşem görünmesi için başına güzellik yağdırdı ve başından sünbüllere benzer saçlar sarkıttı. Vülken ve Minerv den taallüm etmiş mahir bir amele altınla gümüşü nasıl karıştırır ve latif işler yaparsa, Minerv de öyle, Ülis in başına ve saçlarına güzellik ve ihtişam serpti, ve Ülis banyodan güzellikte Layemutlara benzer olarak çıktı ve brakmış olduğu tahtına yeniden oturdu, ve karısına dönerek ona dedi ki:

— Betbaht kadın! İlahlar bütün kadınlar arasında sana hain bir kalb vermişler. Birçok cefalar çektikten

sonra, gittinğinin yirminci yılında vatan toprağına dönen bir kocadan, hiç bir kadın bu kadar uzun müddet uzak durmazdı. Haydi sütnine, yatağımı ser ki uyuyayım, çünkü, muhakak bu kadın göğsünde demirden bir kalb taşıyor!

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Betbaht! Ben seni ne meth, ne de istihkar ediyorum; fakat uzun kürekli geminle İtak dan hareket ettiğin zamanki şeklini pek eyi hatırladığım için henuz seni tanıyamadım. Git, Örikle, zifaf odasından dışarda Ülis in bizzat îmal ettiği katı karyolayı kur ve karyola üzerine halılar, deriler ve muhteşem örtüler at.

O, kocasını tecrübe ederek, böyle söyledi; lakin Ülis, kızarak, ihtiyatkâr karısına dedi ki:

— Ey kadın! Ne hazin bir söz söyledin? Benim karyolamı kim götürdü? Ne kadar genç olursa olsun, canlı hiç bir insan, bir ilah yardımına gelmedikçe, onu taşıyamadı ve hattâ kolaylıkla kımıldatamadı bile. Ve bu karyolanın îmali kâfi bir delildir, çünkü onu ben bizzat, kimsenin yardımı olmaksızın yaptım. Bahçede bir sütundan daha kalın ve geniş yapraklı yeşil bir zeytin ağacı vardı. Onun etrafında ağır taşlarla zifaf odamı bina ettim; üzerine bir dam koydum ve onu sağlam ve sert kapılarla kapadın. Sonra, zeytin ağacının yapraklı ve sarkan dallarını kestim ve köklerin üzerinden ağacın gövdesini biçtim ve onu îtina ile parlattım. Ve tahtayı bir maskapla delerek onu karyolanın zemini yaptım ve karyolayı üzerinde inşa ettim ve altın, gümüş ve fildişiyle süsledim ve dibine kızıl ve muhteşem bir öküz derisi yaydım. Sana bu sarih delili gösteriyorum, lakin, ey kadın, yoksa birisi zeytin ağacının gövdesini kökler üzerinden keserek onu başka bir yeremi götürdü, bilmeyorum.

O böyle söyledi ve Penelop, Ülis in kendisine gösterdiği sarih delilleri tanırken kalbi ve dizleri kesiliyordu. Ve Ülis vak'aları olduğu gibi anlatınca Penelop ağladı ve kollarını Ülis in boynuna dolayarak onun başını öptü ve dedi ki:

— Ülis, insanların en basirettlisi olan sen, bana kızma! İlahlar bize bir sürü felaketler musallat ettiler, gençliğimizden beraberce istifade etmek ve ihtiyarlığın eşiğine beraberce vasıl olmak saadetini bizden kıskandılar. Lakin seni görür görmez öpmediğim için bana kızma. Buraya gelen her hangi bir adamın beni sözleriyle aldatmasından kalbim titreyordu; çünkü bir çokları fena hileler tasarlarlar. Jüpiter in kızı Helen o mert Yunan evlatlarının, onu vatanın sevgili toprağına getireceklerini bilmiş olsaydı bir yabancı ile evlenmezdi. Lakin bir ilah onu bu ayıp harekete teşvîk etti ve o, kalbinden, onun ve bizim felaketimizin ilk sebebi olan bu meş'um fikri kovmadı. Şimdi sen bana başka hiç bir adamın görmemiş olduğu yatağımızın sarih delillerini gösterdin. Onu yalnız biz gördük, ben, sen ve buraya gelirken babamın bana vermiş olduğu ve zifaf odamızın kapılarını bekleyen hizmetçim Aktoris. Nihayet, emniyetsizlikle dolu olmasına rağmen, sen kalbimi îkna' ettin.

O böyle söyledi, ve Ülis i ağlamak ihtiyacı sardı ve bu derece basiretli karısını kollarında sıkarken ağlayordu. Kara su ve rüzgârla hırpalanan gemilerini Neptün ün denizde batırdığı ve pek azı köpüklü denizden kurtulan yüzgeçler, vucutları köpük içinde, nasıl sevinçle karayı görürler ve ölümden kurtularak neş'eyle sahile çıkarlarsa, Penelop a da kocasını seyr etmek öyle tatlı geliyor ve beyaz kollarını onun boynundan ayıramayordu. Ve eğer açık mavi gözlü ilahe Minerv in başka bir düşüncesi olmasaydı pembe parmaklı şafak onlar hâlâ ağlarken belirecekti.

İlahe uzun geceyi ufukta durdurdu ve altın arabalı güneşi denizde bekletti ve onu taşıyan ve insanlara ışık götüren seri' atları Lampos ve Faeton un koşmasına müsaade etmedi. O zaman basiretli Ülis karısına dedi ki:

— Ey kadın, bütün tecrübelerimizi bitirmedik, lakin ahrette kendimin ve arkadaşlarımın avdeti hakkında kehanetine müracaat ettiğim Tireziyas ın ruhunun bana öğretmiş olduğu gibi şimdi yapılacak büyük ve güç bir işim kalıyor. Lakin gel, yatağımıza gidelim, ey kadın, ve beraberce tatlı uykuya varalım.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

— Mademki ilahlar vatan toprağına ve evine dönmene müsaade ettiler ve madem ki sen böyle isteyorsun, birazdan yatağımıza gideriz. Fakat mademki sen biliyorsun ve bir İlah sana bunu öğretmiş, bana bu son tecrübenin ne olduğunu söyle. Nasıl olsa sonradan bunu öğreneceğim, ve şimdiden bilmeme hiç bir mani' yoktur.

Ve Ülis ona cevap verdi:

— Betbaht kadın! Neden, hararetle benden rica ederek beni söylemeye icbar ediyorsun? Lakin sana hepsini söyleyeceğim ve senden hiç bir şey saklamayacağım. Kalbin sevinmeyecektir, ve ben de sevinmeyeceğim, çünkü o bana denizi tanımayan ve yediklerini tuzlamayan ve kırmızı burunlu gemilerle gemilerin kanatları olan kürekleri bilmeyen insanlara tesadüf edinceye kadar, omuzumda hafif bir kürekle, daha birçok şehirleri gezmemi emr etti. Ve bana saklamayacağım bariz bir emare gösterdi. Omuzumdakini bir harman küreği sanacak başka bir yolcuya rasgeldiğim zaman, küreği yere dikeceğim ve Neptün e bir koç, bir boğa ve bir erkek domuz kurban edeceğim. Ve bana, eve dönünce, geniş semada oturan layemut İlahlara mukaddes kurbanlar kesmemi emr etti. Ve etrafımda milletler bahtiyarken, mes'ut bir ihtiyarlıkta, ölüm bana denizden gelecek ve beni öldürecek. Ve o bana vukua gelecek olan bu şeyleri söyledi.

Ve basiretli Penelop ona cevap verdi:

(Bitmedi)

Sıhhat ve Güzellik

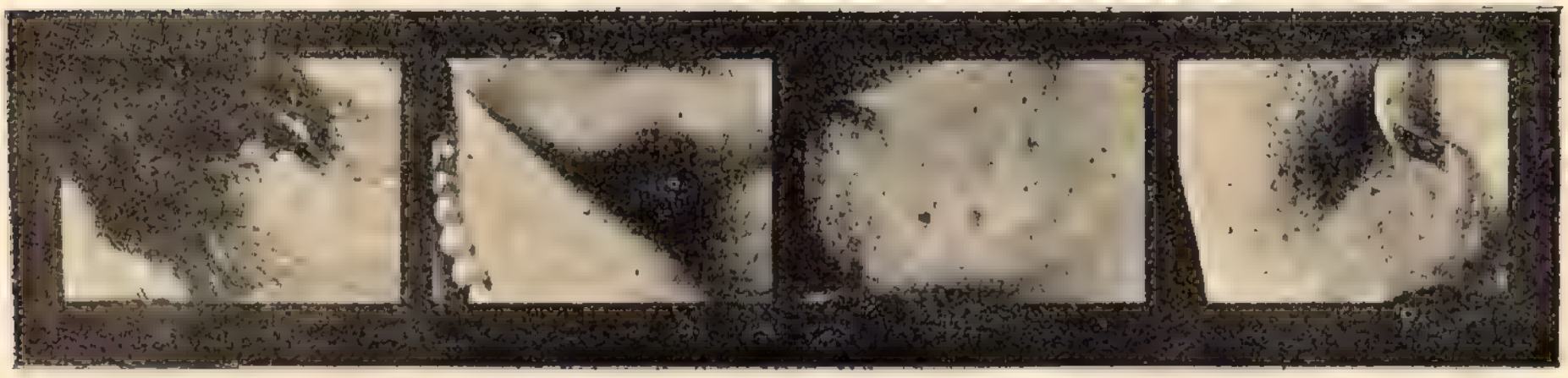

Şu gördüğünüz dört resim ayrı ayrı birer tehlike çıngırağı çalarak "İhtiyarlık arkanızda beklemekten bıktı, yanınıza geldi. Dikkat!" diyor. Gençlik ve güzellik sıhhatle kaimdir. Bunu böylece bilip iyman ettikten sonra taravetimizin azalmasında sıhhi sebepler arayacacız. Umumiyetle sıhhati idame etmekte temizliğin (dahili ve harici) çok mühim rolü vardır. İnsan ne kadar sabun ve losyon kullansa ara sıra bolca terlemek ve hafif bir müshil almak suretiyle esaslı bir temizlik yapmadıkça emekleri heba olmağa mahkûmdur. Çok ve gayrımuntazam yiyenlerin, içki içenlerin ciltleri hemen daima donuk, gözleri bulanık olur ki bu iki kusurla tam güzel add edilmenin imkânı yoktur. Uykusuzluk da güzelliğin zalim bir düşmanıdır. Hayatını sakin ve mâkul bir surette tanzim ettikten sonradır ki güzelliği tutmak veya elde etmek için alınacak tedbirler eyi semereler verebilir.

Mesela *ilk resmimiz* size, etrafı çizgilerle örülmüş bir göz gösteriyor ki bu eğer uykusuzluk, fazla okumak v.s. gibi belli başlı bir sebepten doğmamışsa ancak cildin kuru olmasına haml edilebilir. Yüze sürülen pudranın güzelce yayılmayıp top top kalması cildin kuruluğunu gösterir. Bunun için yüzü muntazaman yağlamak, çeke çeke oğmak değil fakat hafif hareketlerle yağı cilde nufuz ettirmek lazımdır. Yaş ilerledikçe cildin yağı tabiatiyle eksildiği gibi sabun ve rüzgârın tesiriyle de bir kumluk hasıl olur. Vaktiyle dikkat edilirse önüne geçmek mümkündür.

2 nci resim kırışmış bir gerdan gösteriyor. Uzun müddet şişman olup da birdenbire zaiflamaktan başka bir kusur için mâzeret makbul değildir. Kalın ense ve buruşuk gerdan hemen şarklılara hastaır denebilir. İdmansızlık bunu pek eyi iyzah eder. Başı sağa, sola, öne, arkaya döndürerek boyun kırmak,enseyi sertçe kese ile sıkça uğalamak ve boynu eyi bir kremle yumuşattıktan sonra aşağıdan yukarıya doğru bir hareketle masaj yapmak bu hususta çok faidelidir. Eyice kızartılıp canlandırılan cilt sonradan soğuk su ile çalkalanmalıdır.

3 üncü resim yanak ve çenede çok tesadüf edilen pek çirkin manzaralı sivilceleri gösteriyor. Bunun için her şeyden ziyade perhize dikkat etmek, mideyi hafif ve temiz tutmak, cildi esaslıca temizleyip mutlak zaruret hasıl olmadıkça boya sürmemek lazımdır.

4 üncü resimdeki geniş mesamat düpe düz kirden ileri gelir. Yüzün sathice temizlenmesi, acı su ile yıkanarak sabunun tamamen erimemesi, yıkanırken evelce yüzde biriken krem ve pudranın hakkiyle çıkarılmaması v.s. yüzünden tıkalı kalan mesamat nefes almak için içindekileri atmağa çalışır ve gittikçe genişler. Buna karşı yüzü bol bol terleterek mesamata sokulan her türlü toz ve kirin çıkmasını temin etmeli, yüz sıcak iken yağlı bir merhemle cildi besleyip üstünden bir buz parçası gezdirerek veya limonlu soğuk su ile çalkalayarak mesamatı kapamalıdır.

Mum zıyasında ve biraz hüsnü-niyetle bakılınca güzel olmakla iktifaya razı olmayan kadınlar her aydınlıkta güzel olmak için biraz zahmete katlanmalıdırlar.

İlk Türkçe Sözlü Film

İstanbul Sokaklarında

UZUN zamandır, türkçe sözlü ilk filim olan İstanbul Sokaklarında yı merak ve sabırsızlıkla bekleyorduk. Daima ecnebi lisanlarını bize gönderen beyaz perdeden kendi öz dilimizi, kendi öz musikîmizin nağmelerini dinlemek az zevkli bir şeymidir? Yalnız bu zevkî bize vermesinden dolayı da olsa bu büyük işin müteşebbisleri tebrike layıktırlar.

Evvela şunu söyleyelim ki İstanbul sokaklarında gerek dahilî ve haricî fotografi, gerek ses itibariyle her hangi bir ecnebi filminden kat'iyen aşağı değildir.

İstanbul Sokaklarında dan bir sahne

Filmin Mısır, Yunanistan ve diğer ecnebi memleketlerde satışı têmin edilmek için pek çok manzaralar filme ilave edilmiştir. O kadar ki filmin hemen dörtte biri manzaradan ibarettir, manzaralar çok güzel ve seyirciler için enteresan olmasına rağmen mevzuun inkîsama ve tecezziye uğramasına sebep olmaktadır. Ve bunun bile bile filimde brakılmış bir kusur olduğu muhakkaktır.

Sonra filmin baş kadın artisti Emire Aziz hanımın türkçe bilmemesi de büyük bir mahzurdur, çünkü türkçe sahnelerde tamamen sakit kalmaya mecbur olmaktadır.

Filmin en büyük kusuru mevzuu ve senaroysudur. Mevzu', ihtimal aktörler nazarı-itibara alınarak tasarlandığı için çok insicamsızdır ve vahdete malik değildir. Seyahati uzun uzun gösterilen Emire Aziz hanımın asıl mevzu'da pek az rolü vardır. Sonra filimde üç aşktan bahs edilmekte, lakin bu aşklar seyircilere bir vakıa olarak verilmekte ve nasıl doğdukları gösterilmediği için bitiabi' seyircinin alâkasını celb edememektedir. Asıl mevzu'la pek sıkı münasebettar olmayan teferruat üzerinde pek fazla işlenmiş ve en ehemmiyetli kısımlar da hatıra defterinde gösterilen birkaç satırla geçilmiştir.

Anne ve doktor rollerinde Şaziye hanımla M. Kemal in niçin doğrudan doğruya gösterilmeyip de başkaları tarafından temsil edilen bu roller için neden yalnız seslerinden istifade edildiğini bilmeyorum, fakat söz sözlenirken söyleyenin değil muhatapların gösterilmesi hileyi hiss ettiriyor ve bu suretle inanma yâni aldanma hissimizi azaltıyor. Ve filmi insan âdeta seyirci koltuğundan değil de prova esnasında kulisten seyr edilen bir piyes gibi görüyor ve vak'anın hakîkatine bir türlü kendini inandıramayor.

Filmin musikî kısmı fena değildir, fakat şarkılar daha mahallî temler üzerinde kompoze edilmiş olsalardı daha eyi bir têsir brakacaktı. Sonra asıl şarkılarda hileye müracaat olunarak güzel sesli elemanlardan istifade edilmek daha eyi olurdu. Lakin o zaman Fransaya giden heyete bir iki kişinin daha iştiraki îcab edecek ve bittabi' masraf da artacaktı. Ne yapalım îktisadi bahis!

Mevzu'da vahdet olmadığı için herkesin rolü azdı ve en fazla rol sahibi olan Talât ve Rahmi beyler ileri-

si için çok ümit veriyor. Bilhassa sesi çok fonojenik olan Rahmi bey.

Umumi bir bakışla, bu ilk Türk filmi ilk tecrübe tahtası olmaktan kurtulamamıştır. Ve] sessiz filimlerimizin hepsinde görülen senaryo ve tanzim, sahneye koyma kusurları bunda da aynı derecede mevcuttur. Lakin ilk adımda bir şaheser beklemek esasen bir safdillik olurdu.

Sinemamızın terakkîsi için muhakkak surette bir atelyeye ve bilhassa senaryo muharrirlerine ihtiyacımız vardır. Gelişi güzel bir mevz'ula bütün emeklerin heba olması cidden yazık oluyor.

Yazan: MUZAFFER REŞİT

İstanbul Sokaklarında dan bir sahne

KADIN VE ITRİYAT

Itriyat kadın cazibesinin en büyük zaruretidir

MASK RUJ

Herkes tarafından tehalük ve ısrarla aranan bu ruhfeza koku bütün vucudunuzda tatlı ve cana yakın bir letafetle yayılacak ve hiç şüphesiz bu letafet, cazibenizi artıracaktır.

GÜZELLİK

Güzellik kadın saadetinin esasıdır, bunu idame etmek başlı başına bir ilimdir. Cildinin letafetini têmin etmeyi isteyen her kadın Marcel Guerlain in *Krem dö Bote* sini kullanmalıdır. Bu krem, her mevsimde cildi harici têsirlerden muhafaza ettiği gibi letafetini ve yumuşaklığını mükemmelleştirir.

Mask Ruj Itriyatı

Dostlarınıza vereceğiniz en güzel ve en sehhar bir hediyedir.

Şeker hastalarına mahsus

Hasan Gluten Mâmulâtı

Hasan gluten ekmeği, bademli Hasan gluten ekmeği, Hasan gluten gevrekleri, Hasan gluten makarna ve şehriyeleriyle unu ve Hasan diyabetik çıkolatasını bilcümle gluten mustahzaratına tercih eylemeniz lazımdır. Çünkü Hasan gluten mâmlâtı yerli ve saf unlarla yapılmış e Etıbba kongresinin kabul eylediği formülde istihzar edilmiş olup etıbbayı-muktedire ve meşhurenin takdiratını ve yüzde 60-80 mîktarında saf gluteni havi olduğu kimyagerlerin raporları ile sabittir.

Yeni Kış Modaları

Yerli Kreplerden

Bu sene kontrastlı iki renkli kumaşlardan yapılmış elbiseler modadır.

1) Bir güzel akşam elbisesi siyah, kahve rengi, lacivert yerli krep birmandan, garnitürü beyaz veya açık renkli krep damurdandır. Boyunu dolayarak inen kontrastlı renk eteğe kadar çaprasvarı uzanır.

2) Yaka iki renkli, örgülü yeni kollar. Siyah veya lacivert yerli krep birmandan garnitürü beyaz krep damurdan.

3) Yerli krep birmandan elbise; omuzlarından başlayarak dizi dizi ve serbest geniş kollar. Korsaj çaprasvari kavuşuyor. Eteğin biçimi yeni modaya göredir.

Yeni Kollar; Çok Yakışan Yakalar

Renklerde Kontrast

Elbtselerinizde yeni geniş omuzları tecrübe etmekten çekinmeyiniz.

4) Bu iki renkli jerse zarif elbise tam istediğiniz yeniliği haizdir. Koyu yeşil, koyu lacivert renklerinde yapılabilir. Garnitürü kendi renginin daha açığı ile bejledir. Omuzları tamamiyle son moda. Her gün ve bütün gün giyilebilen bir elbisedir.

5) Üstü yeşil altı siyah yünlü kumaştan, mevsimin en güzel elbiselerinden. Bol iki renkli kollar. Çapras çizgiler vucuda narinlik verir.

6) İki renkli jerse elbise. Yaka ve kol, kenarlarına ikinci bir renk zıh çekilmiş. Çapras cepleri var. Kemeri meşin. Üstü bej altı koyu kahve rengi; üstü yeşil altı kahve rengi, üstü Fransız mavisi aitı siyah.

7) Ceket kısa, boyundan düğmeli. Etekte iki yandan pliler. Beyazlı siyahlı; yahut koyu yeşille beyaz.

8) Yünlü kumaştan elbise. Yakası iki renkli ipekten. Önden ve arkadan düğmeler ve pliler. Yeşil, deniz mavisi, Fransız mavisi, garnitürürü beyaz veya şartröz.

Korse Kalıbımız

ŞU gördüğünüz korseyi yapmak pek kolaydır. Hazır korselerin rahatsızlığından, ismarlamalarının da pahalılığından şikâyet edenlerin bu kalıbı sevinçle karşılayacaklarından eminim. Evvela anlatayım ki resmimizde görülen ince balena yerleri ancak balenalı korse yapmak isteyenlerce nazarı dikkate alınarak işaret edilmiştir. Yani, terciha göre, bunlar hazf edilebilir. Maamafi arka ortasındaki dikişin düzgün durması için buraya iki tane ince balena geçirilse eyi olur. Ön ve arka için verilen kalıpların vucudunuza uyup uymadığını evvelce tecrübe etmeli ve îcab eden tâdilat yapıldıktan sonra kumaş biçilmelidir. Dolgun vucutlar için kumaşı sertçe cinsinden intihab etmek muvafıktır. Dantela ve kordela gibi çamaşır levazımı satan dükkânlar ekseriyetle korse malzemesi de satarlar. Korse kumaşları enli olduğundan bir en bir korseye ferah ferah yeter. Binaen aleyh korse için lazım olan boy ve yirmi santim fazla almak kâfidir. Dikiş ve balenaların üstünü örtmek için kordela almaktansa parlak satinet alıp (20 santim yeter) boy boy keserek kullanmak daha pek ucuz olur. Lastikler için de bir metre lastik ve altı tane (tutacak) almak daha pratiktir. Yanlara dikilecek enli lastikten, bedene göre, 25 santimden fazla lazım olmaz. Korsenin bitmiş hali yuvarlak olacaktır. Yalnız evvela ön, yan ve arka parçalarını tamamen bitirdikden sonra bir yanın kapatılması işi çok kolaylaştırır. Önde, ortada, yukarı doğru yarılan kısma bir parça lastik yerleştirmek rahat oturup kalkmağa hizmet eder. Arkanın ortasındaki kısım temiz dikildikten sonra deliklerini açtırmak için her hangi kunduracıya müracaat etmek mümkündür. Korse kumaşından fazla alınmasını tavsiye ettiğimiz yirmi santim, korsenin çabuk şeklini kayb etmemesini têminen yukarı kısmının astarlanması içindir. Tabii lastik kısımları müstesna olmak üzere astarlanacak kısım teyellenip sık sık birkaç sıra makina çekmek suretiyle tespit edilir. Astarın kenarı bastırılmaz; aşağı tarafı makasla fisto gibi kırpılır, yukarısı da tekmil beli çevirecek olan iki kat satinet fitili içine, korsenin aslı ile beraber giriverir. Karın ve miyde tarafları fazla etli olan vucutlar için korsenin ilik yerini ön parçanın ortasına getirmek daha muvafık olduğu gibi arzu edilirse ilikler iki yana da konabilir. Bu ilikler ancak yirmi, yirmi beş santim kadar açılacak korsenin sair kısmı bitişik kalarak torba gibi ayaktan giyilecektir. Kalıpların ikişer kat biçileceğini ve kumaşı kesmezden kalıbı az çok herkesin kendi vucuduna uydurması lüzumunu tasrihe bile lüzum var mı?

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz ?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs, damar, ademi-îktidar, sinir hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tasdîk edrler.

Hasan Ecza Deposu.

San'at Seyahatı

(16 ncı sahifeden devam)

da evine girilmiş olsaydı onun da aynı sevinçle karısına müjde verdiği görülürdü, çünkü mozayiği aynı günde Cenubi Amerika cumhuriyetlerinden birinin müzesi için onbin liraya satmıştı.

İhsan hanım çarşıdan Balıkpazarına kadar inmiş, âlâ barbunyadan iki okka almış, bundan başka büyücek çantasına yufka, peynir, tereyağı, taze yumurta gibi şeyler doldurmuş, birinci mevkî' tramvayla Beyazıt a çıkmıştı. O gece bütün san'atkâr Hasan Sami bey ailesi bir sofra etrafında toplanabilmişti. Münif Şevkî, kumpanyasının en yeni yıldıziyle, Nîmet hanende kocası ve iki çocuğu ile yemek masasının iki uzun tarafına yerleşmişlerdi. İhsan hanım masanın etrafına kurulmuştu, karşısına Nezihe Ülker le küçük Seniha tesadüf ediyordu. Bunlar hizmet edebilmek için büfeye ve mutfağa en yakın yeri intihab etmişlerdi. Hele Nezihe hemen hiç oturmayor, elinde ya ısgarada pişmiş bir balık, veya bir salata, yemiş tabağı, yemek odasına girip çıkıyordu.

Kazanılan 3000 liranın sevincine nefis bir sofranın bütün neş'eleri ilave olununca herkese nikbin bir konuşkanlık gelmişti. İhsan Hanım sevgili kızına:

— Ülker, diyordu, bu senin taliin.

— Aman anne, siz de; tali' de ne oluyormuş?

— Siz istediğiniz kadar inanmayın, ben inanıyorum: tali' denilen bir şey vardır. O isterse insanları sevindirir, bahtiyar eder, isterse onları inim inim inletir, sürüm sürüm süründürür.

Nîmet in hanende kocası da İhsan hanımın tarafını iltizam etti:

— Hakkı-âlininiz var, İhsan Hanımefendi, diyordu; merhum peder de talie değil ama kadere inanırdı.

Münif, almış olduğu Darüşşafaka terbiyesi şimdi şuur altının üst tabakalarına aks etmekle kader lakırdısına karışmadan duramadı:

— Kader başka şey, enişte bey, demişti. Kader ezelden, herkes için tâyin olunmuş bir şeydir; böyle keyfi isterse insanların hayatını berbad etsin veya göklere çıkarsın; böyle insan işine karışan bir talii ben kabul etmem.

— Eyi ama, azizim, sizin ezelden dediğiniz kaderin de mânası bundan başka bir şey değildir ki. Hay Veli Hoca, hay Hoca Veli. İkisi de Karakuşi hükümlerle dünyayı idare etmek iddiasındalar ya...

Bir iskemlenin üstüne çıkan Nezihe Ülker bir hatip tavrı ile felsefi-dini muhavereyi keserek:

— Hanımlar, Efendiler, bize bu akşamki neş'eyi veren ne tali'dir, ne kader, dedi; antikacı ihtiyar Mişon dur.

Hepsi gülüştüler. Münif tasdîk etti: Ülker in hakkı var, dedi. İhsan hanım da daha ziyade ısrar etmedi. Yalnız bir hoca evladı olan hanende damadım münakaşa kuvveti kırılmamıştı. Fakat o da: "Öyle değil ama, küçük hanımın san'at seyahati hulyasını bozmamak için haydi öyle olsun, deyelim" sözlerinden başka itirazda bulunmadı.

Ülker nutkuna devam etti:

— Evet, antikacı Mişon dur, onun arkasında annem, daha onun arkasında mozayiği İstanbul a getiren köylü duruyor. İşte ben san'at seyahatimin tahakkukunu onlara borçluyum ve onun için minnettarlığımı kübik heykellerini yapmakla göstereceğim. Evet, Ülkerizmin ilk eseri bu olacak...

Herkes "Yaşasın Ülkerizm! Yaşasın taliin kübik heykeli!" nidalariyle alkışladılar, ve tam bu alkış tufanı arasında, sessiz habersiz, içeriye bir delikanlı girdi. Bu, ressam Hasan Sami Bey ailesinin çok sevdiği bir gençti; onu "Hurra!" larla ayakta karşıladılar. İhsan hanım kendi yanına bir iskemle getirterek delikanlıyı oturturken: "Necip bey oğlumuz, Ülker in san'at seyahatini tes'it ediyoruz, dedi, siz de buyurunuz, aile tamam olsun". Ülker gence teşekküre bile vakit bırakmadan, sandalyenin üstünden, söze devam etti:

— Ülkerizmin bu ilk kübik heykeli... Sırf düşünce ve kurnazlık, sırf ihtiyat ve tedbir, sırf kanaat ve tevekkül. İşte müstakbel heykelimin üç *"eleman"* ı...: Birine bir ihtiyar yahudi kafası, ikinciye orta yaşlı bir kadın başı, üçüncüye güneşte yanmış bir köylü vucudu vereceğim. Bu üç *"eleman"* öyle birleşecek ki üç yüzlü tek bir heykel, hem kör bir heykel olacak. Adına da...

Münif ikmal etti:

— *Kör Tali'* denecek.

Yine bir alkış tufanı.

Ülker artık sandalyesinden inmiş, yeni gelen gencin yanına gitmişti.

(Bitmedi)

Balık Yağı

Norveçyanın halis Morina balık yağının baş mahsulünü yalnız HASAN ECZA DEPOSU nda bulursunuz. Bu balık yağı gayet nefis ve taze olup suhuletle içilir. Ve miydeye dokunmaz. Hazmı kolay olup kuvvet ve iktidara muhtaç olanlara, romatizmaya, zâfiyeti-umumiyeye, vereme ve kansızlığa, sıraca ve kemik hastalıklarına karşı hem ilaç hem gıdadır. Deposu: HASAN ECZA DEPOSU. Kilosu 100, yarım kilosu 60 kuruştur.

İsmet Paşa nın Büyük Nutkundan

(6 ıncı sahifeden devam)

amil, evvelemirde menfaatleridir ve bütün memleketin zararınadır: Yarın bizzat kendilerinin de menfaatleri muhtel olacaktır. Para düşerse, memleket fakir kalırsa kaçakcı malını dahi satacak piyasa bulamaz.

HANIMEFENDİLER, Beyefendiler; görüyorsunuz ki, bugün bütün dünyada varlık mücadelesi halinde tezahur eden iktisadî mücadelede vatandaş olarak başlıca karşımızda bulunan mâni kaçakçılardır. Kaçakçıların bir memlekete yapacağı fenalığı hiç kimse yapamaz. Hariçten hiç bir düşman bugünkü şerait içinde memleket dahilinde kaçakçılığı organize eden, terviç eden, tatbik eden adam kadar memlekete fenalık yapamaz. Dahası var; *kaçakçı memlekete hariçten istilayı kolaylaştıran vasıtadır.* Hudutların karşısında bütün teşkilâtile kaçak mallar, kanunlara ve müsellah kuvvetlere rağmen memleket dahiline sokmağa çalışan adamlar hariçtekilerle beraber memleketi yıkmak istiyenlerdir. Aklınızın erdiği her yerde, sokakta, evde, mektepte ve her köşede kaçakçılar, memleketin dahilde mevcudiyetini kıran ve hariçte istila tesallutuna bilerek bilmiyerek vasıta olan aldatıcı adamlardır. Bağıracaksınız, anlatacaksınız, söyliyeceksiniz, bulabildiğiniz yerde yakasından tutup devlet kuvvetine teslim edeceksiniz. Yahut yaşamak hakkından vazgeçeceksiniz. Çünkü hepimiz aklımızın erebileceği kadar bir surette tehlikeleri söylemeğe mecburuz.

İkinci olarak ta bu mücadelede karşımıza çıkacak olanlar muhtekirlerdir. Muhtekir, bu devreden bilhassa şu suretle istifade eder: gümrük koyarak birçok mevadı pahalılaştırmışız. Niçin? hazineye varidat gelsin diye değil, *dahilde yetişmesini arzu ettiğimiz o maddeyi hariçten gelmesin ve rekabetin tesirile dahilde tedarik edilmez olmasın diye, dahilde yetişsin diye.* Meselâ bir kumaşın dahilde 50 kuruşa çıkması için eğer hariçten çok getirilen o mala 35 kuruş gümrük koyarsak hariçten gelen, bu suretle 70 kuruşa mal olacaksa bizde imal edilen 75 kuruşa kadar çıkacaktır. Muhtekirin bu suretle en ufak bir tedbirden o gün için istifade etmeğe çalışacağı tabiidir.

Heyeti-celilenizin ve hepimizin mulûmudur ki, bu gibi tedbirlerin bu gibi sui-istimallerine yalnız nasihatlerle deva bulmak mümkün değildir. Esasen buna karşı birçok tedbirler vardır. Dahilde bir takım istihsalâtın teşvik olunacağı zamanlarda zarurî olan birçok maddeleri kullanmak zaruretindeyiz. Bunların hepsi doğru. Fakat, cemiyetin şuuru böyle bir takım adamların ve hareketlerinin memlekete fenalık olduğunu bilmeleri onların cesaretlerini çok azaltır.

HANIMEFENDİLER, Beyefendiler; arzettiğim mülâhazat, hükûmetin takip ettiği istikametleri, zihniyetleri de ifade etmektedir. Demek ki, biz millî iktısadı millî parayı ve millî iktısadın muvazenesini muhafaza etmek için umumî itimadı muhafaza etmeyi birinci derecede buluyoruz. Umumî itimadın sağlam olduğunu gösteren esbap çoktur. Birincisi mazide geçirilen tecrübelerdir. Ondan sonra gerek millî paranın kıymetini ve gerek millî iktısadın muvazenesini muhafaza etmek için, B. M. Meclisinin her tedbiri almağa katiyyen karar vermiş olmasının herkesçe malûm bulunması, daha sonra bilhassa bütün memleketin nazarı - dikkatini celbetmek istediğimiz nokta, iktisadî muvazenede memleketin istihsalini ve kendi ihtiyaçlarından temin edebileceklerini tedarik etmek hususunda gayretini teşvik etmektir. Millî iktisat ve tasarruf cemiyetinin mesaisini ve bu yolda elde ettiği semereleri her vesile ile artırmağa ve teşvik etmeğe çalışmak bizim için bir vecibedir. Böyle umumî bir varlık mücadelesinde, varlık faaliyetinde vatandaşlardan yanlış yola sapmış olan, başta kaçakçılar ve ondan sonra muhtekirlerle, millî bir iş gibi, hepimiz mücadele etmeliyiz. Hükûmet bu tehlikeleri ve millî şuurun ve umumî vicdanın mahkûm ettiği bu hareketleri şiddetle takip için her tedbiri alacaktır. Fakat, bu millî teddbiri almak cemiyetin vicdanında o tedbirin lüzumu hakkında kat'î bir kanaat mevcut olmakla mümkündür. Bu kanaati yaratmak için hepimiz bütün memlekette telkinat yapacağız.

ONDAN sonra bu devrede bilhassa teşkilât ile iştigal edeceğiz. Hükûmet ve vatandaşlar millî iktısadı teşkilâtlandırmak için mütemadiyen teşebbüs almağa başlıyacağız. Gerek istihsal ve gerek istihlâk için millî iktisadı teşkilâtlandırmak yolunda göstereceğimiz muvaffakıyetle müşkülâtı yenmeğe çalışacağız.

İki senelik tecrübelerden sonra bugün müspet huzur, emniyet ve istikbali temin hislerile ve bütün memleketin alâkası ile böyle büyük merasim yaşayoruz. Gelecek sene bugün daha ferah olacağız. Daha geniş olacağız. Dünyanın bugünkü şeraiti içinde bütün müşküllere galebe çalmış bir millet olarak biz yalnız kalacağız. Bizim istikbalimiz başkalarınkinden daha emin olacaktır. (Şiddetli alkışlar).

Biz ilerleyen bir milletiz, inkişaf eden bir milletiz. Vesaiti-inkişafı dolup taşmış artık yapacak işi kalmamış olan bir millet değiliz. Mütemadiyen yeni vesait yaratacak ve mütemadiyen ilerliyecek olan bir milletiz.

Yolumuzda her manii bertaraf edecek ve behemehal ilerliyeceğiz. (Şiddetli alkışlar).

Mektepte Kooperatifçilik

(52 nci sahifeden devam)

2) *Orta tedrisat mektepleri.* Adi orta mektepler, ticaret mektepleri, zanaat ve ziraat mektepleri gibi meslek mektepleri, ilk muallim mektepleri, bu arada geliyor. Adi orta mektepler, ticaret mektepleri ve ilk muallim mekteplerinde istihlâk (bitirim) kooperatifi, zanaat ve ziraat mekteplerinde müstahsilleri alâkalandıran *(kazanma kooperatifleri)* kurmalıdır. Mesela, zanaat mekteplerinde yetişecek olan çocuklar, yarın hayatta ekseriya birer küçük iş erbabı olacaklardır. İstihsalde ve işlemede muhtaç olunan ham maddelerin tek elden satılması yâni sürülmesi, mustahsil (yetirici) lehinde ne gibi faideler têmin ediyor, fîlen öğretilir. Bu mekteplerde dâvanın nazari tarafı da öğretilecektir.

3) Yüksek tedrisat mekteplerinde ve tabiatiyle bunların îcab edenlerinde dâva, nazari mahiyette ve bir cemiyet meselesi olarak her yönünden mutalea edilir.

Maarif vekâletince tertip buyurulan tâlimatname hakkındaki mutaleama gelince: bu tâlimatnamede, serd ettiğim prensiplere uymayan noktalar vardır. Bu meselelerde şöyle hareket etmek îcab edecektir: tahsilin nevi' ve derecelerine göre ayrı ayrı (türeler) tertib edilecektir. Mektep kooperatiflerinde, ilerde cemiyette tatbikîni bulacak şekilde bâzı karakteristik vasıflar bulunacaktır. Mesela, kooperatif bir hayır cemiyeti değildir. Kooperatörler, bütün yardımı kendi kendilerinden beklerler. Dışardan bağışlama ve saire gibi hayır işleri beklemezler. Türede bağışlamalar kabul edilse bile bu doğrudan doğruya şahıslara mahsus olmayan ve şahıslar arasında hiç bir zaman bölünüp üleştirilemeyecek ve daima kollektif sermaye mahiyetinde kalacak olan ihtiyat akçasına girecektir. Keza kâr dağıtımında da sermaye hisselerine kat'iyen kâr verilmeyecektir. Dağıtımlar, daima kooperatörlerin kooperatifle yaptıkları muameleler üzerinden verilecektir.

Böyle olunca benim fikrimce umumi bir program çevresinde değişik mektepler için değişik türeler yapılacak ve daima kooperatif prensiplerine göre hareket edilecektir. Bu işlerin bilgi ve salahiyet çerçevesi içinde halli düşünülüyorsa, ben, maalmemnuniye her suretle yardıma hazırım. Bu hususta üstüme alabileceğim hizmetleri Maarif Vekâletinin emrine hazır tutuyorum, efendim. Derin hürmetlerimin kabulü ricasiyle.

Dr. Cevdet Nasuhi

YENİ BİR ESER

TÜRK KADINI

MUHARRİRİ:

Nezihe Muhittin

Türk kadınının her türlü ileri hareketlerini hikâye ve tasvir eder.

Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Bir Gün Annemle Babam Konuştular.

(32 nci sahifeden devam)

edildi, ve düğün günü annem evinde ağladı. Düğün münasebetiyle babamın evine gelmek için büyük annemin bizzat gelerek kendisini dâvet etmesinde ısrar etmiş, ablamın çağırmasını kâfi bulmamış, annemin evine gelmeğe de büyük annem razı olmamıştı. Ve annem kendi evinde ağlarken, ablam babamın evinde tel duvak taktı. Sonra, ancak yirmi gün sonra, bu genç gelin ateşler içinde çayır çayır yanarak bir akşam yatağa düştü, sabahleyin de yüzü gözü kıpkızıl uyandı. O gün doktorlar (Kızıl) dediler, beni de hemen annemin Beyazıt daki evine yollattılar. Halbuki artık beyhude imiş. Ertesi günün akşamı ben de tıpkı onun gibi ateşlerle yanıp tutuşarak yatağa düştüm, ve benim hastalığıma da aynı isim verildi.

Bu ağır, uzun ve korkunç bir hastalıktı. Annem her sabah arabaya biniyor, düğününde bulunmadığı kızının hizmeti için Beyazıt dan babamın şimdi ta Şişli nin sonunda, süvari karakolunun karşısındaki evine gidiyordu. İkindi namazı vakti tekrar Beyazıd a dönerek geceyi geç vakte kadar baş ucumda geçiriyor, ve gündüzleri ve geceleri bana bakan ihtiyar dadım ancak o zaman uyuyordu. Ben de günden güne fenalaşıyordum. Bilmem nasıl olmuş, hastalık boynumun sol tarafında bir şiş yapmıştı. Bu şiş daha büyüyecek ve büyüklüğü âzami haddi aldığı zaman kolayca yarılacakmış. Geceleri ateşim hemen hiç kırktan aşağı inmeyordu. Ne soğuk sular, ne buzlu şerbetler tahayyül ediyordum! Babamla yazları sıksık yaptığımız bir gezintiyi de hep hatırlayor, tekerrürü imkânsız bir muazzam saadet olarak bunu düşünüyordum. Galata dan motöre binerek Yeniköy veya Kireçburnu na gelir, oradan Tarapya ya kadar yürür, sonra Tokatliyanda çay içip pasta yerdik. Bir saat kadar orada kalır, akşamın esmerliği içinde motörle yine şehre dönerdik. Babam yolda birkaç kere: "— Cahit, üşümeyorsun ya?" deye sorardı. Ateşlerle yanarken: (— Acaba ölecekmiyim, bu gezintiyi bir daha yapmayacakmıyım?) deye düşünüyordum. Bir müddet sonra, bir gün annem Şişli den her zamandan erken döndü ve artık bir daha oraya gitmedi. Bilmeyorum neden dolayı, büyük annemle kavga etmiş olduğunu ağlayarak söyledi. Onun için artık kızına gitmeyor ve bundan dolayı pek mahzun görünüyordu. Gözleri daima kıpkırmızı idi. Meğer ablam ölmüşmüş de, ben bu halimde acıya dayanamam deyerek gizlemişler.

Hasta düştüğünün yirmi yedinci gününde ablamın ölmüş olduğunu çok sonra öğrendim. Beni de tam kırkıncı günü ameliyat ettiler. Şiş kâfi derecede büyümüştü. Hattâ o kadar büyümüştü ki, artık nefes alamaz olmuştum. Nihayet ameliyat günü geldi. Ve ameliyatın yapıldığı ikindi vaktine kadar, o gün evin içinde cehennemi kir telaşın hüküm sürdüğünü, yarı baygın yattığım yatağın içinde hiss ediyordum. Korkmağa bile mecalim yoktu. Ameliyat yapılırken, yavaş yavas kendimden geçtim. Sade boynumdan ağır ağır, âdeta sesler çıkararak ve beynimde bu sesler uğultular yaparak bir şeyin aktığını duyuyordum. Sonra uyku. Kaç saat bilmeyorum, uzun, fasılasız, rûyasız, ölüm kadar siyah ve mutlak bir uyku.

Ve bilmem kaç saat sonra, ertesi günmü, daha ertesi günmü, gözlerimi açtığım zaman babamı ayak ucumda oturmuş gördüm. Başında bir örtü, annem de karyolanın öbür tarafında ayakta duruyordu. Yavaş ve dalgın konuşuyorlardı. Hiç bir şey söylemeden yüzlerine baktım ve göz kapaklarımın kalktığını görüp onlar bana yaklaşırlarken, gûya tekrar kendimden geçmiş gibi gözlerimi yeniden kapadım. Annemle babam konuşuyorlardı, ve benim onların seslerini dinlemeğe, onların birbirleriyle konuşurlarken seslerini dinlemeğe ihtiyacım vardı. Bu bilmediğim, hiç bilmediğim bir şeydi. Belki saadetti de eleme benzeyor, o kadar ağlamak arzusu veriyordu. Birbirlerine:

— Yine daldı, dediler.

Ve tekrar, yavaş, pek yavaş bir sesle konuşmağa başladılar. Bu bir fısıltı idi, ne söylediklerini hiç anlamayordum. Lakin bu fısıltıda sanki uyuşturan ve tekmil ıztıraplarımı gideren bir kudret vardı. Bir fısıltı ki, damarlarıma girerek tekmil vucudumu yeni ve temiz bir kan gibi dolaşıyordu. Göz kapaklarım hakikaten tekrar ağırlaştı, annemle babam ayak ucumda konuştukları için sakin, korkusuz, artık ölümün gelmeyeceğinden emin ve mazinin bütün acılarını ve hasretlerini unutmuş, kendimden geçtim.

* * *

BU eski, pek eski bir hikâye. Ondan sonra annemle babamı bir daha hiç beraber görmedim. Şimdi ikisi de ihtiyar oldular, ve ölmüş kızlarının mezarına bir kerecik olsun beraber dua etmeğe gidemediler.

Birisini onbir ve ötekini yedi seneden beri hemen de görmediğim annemle babam, ayrı evlerde yaşayan hazin ve hasta birer ihtiyar oldular. Hangisi ilk önce ölürse bunu öteki gazetede, gazete okuyorsa ve gazete bunu yazacaksa, okuyacak. Ben de kendimi onlardan çok kere daha ihtiyar ve daha hazin hiss ediyorum. O kadar ki, şakaklarıma beyaz hâlâ nedense gelmemiş olduğu halde, bunları aynada âdeta bembeyaz gördüğüm zamanlar oluyor.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hattâ tatlılarda pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yemeklerde yalnız Hasan zeytin yağını istîmal eylemelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musaddaktır.

William Warsworth

(29 uncu sahifeden devam)

candan mahrum görünürler ki, bunların bir şairden nasıl doğabildiklerine hayret ederiz. Bundan başka Wordsworth mizah hissinden de mahrum bir şairdir. Bütün bu kusurlarına rağmen İngiliz edebiyatının belki en büyük tabiat şairidir. Küçük tabiat şiirlerini dikkatle okursak şu dört nokta belirir:

A) Wordsworth, etrafındaki en küçük değişikliğe karşı bir barometre kadar hassastır. (Başlangıç) ında kendisini, rüzgârın her temasına ahenkle cevap veren bir gergin ve hassas tele benzetir. Benzetiş yanlış ve iddiacı değildir. Çünkü hiç bir ışık, ses, çiçek, dağ, bayır, şellale ve kuş tasviri yoktur ki, şiirlerinde aks etmesin.

B) Başka hiç bir tabiat şairi, tabiatı onun kadar hakîkate sadık kalarak kayd etmemiş, canlandırmamıştır. Mesela Burns (Börns) tabiatı tasvir ederken öz hislerinden mürekkep bir tabiat âlemi yaratmıştır. Halbuki Wordsworth, nehri, ağacı, rüzgârı oldukları gibi göstermiş ve onların dilini terennüm etmiştir.

C) Hiç bir şair onun kadar bu geçici dünyada böyle mebzul güzellik görememiştir. Onda yalnız görüş kuvveti değil, bir de eşyanın ta derinliklerine kadar süzülebilen, yüzünden belli olmayan tatlılıkları bulup çıkaran, dolayısiyle hakîkate yakın ve açık yazdıran bir *"nufuzu-nazar"* hassası vardı. Fikrince bu dünyada hiç bir şeye *çirkin* denemez. Bilakis her hangi tabii bir şeyde göremediğimiz bir *güzellik* saklıdır.

D) Her kesçe teslim edilen en mühim nokta *Tabiat* ın hayatiyetidir. Bu hayatiyetten maksat, sadece, kabuk değiştirmek ve neşvünema bulmak değildir. Bizzat tabiatın ŞAHSİYETİ dir. İşte Wordsworth Tabiattaki bu şahsiyeti tanıyordu. Şiirlerinde de bunu terennüm etmişti. Şair çocukluğunda tabii eşyayı, mesela, nehri, tepeleri, çiçekleri hattâ rüzgârı kendisine arkadaş gibi telakkî etmişti. Büyüyüp fikirleri genişleyince şu kanaate varmıştı: "Tabiat yaşayan Allah ın tecellisinden başka bir şey değildir..."

Cowper (Koper) Keats (Kits) Burns, Tennyson tabiatın muhtelif zamanlardaki eşkâlini terennüm ediyorlardı. Wordsworth e gelince bize, tabiatın "öz" ünü açıyor, dağlarda, kırlarda dolaşan bir adamla arkadaşlık eden, yaşayan muşahhas bir ruh, bir mevcudiyetin varlığını haber veriyordu. Ne Leibnitz in felsefesinde, ne de Hintlilerin tabiat mitolojisinde, şairin bizde uyandırdığı bu intıba'ları bulabiliriz.

Wordsworth insanın tabiattan ayrı olmadığına inanıyor, ve binaenaleyh "Hayatının hayatıdır" deye nazariye kurarak, bunu da dört esasa bağlayordu:

1— İnsan çocukluğunda tabii tesirlere, nufuzlara karşı hassastır. Aynı zamanda dünyanın güzellik ve saadetinin bir nişanesidir,.. diyordu. 1807 de neşr ettiği "İlk çocukluk devresinde layemutluk hakkındaki düşüncelerim" isimli şirinde çocuğun, tabiat yaratıcısının bir eseri olduğunu söyleyor; ve:

"Doğuşumuz uyku ve unutulmaktan başka bir şey değildir. Bizimle beraber büyüyen omürümüzün yıldızı ruh, evvelce başka bir yerde konaklamıştı. Uzaklardan geliyor. Biz de Allah dan üzerlerimizde zafer bulutları sarılı, geliyoruz.." diyordu. Wordsworth ün fikrince cemiyet ve şehirlerin gayrıtabii kalabalık hayatı, insaniyeti zayıflatıyor, tahrib ediyordu. Dolayısiyle beşeriyeti bu sefaletten kurtarmak yükseltmek için tabiata dönmek ve sade yaşamak lazımdı.

2— Çocukluğun his ve zevkleri, insanın bu dünyadaki saadetinin hakîkî bir miyarıdır. Sun'i zevklerden çabuk yoruluruz. İnsanın iş zamınında kolaylıkla ihmal ettiği tabii zevklerse daima neş'e saçıcıdırlar. *Alaimi-sema, İş kasidesi* nde bütün bu doktrinin müdafaasını buluruz.

3— Edebiyat için en eyi mevzu', insaniyet hakikati, yâni, göz yaşlariyle tebessümleri seven, paylaşan ve onlar için çalışan gündelik hayatın hakîkatidir. Wordsworth *Bir dağ kızına, Münzevi hasatçı, Gezinti* isimli şiirlerinde prens ve kahramanların neş'e ve kederlerini değil, halkın, ammenin safa ve cefasını terennüm eder, ve bütün mevzu'larında saadetin çalışma ve sabırla kazanılan, kazanılması lazım gelen; dolayısiyle, tesadüfi, ârızi bir vasf olmadığını söyler.

4— Wordswort bu felsefesine bir de kendi îmanı neticesi tasavvufi bir çeşni katarak "Her tabii eşyada Allah ın tecellisi vardır" der ve şöyle tefsir eder: Tabiat ruhla meşbu'dur. Insan da ilahi ruhun bir tecellisidir. Binaenaleyh insan, ta derinliklerine nufuz etmeyinceye kadar, bir çiçeğin ve yahut bir güneşin yarattığı güzelliği kavrayamaz.." Emmerson un "Ondokuzuncu asrın burcu" deye vasflandırdığı bu harikulade (Layemuta dair Düşüncelerim) de, tasavvufi kanaatlerden mâda hayatın ebedi ve ezeli olduğunu ilan eden kablelvucuda (prëexistence) dair çok güzel parçalar vardır.

Hulâsa, en güzel şiirleri 1798 senesinde (Garâmi dastanlar) ismi altında, ve bir kitabı da ölümünden sekiz sene sonra (1888) çıkan Wordsworth bütün ruhunu, mevcudiyetini şîre vakf etmiş, İngiliz edebiyatına *Tabiat sevgisini* getiren tabiat aşıkı ve Tennyson un dediği gibi *"Adi hiç bir şey telaffuz etmeyen"* büyük romantik şairiydi.

Kayb Olan Bahar

(46 ncı sahifeden devam)

fette kiliseye giden mazlum çehreli kızdan hemen hiç farksız gibiydi.

Ancak gözleri değişmiş, daha esrarengiz olmuştu. Yüzünde belirmeye başlayan ince hatlara elini sürdü ve düşündü:

— Ah, Sverre, o nezih ve parlak aşkımızın yegâne yadigârı bunlarmı?

Tekrar gözleri acı yaşlar ile dolu.

Karianna güldü ve sevincinden el çırptı:

— Şimdi bizden oldunuz. Gûya hiç içimizden çıkıp gitmemişsiniz gibi! O süslü ipekli esvabınızdan âdeta korkuyordum.

Charlotta da güldü.

— Fakat şimdi ben bu kıyafete göre yaşamaya mecburum. Haydi, Karianna, koş, annene sor: bana ödünç yün verebilirmi? Bakalım eski mârifetlerimi unutmuşmuyum?

Bütün sabah yünlerle uğraştı, taradı, büktü, uzun ipek gibi iplikler çıkardı. Gülerek karar verdi: o yünlerden, Oslo da braktığı arkadaşlara hediyeler yapmalı: Anita için ski eldivenleri, Sigurd için bir sveter örmeli. Yün artarsa belki Karl Andersen için de bir çift kalın kışlık çorap örecekti, halbuki o bütün sene ipek çorap giyerdi.

O sırada Karianna, mazlum gözleri parlamış, sesi de biraz sertleşmiş olduğu halde haykırdı:

— Bakın! Ne yaptınız!

Charlotta, bir kerre kızın kederli yüzüne, bir de elindeki solgun çiçeklere baktı ve pek mahcup oldu:

— Pek yazık oldu, dedi. Suya koymayı unutmuşum.

Fakat Karianna nın hiddeti öyle çabuk geçemezdi:

— Peer bunları size toplamak için yağmurda çıktı. Ta dağ başında kendisinden başka kimsenin bilmediği bir yere çıktı.. daha bunların her yerde açtığı mevsimde değiliz... Siz hiç ehemmiyet vermediniz...

Hep söylenerek çiçekleri küçük bir mavi kâseye koydu. Charlotta yine yün bükmekle meşgul olduğundan genç kızın çiçekleri iptida dudaklarına götürdüğünü ve gözleri yaşardığını görmedi.

Öğleden sonra misafirleri geldi. Eldrid yalnız geldi. Emma da çocuklarından birkaç tanesini getirdi. Charlotta deruni bir eza ile düşündü ki bu iki kadın kendisinden ancak bir iki yaş büyük idiler. Hep birlikte mektebe giderlerdi. Şimdi Eldrid yüzü solmuş, siyah saçları ağarmaya başlamış, lağır vucutlu, biraz sert tavırlı bir kadındı. Çocukluğunda hepsinden güzel olan Emma şişman, kırmızı yanaklı, kaba tavırlı, kıyafeti itinasız idi. O mukassi havada, çocukları dizine tırmanırken hiç ses çıkarmaması Charlotta yı sinirlendiriyordu.

Kendilerini ilk görünce sevinmişti. Fakat sonra, aralarında bir uçurum hiss etti. Söz bulmaya pek gayret etti. Eldrid in yeni çiçeklerinden tam yarım saat bahs ettiği halde söyleyecek başka şey yoktu. Ancak Karianna nın kahve tepsisiyle içeri girmesi vaz'iyeti kurtardı. Gittikleri zaman âdeta içi hafifledi.

O esnada Peer içeri girdi. Onu sevinçle kabul etti. Ocak başında otururlarken Oslo ve Paris e dair birçok fıkralar daha hikâye etti. Amerikadaki turnesinde İbsen in piyeslerinin nasıl alkışlandığını anlattı.

Peer in gözleri parlayordu. Karianna onu gözetlerken, sabahleyin, kendisinden başka birisi için çiçek topladığı zamandaki gizli acıyı hiss etti.

Yağmur bir hafta devam ederek dağlar karanlık bir örtü altında gizlendi. Sonra, başladığı gibi birden bire dindi. Bir sabah Charlotta kiraz çiçeklerinin kokusu ve tarla kuşlarının ötüşmeleriyle uyandı.

O sabah kahvaltı tepsisinde çuha çiçekleriyle bir tek dal inci çiçekleri vardı. Charlotta pek neş'eli iken Karianna başı bir tarafa çevrilmiş ve gözleri kızarmış olduğu halde işini görüyordu.

Charlotta acıyarak düşündü: — Zavallıcık! Galiba Peer bana çiçek topladığı için kıskanıyor.

Fakat kendisi gülümsediği halde çiçeklerin verdiği müfrit sevinçten dolayı biraz korktu. Birden bire, o çocuktan ve Karianna nın mahzun gözlerinden kaçmak arzusunu duydu. Bir türlü o arzudan kurtulamayordu. Nihayet mutfağa indi. Karianna bakırları uğuyordu. Charlotta:

— Ben dağa çıkacağım, dedi. Bana biraz yeyecek hazırlarmısın? Belki akşama kadar eve gelmem.

Tekrar açık havada bulunmaktan pek hazz etti. Şimal baharlarının bu kadar güzel olduğunu unutmuştu. Ayağının altında sakin ve parlak sahil uzanıyor, etrafında nebatat bütün letafetiyle neşvü-nemada, elma ağaçlarında kızıl koncalar şişmiş, armut ağaçları gelin gibi beyaz ve narin idi. Dağlardan keçilerin çanları hafifçe işitiliyordu. Charlotta onlara doğru menekşeler, yabani sünbüller ve çuha çiçekleri arasından tırmandı.

İsmi çağrıldığını işitince durdu. Peer i aşağıda gördü. Kendisine doğru koştuğunu görünce yine o müfrit sevinci duydu. Çocuk kendisine yetişince kalbinin heyecanından, onu alelade selamlayacak sözleri bulamadı.

Peer dedi ki: — Sizi burada bulacağımı bildim... Burası benimdir.

Charlotta güldü: — Lakin dağlar umumun malıdır. Hattâ benim gibi yolcuların bile.

Peer haykırdı: — Hayır! Benimdir! Her bir taşı, her bir otu, çiçeği, ağacı, kuşu benimdir. Ben onların hepsini çok sevdiğim için buraya sahip oldum.

Charlotta latife kabilinden: — Buradan koğuluyormuyuz? deye sordu. Çocuğun gözlerindeki ani parıltıyı görünce vucudu titredi.

Peer acele: — Hayır, hayır, dedi. Benim sahip olduğum yerlerde siz daima hükümran olursunuz.

Hafif bir nida ile önüne diz çökerek elini tuttu ve yanağına bastı.

Charlotta, kalbindeki korkunç heyecan ile birlikte vicdanında şu nasihatı duydu: — Böyle devam edemezsin. Bu çocukla böyle devam edemezsin.

(Bitmedi)

Parlak Zümrüt

(43 üncü sahifeden devam)

Zatı-Şahane bunu bilmiş olsa beni sevgilime brakmazmı ?»

Çing San şüpheli:

«— Belki de brakır, dedi Fakat itaatsizliğin onu kızdırabilir de; sana da ona da gazab edebilir.»

Onlar böyle konuşurken Lin Pe karşılarında göründü. Bu Lin Pe pek ciddi bir Lin Pe idi. Parlak Zümrüd ün önünde eğildi ve:

«İşittim ve gördüm, dedi; Evet, Zatı-Şahane hatayı tâmir etmek isteyor.»

Parlak Zümrüt inleyerek atıldı:

«— Fakat ben onun İmparatoriçası olamam. Ben yalnız seni seviyorum, assalar kesseler başkasına varamam.

«— Eyi düşününüz, Parlak Zümrüt; Zatı Şahane size saraylar, saltanatlar verecek. Sayısız halayıklar, köleler hizmetinizde olacak. Bir sözünüz iki olmayacak.

«— Ben Zatı Şahaneden yalnız bir şey isterim... O da sizi bana ihsan etmektir. İkimiz bir kulübede sade pirinç yeyerek ömrümüzü geçirmeye raziyim.

«— Heyhat, benim elimden başka hiç bir şey gelmez. Hem dinleyiniz, Parlak Zümrüt: pederiniz de vefat etmiş değildir. Ben hikâyesini anlatır anlatmaz İmparator menfasına sailer çıkarttı, onu saraya getirtti, şimdi orada sizi bekleyor.

«— Demek ki çoktan beri Zatı-Şahanenin yapmak istediklerini biliyordunuz da vazgeçirmek için bir şey söylemeyordunuz.

«— Dahası var, Parlak Zümrüt, Ağabeyin Çing San da bir vilayete umumi Vali tâyin olunmuştur."

İki kardeş bakıştılar ve hayretle gözlerini Lin Pe üzerine çevirdiler. Bu adamın îktidarı ve kalbi ne kadar da büyükmüş! Bu kadar sevdiği Parlak Zümrüd ü onun ve onların saadeti için feda ediyordu! Parlak Zümrüt son sözünü söyleyordu:

«— Beni dinle, Lin Pe; ben yalnız seni seviyorum, cezam îdam da olsa, başkasına varamam.

«— Fakat ihtiyar babanı, ağabeyini düşünmeyormusun? Onların hali ne olacak?»

Çing San hemen atıldı:

«— Beni hiç düşünme, Parlak Zümrüt; ben ömrümün sonuna kadar nefer kalmağa razıyım, tek sen üzülmeyesin. Babamızın da aynı şeyi düşüneceğine kanaatim vardır; o zaten yaşadığı kadar yaşamıştır, kızının felaketi bahasına ömrünün birkaç senesini rahat geçirmek teklifini kabul etmeyecektir.»

Parlak Zümrüt bir an düşündü, bütün kuvvetini yüreğinde topladı. Cenaze kadar beyaz bir çehre ile inledi:

«— Hayır hayır, bu olamaz. Ay, ben ne kadar hotğam imişim! Babam bir daha menfasına dönemez; Çing San orduda nefer kalamaz. İmparatorun iradesi yerine gelmelidir. Başka bir yol yoktur.»

Lin Pe nin yüzü saadet ışıkları ile aydınlandı:

«— Parlak Zümrüt, şu anda beni hakîkaten sevdiğini anlayorum; kalbin de bütün kadınların kalbinden daha eyidir, ve beni... aff et, sevgilim, çünkü size bütün hakîkati söylemeyordum: İmparatorun gönderdiği gelin tahtravanı Lin Pe nin de, beklediğiniz, gelin tahtravanıdır.»

HASAN KOLONYASI

Halis limon ve turunç çiçeklerinden müstahzar bir harikai-san'at olup 90 derecedir. Hastalara şifa ve hayat bahş eder. Sinir, bayginlık, helecanı-kalb, nezle, baş ağrısı zamanlarında bir hayat arkadaşıdır. İnce kadınlar, ihtiyar nineler için ebedi bir ihtiyaçtı. Tuvalet âleminde büyük şöhreti olup bir defa istîmal etmekle anlaşılar. Memleketimizin büyük ricali, ecnebi mahafil Hasan Kolonyası istîmal etmekte olup bu ruhnûnaz Kolonyanın sahibini tebrik ve takdir etmektedirler.

Hasan Kolonyasının namından istifade etmek isteyen bâzı kimseler aynı namıda başka bir Kolonya çıkarmışlardır. Dikkat ve ihtiyat ile hareket edilmesini, aldanılmamasını ve taklitlerinde sakınılmasını tavsiye ederiz, Hasan Ecza Deposu.

Grev

(55 inci sahifeden devam)

Çayımı getiren garsona bir gazete almasını söyledim; gazetede iri harflerle yazılmış bir yazı dikkatimi celb etti. "*Bir facia*" serlevhası altınaki bu yazıda şu satırları okudum:

[Üç gün evvel İzmir de Alsancak dan Karşıyaka ya giderken yolda bir çarpışma neticesinde batan körfez vapurundaki nufus zayıatının yekûnu iki yüz kişi olduğu anlaşılmıştır...] Bu yazının alt tarafını okuyamadan gazete elimden düştü, çünkü beni trenden almağa gelecek olan dostum bu vapurla karşıyaka ya gidecekti, acaba bu dostum da boğulanlar içindemidir deye düşünmeye başladım. Hastalığımı unutmuştum. Dostum ölmüş olsaydı çok acıyacaktım, eğer grev olmamış olsaydı muhakkak ben de bu vapurla Karşıyaka ya giderken boğulacaktım. Dostuma hemen «Sıhhatınızı bildiriniz!» deye bir telgraf çektim. Arkadaşım ertesi günü bana şöyle bir cevap göndermişti. «Sayenizde yaşayorum». Arkadaşımın hayatta olmasına çok sevindim, fakat telgraftan bir şey anlayamamıştım; *sayenizde yaşayorum* demek ne demekti. Bir mektup yazarak vaziyeti bana mufassalan bildirmesini rica ettim.

Aldığım mektupta şöyle yazılıyordu.

— O gün geleceksiniz deye ıstasyona gitmiştim; tabii grevden falan haberim yoktu. Istasyonda hâkîkatı öğrenince canım sıkıldı, vapura yetişmek için dönmüş, hızlı hızlı yürümeğe başlamıştım. Yolda bir arkadaşım beni kolumdan çekti: «Ne bu acelen? Seni görmek isteyordum, gel şu gazinolardan birine girelim de biraz kanuşalım.» dedi. Arkadaşıma:

— Müsaade buyur, vapura yetişeceğim, başka vakît görüşürüz, dedim. Arkadaşım ısrar etti ve beni brakmadı; bir gazinoya girdik, vapur da tabiatiyle hareket etti. Aradan beş dakîka geçmemişti ki denizin ortasında bir çarpışma oldu ve gözlerimizin önünde yüzlerce insan denize dökülüp boğuldu. Eğer ben sizi almak için ıstasyona gitmemiş olsaydım şüphesiz ki o arkadaşıma tesadüf etmeyecek, gazinoda oturmayacak, ben de herkes gibi vupura binecektim, ve herkes gibi ben de ölecektim. Grev seni ve beni muhakkak bir ölümden kurtarmış oldu...»

Üç gün evvel greve la'netler ediyordum, fakat şimdi ölümden kurtulmuş olduğum için seviniyor, Allaha şükürler ediyordum.

Bir tesadüf beni ve arkadaşımı ölümden kurtarmıştı. Bu vak'a bana gösterdi ki: «Çok zaman hayatımız tesadüflerin bir oyuncağıdır.»

Yüzümüzün Şeklini Balıktan Aldık

(51 inci sahifeden devam)

karşı kalkan ve sinirlerin istinatgâhı mesabesinde idi. Bugün bile birçok balıklarda ve kertenkele gibi aşağı hayvanlarda çifte kafa tası vardır.

MR. MOK— Ya bizde?...

DR. GREGORY— Bizde (ve diğer memeli hayvanlarda, eski iç tavanın tepesi incelmiş ve şimdi de beyni muhafaza eden üç zardan en üstteki bu ince deri ile örtülüdür. Beyin mahfazasının zemini yine iki katlıdır. Kulağın iç taraflarına doğru olan mahfazanın yanları da öyledir.

MR. MOK— Dişlerimizi nereden aldık?.. Bunları da mı bir balıktan tevarüs ettik?

DR. GREGORY— Ona ne şüphe!... Elbette. Size her seferinde tebessüm sağnaklarından birini lutf eden sevgiliniz daima köpek balığından kazandığı bir mîrasını arz eder.

MR. MOK— Yine baba dostu, köpek balığı meydana çıktı.

DR. GREGORY— Onsuz olamayız. Onun esas binamız olduğunu hatırlamalısınız. İşte bu köpek balığı cemiyetin, beşeriyetin tahammül edemeyeceği, canını boğazına getireceği kadar müthiş cani, hırsız ve yol kesici makulesinden birisiydi. Binlerce düşmanı vardı, tabii.— Kendisini korumak için baştan aşağı zırhlar giyinmişti. Yâni kulağından tırnağına kadar dişlerle mücehhezdi.

MR. MOK— Bütün vucudunda hakîkî dişlermi vardı?...

DR. GREGORY— Bir çokları küçük olmakla beraber, oldukça hakîkî idiler. Küçük, sivri uçlu, geniş tabakalardan mürekkepti onlar, ve isimlerine *deri dişçikleri* deniyordu. Köpek balığının ağzındaki deri de büyüyor, ve diş halini alıyordu.

MR. MOK— Şu halde, diş esas iytibariyle, derinin bir mahsulüdür.

DR. GREGORY— Doğru. Dişler hakîkatte büyümüş deri dişçikleriydi. Başlangıçta diş yerleri, boşlukları yoktu. Köpek balığında yine yoktur. Onun dişleri ağzının içindeki deriden fışkırıyor, büyüyor. Bu deri ağzın içinde çene kemiğinin kenarında toparlanıp kalmıştır. Köpek balığının âdeta sayısız dişleri vardır. Derisinin dişleri taşıyan kısmı daima onların büyümesine yardım eder. Önden bâzıları kırıldımı, yardımcı gibi diğerleri arkadan sürer. Köpek

balığı yaşadığı müddetçe dişleri hayatiyet kesb eder. İptidai köpek balıklarında dişler avını yakalayan ve öldürmeye yarayan aletten başka bir şey değildi.

MR. MOK— Bu öldürücü kargıların bizim dişlerimiz şeklinde meydana gelmesini doğrusu aklım pek kavrayamayor. Bu nasıl oldu dersiniz?

DR. GREGORY— Sonraki (muahhar) balıkların, bilhassa hava teneffüs eden balıkların, çene kemiklerini kaplayan iç ve dış taraflarında kemikli tabakalar meydana getiren aksam vardı. Haddi-zatında kemiğin sertleşmiş deriden başka bir şey olmadığını tabiatiyle bilirsiniz. Bu kemikli tabakalara dişler takılı idi. Sonraları ise dişler kemiklerin içindeki boşluklara gömüldü.

(Bitmedi)

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos

Hasan Diş Mâcunudur!

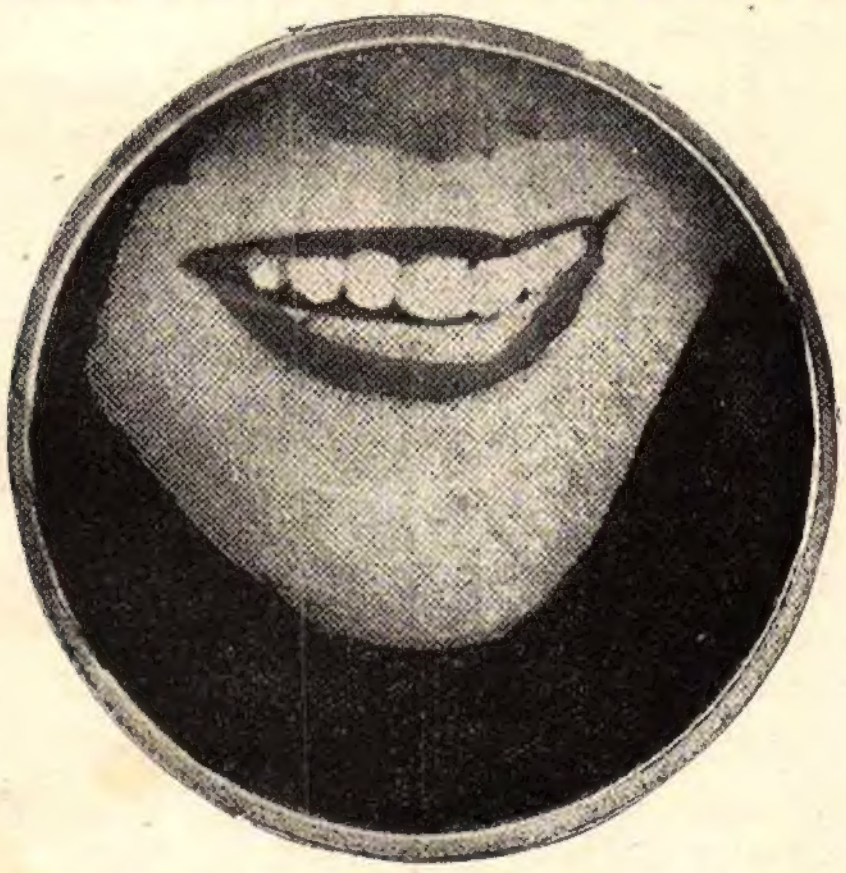

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her hastalıklara mani' olur. DANTOS diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avrupada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. HASAN ECZA DEPOSU nda yirmi Kuruşa satılır. Her yerden Dantos Hasan diş mâcununu musirren isteyiniz.

Japonyada Latin Alfabesi

(17 nci sahifeden devam)

temini kabule kat'i bir mecburiyet hiss ediyorlar.

Japonlar ilmî ıstılahlar meselesinde evvela tercümeye muracaat ettiler, fakat tercüme ederken Çin lisanından alınmış kelimeler kullanmışlardır. Bu hususta bize tamamiyle benzerler. Japonlar da bizim gibi hukuk, felsefe, edebiyat, sarfunahiv... gibi ilimleri ıstılahlariyle beraber yabancı bir lisandan almışlardır (biz arapçadan, onlar çinceden). Avrupa medeniyeti ile temas ettiklerinde yeni ilimleri (kimya, fizik, jeoloji, anatomi, fizyoloji v.s.) garptan aldıkları halde edebiyat ve felsefelerini muhafaza etmişlerdir; yeni ilimlerinde ıstılahlarını çince asıllardan tercüme etmeye çalışmışlar ve muvaffak olmuşlardır (bizdeki İshak Hoca nın ve diğerlerinin hareketi tamamiyle bu milliyetçiliğe tevafuk eder). Fakat ilmî ıstılahlar başka lisanlardan memlekete akın akın girmeye başlayınca tercüme usulü sökmemiş, aynen alınmaya başlanmıştır.

Tercüme usulünün büyük kusuru mânada husule gelen müphemlik ve karışıklıktır. Bu mahzuru, bizim gibi, şiddetle hiss eden Japonlar ilmî ve fennî ıstılahları beynelmilel unsurlardan (ve en ziyade ingilizceden) almak ıztırarını tasdîk etmişlerdir.

Buraya gelen Mr. Hoshino bizimle mulâkat ettikten sonra daha ziyade Latin alfabesi tıraftarı olarak memleketine avdet etmiştir.

Kutu Kitabı

İlk mektepler için çok istifadeli bir elişi rehberidir.

Maarif Vekâleti Milli Tâlim ve Terbiye Heyetince büyük takdirlere mazhar olmuştur.

Fiatı 60 Kuruş

Toptan alanlara yüzde 40 tenzilat yapılır.

Müracaat yeri: Dilsizzade Hanı 1—2

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nushada: bir elbise kalıbı ve metin harici tablo bulunur.

Fihrist

Muharriri Sahifesi

Memlekete Dair:

İsmet Paşa. Hz. nin nutukları 4
İsmet Paşa kız enstitüsü *Muhittin Doğan* 20

Edebiyat, San'at, Lisan:

Bizim klasiklerimiz? *Ahmet Cevat* 1
Japonyada Latin alfabesine doğru 17
Japon ıstampaları (1) *P. A. Lemoisne* 22
William Wordsworth *İbrahim Hoyi* 28

İlim ve Fen:

Sumerlilerin lisanı *Ahmet Cevat* 10
Roger Bacon *Kâmran Şerif* 18
Yüzümüzün şeklini halıktan aldık (2) *İ. Hoyi* 50

Hikâye, seyahat ve Tiyatro:

Darülbedayi'de *Yaşar Nabi* 12
San'at seyahati *Y. K.* 14
Bir gün annemle babam konuştu. *Nahit Sırrı* 30
Borca yemez Sıtkı Ef. *Vahdet Gültekin* 34
Parlak Zümrüt (3) *Princess Der Ling* 40
Kayb olan bahar (3) *Seniha Sami* 45
Grev *Hikmet Turhan* 54

Tefrika:

Odise *Yaşar Nabi* 62

Şiirler ve Nesirler:

Kânunu Sani *Vahdet Gültekin* 19
Korkulu köprü *Cahit Sıtkı* 33
Göz yaşından mısralar *Muhsin Berkuk* 33
Serenat *Mustafa Burhan* 33

Muharriri Sahifesi

Gurbetten *Nizami* 33
Köyümde kış sabahı *Tarık Rıza* 33
Heyecan *Vahdet Gültekin* 33

Düşünce ve Duygu Çiçekleri:

Güzelliğe dair *Emerson* 7

Spor:

Gençler için hangi sporları tercih etmeliyiz (4)? *Müfide Muzaffer* 58

Sinema;

İstanbul sokaklarında *Muzaffer Reşit* 66

Kadın Sahifeleri:

Sıhhat ve Güzellik 65
Moda 68
Korse kalıbımız 70

Müteferrik:

Karnegi nin hayatı ve eseri 24
Hoş fıkralar. 26
Cinayetlerin keşfine fennin hizmetleri (2) 36
Terk edilmiş kocalar klübü 38
Musikî notaları yazan makina (2) 44
Yumurta heykelleri (2) 44
Sıhhat-Muvaffakîyei-Saadet *J. Tomine* 48
Mektepte kooperatifçilik *Cevdet Nasuhi* 52
Çifte Şahsiyetler (5) 53
Amerikada milli nişancılık maçları (2) 56
Tayfasız gemi nasıl yürür? (2) 57
Camdan yapılmış bir buhar makinası (2) 57
Asri satranç muallimi 60

(1) L'Illastration (2) Popular Science (3) Good House Keeping (4) Parents Magazine (5) American Magazine.

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT

Selamet Matbaası